Türkiye'de Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi

AKADEMİK ARAŞTIRMA ÇALIŞMASI

ETİK, KÜLTÜR VE TOPLUM

Prof. Dr. Kemal Görmez
Yrd. Doç. Dr. Murat Atan
Yrd. Doç. Dr. Şenol Altan
Arş. Gör. Hatice Özkan Sancak
Arş. Gör. Sevcan Güleç
Arş. Gör. Anıl Eralp
Araş. Gör. Cemalettin Parıltı

MAYIS - 2009

Council of Europe
Conseil de I'Europe

European Union
Union européenne

ETİK, KÜLTÜR VE TOPLUM ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Toplumun Kamu Yönetimi Etiği Algısı

Eğitimin Kamu Yönetimi Etiğindeki Rolü

Medyanın Kamu Yönetimi Etiğindeki Rolü

Sivil Toplum Örgütlerinin Kamu Yönetimi Etiğindeki Rolü

PROJE EKİBİ

Prof. Dr. Kemal Görmez
Yrd. Doç. Dr. Murat Atan
Yrd. Doç. Dr. Şenol Altan
Arş. Gör. Hatice Özkan Sancak
Arş. Gör. Sevcan Güleç
Arş. Gör. Anıl Eralp
Araş. Gör. Cemalettin Parıltı

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ… 1
BİRİNCİ BÖLÜM 3
ETİK, KÜLTÜR VE TOPLUM 3
I. ETİK, KÜLTÜR VE TOPLUM İLİŞKİSİ 4
II. NEDEN KAMU YÖNETİMİNDE ETİK? 5
A. KAMU YÖNETİMİNDE ETİK KAVRAMI VE ETİK YAKLAŞIMLAR 5
B. KAMU YÖNETİMİNDE ETİĞİN EVRENSEL KAYNAKLARI 6
C. KAMU YÖNETİMİNDE ETİĞİN KÜLTÜREL KAYNAKLARI 7
C.1. Kültürün Toplumda Oluşturduğu Devlet Algısı 7
C.2. Kültürün Kamu Görevlilerinin Kendini ve Toplumu Algılamasına Etkileri 9
C.3. Kamu Yönetiminde Etik Kodlardaki Yozlaşma: Yolsuzluk 10
III. TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN ETİKLE İLGİLİ MEVCUT DURUMU 12
A. ETİK İLKE VE STANDARTLAR 12
B. ETİKLE İLGİLİ KURUMSAL DÜZENLEME 12
C. ETİKLE İLGİLİ DİĞER DENETİM YOLLARI 13
D. TÜRKİYE'DE YOZLAŞMA ETİK VE YOLSUZLUKLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 14
E. TÜRKİYE'NİN YOZLAŞMA İLE İLGİLİ SON DURUMU 15

İKİNCİ BÖLÜM 16
ALAN ARAŞTIRMASI 16
I. ARAŞTIRMANIN AMACI 16
II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 17
A. Araştırmanın Çerçevesinin ve Anket Sorularının Belirlenmesi 17
B. Evren ve Örnekleme 17
C. Yöntemin Belirlenmesi 19
D. Cevap Seçeneklerinin Belirlenmesi 19
E. Anket Soru Formunun Tasarımı 19
F. Ön Testlerin Yapılması 19
G. Verinin Analizi 20

III. ARAŞTIRMANIN BULGULARI 21
A. TOPLUM ARAŞTIRMASININ SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRMESİ (TOPLUMUN ETİK ALGISI) 21
I. Toplum Araştırmasının Frekans Tabloları 21
Adalet ve Dürüstlük Boyutu 23
Sorumluluk Boyutu 24
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu 26
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu 28
Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Rolü 30
Toplumun Devlet Anlayışının Etik Algısına Etkisi 37
Etik İlke Davranışında Eğitimin Rolü 39
Etik İlke Davranışında Medyanın Rolü 40
II. Toplum Araştırmasının Alan Demografik Değişkenleri ve Likert ile Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizleri 43
Yer Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 44
Cinsiyet Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki 46
Yaş Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki 47
Eğitim Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki 49
Çalışılan Kurum Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki 53
Toplumun Devlet Anlayışının Etik Algısına Etkisi 55
III. Toplum Anketi İçin Temel Etik Boyutları Arasındaki Pearson Korelâsyon Analizi 57
IV. Ankete Katılan Toplum Birimlerine Ait Demografik Değişkenlere Göre Etik Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları 59
V. Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Demografik Değişkenlerine (Anketin Yapıldığı İl, Yaş ve Eğitim Durumu) Göre Etik Boyutlarının Ortalama Puanlarının Testi (Tek Yönlü Varyans Analizi - ANOVA Testi) 62

B. ÖĞRENCİ ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRMESİ (EĞİTİMDE ETİK ALGISI) 69
I. Öğrenci Araştırmasının Frekans Tabloları 69
Adalet ve Dürüstlük Boyutu 71
Sorumluluk Boyutu 72
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu 74
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu 74
Öğrencilerin Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Rolü 76
II. Öğrenciler İçin Demografik Değişkenler ve Likert ile Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizi 83
Yer Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 84
Okul Türü Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 86
Cinsiyet Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 90
Yaş Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 91
Sınıf Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 94
Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumu Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 94
Öğrencilerin Babasının Eğitim Durumu Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki 96
III. Öğrenciler İçin Temel Etik Boyutlar Arasındaki Pearson Korelâsyon Analizi 99
IV. Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Değişkenlerine Göre Etik Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları 101
V. Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı İllere, Okul Türlerine, Yaş ve Sınıf Dağılımlarına, Annelerinin ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Boyutlar Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 103
C. MEDYA İLE YAPILAN MÜLAKATLARIN DEĞERLENDİRMESİ (MEDYADA ETİK ALGISI) 117
D. SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İLE YAPILAN MÜLAKATLARIN DEĞERLENDİRMESİ (SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA ETİK ALGISI) 122

GENEL DEĞERLENDİRME 129
SONUÇ VE ÖNERİLER 148
KAYNAKÇA 156
EK 1: Toplum Anket Formu 158
EK 2: Öğrenci (Eğitim) Anket Formu 164
EK 3: Sivil Toplum Kuruluşları Anket Formu 168
EK 4: Medya Anket Formu 170
EK 5: Toplum Araştırmasının Alan Demografik Değişkenleri ve Likert ile Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizleri Tabloları 172
EK 6: Öğrenciler İçin Demografik Değişkenler ve Likert ile Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizi Tabloları 189

GİRİŞ

Toplumların devlet ve kamu hizmeti anlayışında sürekli değişimler gözlenmektedir. Özellikle 1970'ler sonrasında devletin rolü ile ilgili tartışmalar artmış ve "yeni kamu yönetimi anlayışı" öne çıkmaya başlamıştır.

Türkiye'de son yıllarda kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli sunulması için çaba sarf edilmektedir. Kamu yönetimi etiği oluşturulma çabası da bunlardan biridir. Bu çalışmada üç temel amaç belirlenmiştir.

1. Türkiye'de kamu yönetimi etiğinin toplumsal algısını tespit etmek,
2. Etiğe dayalı bir yönetimin oluşturulmasının karşısındaki toplumsal engelleri tespit etmek,
3. Kamu kurumlarının, medyanın, eğitim kurumlarının ve sivil toplum kurumlarının etik ile ilgili etik kodların oluşturulmasında mevcut durumdaki rolü ve iyileştirilecek alanları belirlemek.

Bu çerçevede oluşturulan çalışmanın ana planında çalışma dört bölüme ayrılmıştır.

1. Toplumun kamu yönetimi etiği algısı
2. Eğitimin kamu yönetimi etiğindeki rolü
3. Medyanın kamu yönetimi etiğindeki rolü
4. Sivil Toplum örgütlerinin kamu yönetimi etiğindeki rolü

Toplumun kamu yönetimi etiği algısı başlığında toplumun kamu görevlilerinin uyması gereken etik ilkeleri benimseme düzeyi ve bu benimseme düzeyi ve bu benimseme düzeyine etki eden yaş, eğitim durumu gibi demografik değişkenler tespit edilmiştir.

Eğitimin kamu yönetimi etiğindeki rolü başlığında eğitimin kamu yönetiminde etik ilkelerin kazanımındaki katkısı hem topluma sorulan sorulardan elde edilen verilerden hem de eğitim kurumlarında seçilen öğrencilere sorulan sorulardan elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlarla tespit edilmiştir.

Medyanın ve sivil toplum örgütlerinin kamu yönetimi etiğindeki rolü başlıklarında ise medyanın ve sivil toplum örgütlerinin kamu yönetiminde etik ilkelerin kazanımındaki katkısı hem topluma sorulan sorulardan elde edilen verilerden hem de medya mensuplarına sorulan açık uçlu sorulardan elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlarla tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ETİK, KÜLTÜR VE TOPLUM

Kamu yönetiminde etik kavramı literatürde son derece tartışmalı bir kavramdır. Kamu yönetiminde etiğin tartışılmaya başlanması 1940'lara kadar gitse de tartışmaların yoğunluk kazanması 1980'lere rastlar (Kılavuz, 2003: 45). Bu dönemin arka planında, 1980'lerin hemen öncesinde yaşanan ekonomik krizin kamu yönetiminin verimliliğini tartışılır hale getirmesi ve tüm dünyayı içine alan küreselleşme süreci yatmaktadır. Yaşanan bu kriz sonrasında kamu hizmeti ve kamu örgütleri mercek altına alınarak kamu hizmetinin ve kamu sektörünün verimsiz olduğu tespit edilmiş ve kamu yönetiminde etkinlik için arayışa girilmiştir. Tartışılan çözüm önerileri çok geçmeden kamu yönetimindeki uygulamalara yansımış, birçok ülke krizden kurtulabilmek için bir dizi reform yapmaya başlamıştır.

Yapılan reformlarda iyi uygulamalar ve olumlu gelişmeler reformların yayılmacı bir özelliğe de dönüşmesini sağlamıştır (Menzel, 2006:3). Anılan süreçte bulunan çözüm önerilerinden biri de kamu yönetiminin ve hizmet süreçlerinin etik ilkeler uyarınca yeniden yapılandırılması ve yönetimini içermektedir. Reformlara etik boyutun da dâhil edilmesi kamu örgütlerinin mekanik birer örgüt olmamasının, içinde bulunulan ekonomik krizin sadece ekonomik önlemlerle çözülmesinin kökten bir çözüm olmayacağının ve devlete ve kamu yönetimine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılmasının gerekliliğine dair bir eğilimden kaynaklandığı söylenebilir. Etik, bu kamu yönetimine bu bütüncül bakış açısının bir anlamda soyut boyutunu oluşturmaktadır. Etik yaklaşımın bir diğer kaynağı da toplumlarda ve yönetilemez duruma gelmiş kamu örgütlerinde yaşanan yozlaşmanın bir sonucu olan yolsuzluklardır (Karasu, 2001: 242).

I. ETİK, KÜLTÜR VE TOPLUM İLİŞKİSİ

Etiğe dair üzerinde görüş birliğine varılmış tek bir tanım yoktur. Etik, bir tanımlamada "Bir bireyin izlemesi gereken ahlaki standartlar ve kurallar" biçiminde ele alınırken, başka bir tanımlamada, "Bireylerin doğru olarak nasıl davranacağını açıklayan ve tanımlayan ilkeler, değerler ve standartlar sistemi" şeklinde ele alınmıştır (Rosenthal ve Yudin: 1997). Bu tanımlamalardan hareketle, etik kavramı insan davranışında neyin iyi neyin kötü olduğu ve ne yapması gerektiğine dair kodları içerdiği ifade edilmektedir. Etik kodların unsurlarına bakıldığında, kişiye ödev ve yükümlülük getirdiği, kişinin vicdanında iyi niyet oluşturduğu ve kendini etik açıdan denetleme yolunda etkilediği ayrıca insan davranışlarında iyi, doğru, fedakârlık ve onur gibi belirleyicilerle yönlendiren öğeler olduğunu görülür (Kıllıoğlu, 1998:114).

Görüldüğü gibi etik, insan davranışlarına yön veren ve onlara iyi, güzel, doğru gibi olumlu anlamlar yüklenilmesini sağlayan soyut kodlardır. Bu kodların oluşumu, bireyin içinde bulunduğu toplumla ve o toplumun kültürüyle doğrudan ilişkilidir. Kültür, insanın kalıtım yoluyla getirmediği ya da doğada hazır bulmadığı kendisinin doğaya katmış olduğu, olumlu-olumsuz; maddi-manevi her şeyin genel adıdır ve insanların birbirleriyle ve doğanın diğer öğeleriyle ilişkilerini düzenler (Çeçen, 1985: 114). Etik davranış, daima kültürle iç içedir. Kültür, soyut özelliğiyle insanların duyum, algılama, düşünme ve davranma süreçlerini şekillendirir. Kültür, hem bireysel kültür olarak, hem de örgütsel kültür olarak etiğe uygun davranışı etkilemektedir. Bu anlamda etiği, kültürün bir alt boyutu olarak değerlendirmek mümkündür.

II. NEDEN KAMU YÖNETİMİNDE ETİK?

A. KAMU YÖNETİMİNDE ETİK KAVRAMI VE ETİK YAKLAŞIMLAR

Kamu yönetimi etiği; ahlakın belli bir örgüt içerisinde, o örgütçe belirlenmiş kurallarla beslenerek ortaya çıkmış biçimidir. Bireylerde, yönetsel ahlak bireyler örgüt kültürünün bir parçası olmadan önce de belli bir oranda bulunmaktadır (Gilman, 2005:5). Bu özellikler kamu örgütlerine de yansımakta ve örgüt kültürü ile birlikte yönetsel etiği oluşturmaktadır. Literatürde yönetsel etiğin felsefi kökeni olarak kabul edilen iki temel yaklaşım vardır (Vries, 2002: 313-315).

Teleolojik yaklaşıma göre bir eylemin ya da kararın etik açısından değerini elde edilen ya da beklenilen sonucun faydası, güvenilirliği ve başarı belirler. Buna göre, bir eylem insan için en çok faydayı sağladığı sürece etik açıdan doğrudur. Bu görüş, mutluluk ve faydanın adil olarak dağıtılması ve en fazla kişiye en fazla mutluluğu sağlamaya çalışırken temel ahlaki haklara zarar verebileceği noktalarında eleştirilmektedir.

Deontolojik yaklaşım ise eylem ve kararları, bunlara temel olan düşüncenin (iyi niyet, sorumluluk, ödev, ilkeler) niteliğine göre etik açıdan değerli ya da değersiz sayar. Deontolojik yaklaşım, teleolojik etiğin tersine yükümlülüğü ödev ya da ilkenin bir gereği sayar.

Yönetsel etiği tartışan bu iki yaklaşımdan hangisinin kamu yönetimine uygun olduğu konusunda farklı görüş ve eğilimler vardır. Teleolojik yaklaşımı savunanlar, kamu yöneticilerinin yasalara uygun hareket etme ve hesap verme zorunlulukları nedenleri ile yöneticilerin sonuç odaklı olmaya ve dolaysıyla sonuçlara yönelik standartları belirlemeye yönleneceğini ileri sürmektedirler (Öztürk, 2000:206). Öte yandan etik kamu yönetimi ve kamu yararı için deontolojik yaklaşımın öngördüğü etik ilkeler ve standartların zorunlu olduğu savunulmaktadır (Nohutçu, 2004: 397). Bu çalışmada sözü edilen iki yaklaşımdan da yararlanılmıştır.

Kamu yönetiminde etik davranışa yön veren iki temel kaynak vardır. Bunlardan birincisi uluslar arası ortamda kamu yönetimine dair iyi uygulamaların birikiminin bir sonucu olan evrensel olarak da kabul edilen değerlerdir. İkinci kaynak ise kamu örgütlerinin içinde şekillendiği toplumun kültüründen aktarılan değerlerdir.

B. KAMU YÖNETİMİNDE ETİĞİN EVRENSEL KAYNAKLARI

Kamu yönetiminde etiğin evrensel olarak kabul edilebilecek kaynakları; kamu yönetimindeki başarılı uygulamalarla edinilen birikimden oluşmaktadır. Genel kabul gören Yönetsel etik tanımı; yönetsel karar ve eylemlerde tutarlılık, gerçekçilik, adalet, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, sorumluluk, açıklık, sevgi, hoşgörü gösterme gibi evrensel değerleri temel almayı içermektedir (Ömürgönülşen, Öktem, 2005:2).

Kamuoyunun beklentilerine cevap vermek, kamu yararını güvence altına almak ve hem hizmetten yararlananların hem de hizmeti sunanların haklarının korunması gerekliliği kamu yönetiminde etik arayışlarının temel gerekçesidir (Bertok, 1999:674).

Yönetsel etiğin genel kabul görmüş standartları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Puma, 1998):

- Kamu hizmetlerinde etik standartlar açık ve anlaşılır olmalıdır,
- Etik kurallar yasal düzenlemelerle çelişki içinde olmamalıdır,
- Bürokratlar ve siyasetçiler için etik kılavuz ve danışmanlık mekanizmaları kurulmalıdır,
- Bürokratların ve siyasetçilerin, olası haksız eylemlere karşı hak ve yükümlülüklerini bilmelidir,
- Etik altyapıya siyasilerin katkısı olmalıdır,
- Karar alma süreçleri şeffaf olmalı ve kamuoyu bilgilendirilmelidir,
- Yönetim sistemi, bozulmalarla mücadele edebilir hale getirilmelidir,
- Yönetim karar ve politikaları etik davranışları ilerletmeye dönük olmalıdır.

Kamu yönetiminde etik, sadece genel kabul görmüş değerlerden değil aynı zamanda içinde şekillendiği toplumun kültüründen aktarılan değerleri de içerir.

C. KAMU YÖNETİMİNDE ETİĞİN KÜLTÜREL KAYNAKLARI

Etikle ilgili bir takım evrensel kabullerin yanı sıra iyi ve doğru anlayışı toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bu farklılık da toplumların ve kültürlerin sahip olduğu dinamiklerden kaynaklanmaktadır. Kültürden kamu yönetimine aktarılan değerler iki boyutta somutlaşmaktadır. Bunlar, toplumda oluşan devlet algısı ve kamu görevlilerinin vatandaşı ve kendilerini algısıdır.

C.1. Kültürün Toplumda Oluşturduğu Devlet Algısı

Kültür, insanın kalıtım yoluyla getirmediği ya da doğada hazır bulmadığı kendisinin doğaya katmış olduğu, olumlu-olumsuz; maddi-manevi her şeyin genel adıdır ve insanların birbirleriyle ve doğanın diğer öğeleriyle ilişkilerini düzenlemektedir (Çeçen, 1985: 114).

Her toplumun kültüründe devlet ve kamu görevlisi anlayışı farklılık göstermektedir. Özellikle de toplumlarda bireye bakış açısı ve yöneten yönetilen ilişkisine bakış açısı kamu örgütleri ve görevlilerine ilişkin algıyı şekillendirmektedir.

Kültürün bireye bakış açısı kültürleri bireyci ve kolektivist kültürler olarak iki kategoriye ayırmaktadır. Bireycilik ve kolektivizm bir toplumda bireyin mi toplumun mu ön planda olduğunu vurgular Bireyci toplumlarda bireyin her alanda mutluluğu ve çıkarı toplumdan önce gelir. Kolektivist toplumlarda ise topluluğun çıkarı bireyden önce gelir ve genel çıkar için birey göz ardı edilebilir (Emre, Tarihsiz: 17).

Bireyci Kültürler	**Kolektivist Kültürler**
Kamu yönetiminin nesnesi bireydir	Kamu yönetiminin nesnesi toplumdur
Birey için iyi olan genel için de iyidir.	Toplum için iyi olan genel için de iyidir
Bireyin çıkarı ön plandadır.	Toplumun yararı ön plandadır.
Devlet bir araçtır.	Devlet amaçtır.

Kültürün yöneten yönetilen ilişkisine bakış açısı kültürleri güç mesafesi düşük kültürler ve güç mesafesi yüksek kültürler olarak iki kategoriye ayırmaktadır. (Hofstede, 1991: 72). Bu açıdan bakıldığında güç mesafesi yüksek kültürlerde yönetenin otoritesinin meşruiyeti gücünden kaynaklanmaktadır. Bu kültürlerde güce karşı gösterilen rıza kendiliğindendir ve yönetenin rıza için ayrıca bir şey yapmasına gerek yoktur. Güç mesafesi düşük kültürlerde ise yönetenin otoritesine rıza gösterme için yönetenin rıza için rasyonel gerekçeler ortaya koyması gerekmektedir.

Güç mesafesi düşük kültürler	**Güç mesafesi fazla kültürler**
• Güce karşı rıza gösterme eğilimi düşüktür.	• Güce karşı rıza gösterme eğilimi yüksektir
• Gerekçesiz güç kullanımı hoş karşılanmaz.	• Güç sorgulanmaz.
• Devletle vatandaş arasında eşitler arası bir ilişki vardır.	• Devlet ve vatandaş arasındaki ilişki güçlü ve güçsüz arasındaki ilişkidir.
• Katılım teşvik edilir	• Katılım hoş görülmez

Konunun etik açısından önemi ise güç mesafesi yüksek toplumlarda devlet ve yöneticilerinin ayrı bir sınıf olarak görülmesi noktasında yatmaktadır. Bu toplumlarda güç sorgulanmadan kabul gördüğü için etik dışı davranışın vatandaş tarafından denetimi zorlaşmaktadır.

Türkiye, kültürel anlamda kolektivist bir toplumdur ve toplumda güçlü ile güçsüz arasındaki mesafe yüksektir. Kültürde devlet algısına bakıldığında (Hofstede, 1991: 67-73);

- Kanunlar ve doğrularda grubun çıkarları ön plandadır.
- Devlet sektörü özel sektöre göre daha baskındır.
- Eşitlik, bireysel özgürlüğün üzerindedir.
- Toplumsal uyum ve uzlaşma en önemli amaçtır.
- Devlet ve kamu teşkilatı bir araç değil, amaçtır.
- Güce egemen olmak doğrunun üzerindedir: Her kim güce sahipse doğru ve iyidir.

- Güç aile ve yakınını koruma, büyüleyici özellik kazanma ve yaptırım uygulayabilmek için gereklidir.
- İç politikada sık sık güç kullanıldığı durumlarla karşılaşılır.
- Devlet ve kamu görevlileri, büyük bir ailenin reisi gibi görülür ve sorgulanmaz.
- Devletin verdiği hizmet, kurallar sorgulanmadan iyi doğru ve adil kabul edilir.
- Devletin temel görevi ortak iyinin ve devamının sağlanmasıdır.

C.2. Kültürün Kamu Görevlilerinin Kendini ve Toplumu Algılamasına Etkileri

Kamu örgütlerinde çalışanların çalıştığı örgüt ve devlet algısı farklılık gösterir. Bireyci ve güç mesafesi düşük kültürlerde bireyin çıkarı ön plandadır. Bu, çalışan açısından kendi amaçlarının ön planda tutulması, vatandaş açısından da aldığı hizmetin kalitesi ve beklentisinin ön planda olması anlamına gelmektedir. Kurumlarda çalışanın ve vatandaşın memnuniyeti temel esastır. Devlete ve kamu örgütlerine yüklenen anlam vatandaşa kamu hizmeti veren bir aygıt olmasından ibarettir (Emre, tarihsiz:17-18). Yöneten-yönetilen, vatandaş-kamu kurumu arasında belirgin bir ayrım yoktur. Kurumlar hesap verme sorumluluğuna, ast ve vatandaş da katılım hakkına sahiptir.

Türkiye gibi kolektivist ve güç mesafesi yüksek kültürlerde ise üst ve devlet ayrı bir öneme sahiptir. Türkiye'de kamu görevlilerinin kendini ve toplumu algısına bakıldığında (Özen, 1996: 18-19);

- Temel amaç devletin ve toplumun yararı olduğu için vatandaşın beklentisi ve hizmet ikinci plandadır.
- Vatandaşın kendisi için en iyiyi istemesinin ortak iyiyi karşılamadığı kaygısı ve güç mesafesinin de yüksek olması nedeniyle katılım ya da vatandaşın hizmet süreçlerine müdahalesi hoş karşılanmaz ve şüpheyle yaklaşılır.
- Genel olarak verilen hizmetin ortalama kalitesi ve hizmet sunumunda vatandaşa sağlanan eşitlik ön plandadır.
- Devletin çıkarlarına ters düşecek konularda gizlilik temel ilkedir.
- Vatandaşın hizmet sürecine katılımı düşüktür ve teşvik edilmez.
- Çalışanların sorumluluğu ortak olduğu için hesap verebilirliği zorlaştırmaktadır.

C.3. Kamu Yönetiminde Etik Kodlardaki Yozlaşma: Yolsuzluk

Kültürün ve evrensel etik kodların kamu yönetiminde yönetsel etik kodlar oluşturmasının dışında etik kodlardaki yozlaşmadan kaynaklanan yolsuzluğu engellemek için de çözüm olarak düşünülen teleolojik yaklaşıma da uygun etik tedbirler alınmaktadır (Chapman, 1998:9). Yozlaşma yalnızca kamu yönetimi alanında yaşanmamaktadır. Toplumun genel bir sorunudur ve kamu yönetiminde de farklı bir nüvesi yaşanmaktadır. Bunun temelinde bilgi iletişim teknolojileri devrimi ve sanayi devriminin ekonomik, toplumsal, siyasal yönetsel süreçlerini temelinden değiştirmesi olduğu belirtilmektedir (Nohutçu, 2003: 2-10). Siyaset ve bürokrasi kurumları toplumdan soyutlanamayacağı için yozlaşmanın gerçek nedenlerini toplumların kendi yapılarında aramalıdır. Bu yüzden, toplumsal yapı tüm olarak gözden geçirilmeli ve aksayan noktalar belirlenerek düzeltilmelidir. Bu yapılmazsa alınacak önlemler belki geçici çözümler yaratabilecek nitelikte olacaktır ve sorunu çözmeyecektir (Ergun, 2004:353).

Sistemin tüm olarak düzenli işlemesi, ancak tüm parçalarının düzenli işlemesiyle sağlanabilir. Bu yüzden, toplumsal sistemin tüm olarak gözden geçirilmesine, aksayan noktalarının saptanmasına ve düzeltilmeye çalışılmasına gerek vardır. Bu yapılmazsa alınacak önlemler belki geçici çözümler yaratabilecek nitelikte olacak, ama sorunu temelde çözmeyecektir (Ergun, 2004:353).

Kamu yönetiminde yozlaşmanın somut görüntüsü yolsuzluktur. Yolsuzluğun en basit ve yaygın tanımı "kamu gücünün özel çıkarlar için kötüye kullanılması" şeklinde yapılmaktadır. Dünya Bankası da bu tanımı kullanmakta ve kabul etmektedir (Çulpan, 1980: 34). Yolsuzluk, siyasal yolsuzluk, yönetsel yolsuzluk, maddi çıkar karşılığı, maddi çıkar karşılığı olmayan yolsuzluk gibi pek çok çeşitte karşımıza çıkabilmektedir (Aktan:1993: 121). Yozlaşmanın nedenleri, toplumsal, ekonomik, siyasal, idari ve bürokratik yapıdan kaynaklanan sorunlar olarak sınıflandırılmaktadır.

- Toplumsal sorunlar; toplumda birincil grup ilişkilerinin hâkim olması (Berkman, 1983: 68), kentleşme ve sosyal hareketlilik, güçlü devlet-zayıf sivil toplum (Çulpan, 1980: 40) olarak somutlaşmaktadır.
- Ekonomik yapıdan kaynaklanan sorunların temelini devletin ekonomideki rolü ve kamu görevlilerinin gelir durumu oluşturmaktadır.
- Siyasal yapıdan kaynaklanan sorunlar, ülkelerin siyasal kültürlerinin gösterdiği farklılıktan kaynaklanmaktadır. Örneğin Türkiye'nin Osmanlı'dan devraldığı tebaa kültürü, siyasi kültürü doğrudan etkilemektedir. Bu durum Türkiye'nin demokratikleşmesinin ve aktif katılımının önünde kültürel bir engeldir. Çünkü Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluşunda, genel olarak batının siyasal ve yönetsel kurumları örnek alınmıştır (Berkman, 1983: 47). Batıdan getirilen bu kurumları ve yeni yönetsel düzeni halk özümseyememiş, bürokrasi de bu nedenle kısa süre içinde yozlaşmıştır.
- Örgütlenmeden kaynaklanan sorunların başında merkeziyetçilik, yoğun hiyerarşik yapı ve yönetilemez hale gelmiş hantal kamu örgütlerinin oluşumu gelmektedir. Bu sorunlar karşısında vatandaşlar işlerini daha iyi ve hızlı gördürebilmek için gayri resmi aracılar bulmak zorunda kalmaktadırlar (Çulpan, 1980:349.
- Bürokratik yapıdan kaynaklanan sorunların başında görev ve yetkilerin sınırlarının belirlenmemiş olması, yeterlik sisteminin uygulanmaması ve bürokrasinin siyasallaşması ve kırtasiyecilik gelmektedir (Tutum, 1976: 18).

III. TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN ETİKLE İLGİLİ MEVCUT DURUMU

A. ETİK İLKE VE STANDARTLAR

Türk kamu yönetiminde etikle ilgili yasal ilkeler ve standartlar şu şekilde özetlenebilir.[1]

- 1982 Anayasası
- Devlet Memurları Kanunu (1965 tarih ve 657 sayılı)
- Türk Ceza Kanunu (1926 tarih ve 7653 sayılı)
- Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (1990 tarih ve 3628 sayılı)
- Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun (1981 tarih ve 2531 sayılı)
- Türk Ceza Kanunu (2005 tarih ve 5237 sayılı
- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun (1999 tarih ve 4483 sayılı)
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun (2004 tarih ve 5176sayılı).

B. ETİKLE İLGİLİ KURUMSAL DÜZENLEME

2005 yılında 5176 sayılı Yasa kapsamında kamu görevlilerinin uymaları gereken; saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkelerini belirlemek ve uygulamayı gözetmek amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personelin etik davranış ilkelerine aykırı uygulamaları bulunduğu iddiasıyla vatandaşlarca ileri sürülen iddiaları araştırmak ve sonuçlandırmak üzere Başbakanlık bünyesinde "Kamu Görevlileri Etik Kurulu" oluşturulmuş[2], böylece kişilere başvuru imkânı verilerek kamuoyu denetiminin gerçekleşmesine imkân yaratılmıştır (Kesim, 2005: 280). Kurulun inceleme alanına,

[1]Ayrıca 5176 Sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun Kapsamında Çıkarılan, Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in ikinci bölümünde kamu yönetiminde etik davranışın ilkeleri ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir.

[2] http://www.basbakanlik.gov.tr/sour.ce/index.asp?wss=basbakanlik.gov.tr&wpg=ana.

Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ve üniversiteler dışında kalan tüm personel dâhil edilmiştir[3].

C. ETİKLE İLGİLİ DİĞER DENETİM YOLLARI

Yasama denetimi, TBMM tarafından yapılmaktadır. Milletvekillerinin mecliste soru sorması, genel görüşme, meclis araştırması ve meclis soruşturması seklinde gerçekleşir. Ayrıca parlamento ve meclis araştırma komisyonları da yozlaşmalarla ilgili karar alma ve rapor hazırlama yetkisine sahiptirler.

Yönetsel denetim, iç denetim, dış denetim ve özel denetim yollarını kapsar. Kamu kurumlarının kendilerini kendi teftiş kurulları aracılığıyla denetlemeleri iç denetimi, kendi bünyeleri dışında kurullarca teslim edilmeleri ise dış denetimi ifade eder. Ülkemizde özel denetimi ise, Sayıştay, Devlet Denetleme Kurulu, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu ve Başbakanlık Teftiş Kurulu gerçekleştirmektedir. Bu kuruluşlar, özellikle yozlaşmaların önlenmesi amacıyla oluşturulmuş kuruluşlar değillerdir.

Yargısal denetim, Yolsuzluklarla ilgili özel bir mahkeme bulunmamaktadır. Adli, idari, Askeri Mahkemeler ve Yüksek Mahkemeler genel olarak yozlaşma suçlarına ilişkin davalara bakmaktadırlar.

[3] http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1373.html.

D. TÜRKİYE'DE YOZLAŞMA ETİK VE YOLSUZLUKLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. Rüşvet: Nedenler, Nedenler Arası İlişkiler, Nedenlerin Ağırlıkları ve Mücadele Yolları Araştırması [4]: Bu çalışmada rüşvetin görünen nedenleri ve bu nedenlere kaynak sorunlar araştırılmış ve bu sorunlara çözüm önerileri bulunmaya çalışılmıştır. Çalışmada rüşvetin nedenlerinden biri de *ahlaki sorunların yoğunluğu* olarak tespit edilmiştir.

2. İstanbul Barosu Çevresi Adli Yargıda Yolsuzluk Araştırması[5]: İstanbul barosuna kayıtlı avukatlar üzerinde yapılan bu çalışmada adli yargıda yapılan yolsuzluklarla neden ve sonuçları araştırılmıştır. Çalışmada, k*amuda iş ahlakı ilkeleri ve değerlerinin yetersizliği* yolsuzluğun nedenlerinden biri olarak tespit edilmiştir.

3. Hane halkı ve İş Dünyası Gözünden Türkiye'de Yolsuzluğun Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler – TESEV: Bu çalışmada yolsuzluk sorunu hane halkı ve iş dünyası gözü ile incelenmiştir. Araştırmada yolsuzlukla ilgili mevcut durum tespitine yönelik sorulan yanı sıra yolsuzluğun nedenlerine ilişkin sorulara da yer verilmiştir. Araştırma sonucunda ahlak bozulması ve yolsuzluk Türkiye'nin önde gelen sorunları arasında yer almaktadır.

4. Kamu Reformu Araştırması[6]

Bu araştırmada yolsuzluk algısı ve yolsuzlukla mücadelede alınabilecek önlemler araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarında toplumda kamu kurumlarına duyulan güven eksikliği ve yolsuzluk algılamaları kurum ve olay bazında önemli bir yoğunluğa sahiptir.

[4] Beyaz Nokta Vakfı, "RÜŞVET" Nedenler, Nedenler Arası İlişkiler, Nedenlerin Ağırlıkları ve Mücadele Yolları, Bölüm I- Nedenler, İlişkiler ve Ağırlıkları, Ankara: Beyaz Nokta Vakfı, 1995.
[5] Hayrettin Ökçesiz, *İstanbul Barosu Çevresi Adli Yargıda Yolsuzluk Araştırması*, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul: Ekol Kitaplığı, 2001.
[6] TÜSİAD, *Kamu Reformu Araştırması*, İstanbul: TÜSİAD, 2002.

E. TÜRKİYE'NİN YOZLAŞMA İLE İLGİLİ SON DURUMU

2008 CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX

Country Rank	Country	2008 CPI Score	Surveys Used	Confidence Range
1	Denmark	9,3	6	9.1 - 9.4
1	New Zealand	9,3	6	9.2 - 9.5
1	Sweden	9,3	6	9.2 - 9.4
4	Singapore	9,2	9	9.0 - 9.3
5	Finland	9,0	6	8.4 - 9.4
7	Netherlands	8,9	6	8.5 - 9.1
9	Australia	8,7	8	8.2 - 9.1
11	Luxembourg	8,3	6	7.8 - 8.8
12	Austria	8,1	6	7.6 - 8.6
14	Germany	7,9	6	7.5 - 8.2
16	United Kingdom	7,7	6	7.2 - 8.1
18	Belgium	7,3	6	7.2 - 7.4
52	Slovakia	5,0	8	4.5 - 5.3
54	South Africa	4,9	8	4.5 - 5.1
55	Italy	4,8	6	4.0 - 5.5
57	Greece	4,7	6	4.2 - 5.0
58	Lithuania	4,6	8	4.1 - 5.2
58	Turkey	4,6	7	4.1 - 5.1
61	Namibia	4,5	6	3.8 - 5.1
102	Bolivia	3.0	6	2.8 - 3.2
138	Tonga	2,4	3	1.9 - 2.6
141	Cameroon	2,3	7	2.0 - 2.7
141	Iran	2,3	4	1.9 - 2.5
158	Angola	1,9	6	1.5 - 2.2
178	Myanmar	1,3	4	1.0 - 1.5
180	Somalia	1,0	4	0.5 - 1.4

Kaynak: http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi2008/cpi_2008_table

2008 Corruption indeksine göre Türkiye, yolsuzlukta 58. sıradadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI

I. ARAŞTIRMANIN AMACI

Etik – Kültür – Toplum isimli çalışmada üç temel amaçtan yola çıkılmaktadır.

1. Türkiye'de kamu yönetimi etiğine dair toplumsal algıyı tespit etmek,
2. Etiğe dayalı bir yönetimin oluşturulmasının karşısındaki toplumsal engelleri tespit etmek,
3. Kamu kurumlarının, medyanın, eğitim kurumlarının ve sivil toplum kurumlarının etik ile ilgili etik kodların oluşturulmasında mevcut durumdaki rolü ve iyileştirilecek alanları belirlemek.

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Kamu Yönetiminde Etik kodların evrensel etik kodlar ve kültürel etik kodlar olmak üzere iki temel kaynağı vardır ve bunlar kamu yönetiminde etik ilkelerin temelini oluşturur.
2. Kamu görevlileri kültürlerinden aldığı etik kodları örgütlerine taşır.
3. Etik kodlar ideal yapılardır ve gerçekleşen kamusal işlemlerde yozlaşma vardır.
4. Kamu yönetiminde yozlaşmanın nedeni kültürel kodlarla profesyonel kamu yönetimi etiğinin kodları arasındaki uyuşmazlıktan kaynaklanmaktadır.
5. Yapılacak yönetsel düzenlemelerde kamu yönetiminin kültürel çevresinin dikkate alınması düzenlemelerin uygulanabilirliğini artıracaktır.

II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A. Araştırmanın Çerçevesinin ve Anket Sorularının Belirlenmesi

Araştırmada üç farklı anket formu kullanılmıştır.

1. Öğrenciler için anket formu
2. Öğretmenler ve Veliler için anket formu
3. Medya ve sivil toplum kuruluşları çalışanları yarı yapılandırılmış soru formu

Anket formlarının ilk bölümlerinde "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğinde" tanımlanmış olan **Etik Davranış İlkeleri**[7] algısını ölçen ölçeklendirilmiş sorular yer almıştır.
Anket formlarının ikinci bölümlerinde ise anket uygulanacak hedef kitleye ilişkin farklı sorular yer almıştır. Anket çalışmasında sorulan soruların açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Yönlendirici ve açık uçlu sorular içermeyecek şekilde hazırlanmıştır.

B. Evren ve Örnekleme

1. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul, Ankara ve Kars'daki Resmi okullar (ilköğretim ve orta öğretim kurumları) Öğretmen, Öğrenci ve Toplum için öğrenci velileri kullanılmıştır. Ayrıca diğer anket için medya ve sivil toplum kuruluşları yönetici ve çalışanları örneklem olarak seçilmiştir.
2. Çalışmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

[7] Etik davranış ilkelerinden kasıt; adı geçen yönetmeliğin ikinci bölümünde yer alan Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci, Halka hizmet bilinci, Hizmet standartlarına uyma, Amaç ve misyona bağlılık, Dürüstlük ve tarafsızlık, Saygınlık ve güven, Nezaket ve saygı, Yetkili makamlara bildirim, Çıkar çatışmasından kaçınma, Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması, Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı, Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı, Savurganlıktan kaçınma, Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan, Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık, Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu, Eski kamu görevlileriyle ilişkiler ve Mal bildiriminde bulunmadır.

Tablo 1:
Örnekleme Tablosu

İller	İlköğretim	Ortaöğretim		Toplam
		Genel	*Mesleki ve Teknik*	
İstanbul	1826075	361135	235265	**2422475**
Ankara	602011	149912	83052	**834975**
Kars	56339	8024	2609	**66972**
			Toplam Öğrenci Sayısı	**3324422**
İller	**İlköğretim**	**Ortaöğretim**		**Toplam**
		Genel	***Mesleki ve Teknik***	
İstanbul	767	405	204	**1376**
Ankara	622	412	217	**1251**
Kars	292	88	18	**398**
			Örnekleme Seçilen Öğrenci Sayısı	**3025**
İller	**İlköğretim**	**Ortaöğretim**		**Toplam**
		Genel	***Mesleki ve Teknik***	
İstanbul	3 okul	2 okul	1 okul	6 okul
Ankara	3 okul	2 okul	1 okul	6 okul
Kars	1 okul	1 okul	1 okul	3 okul
			Örnekleme Seçilen Okul Sayısı	**15 okul**

Tablo 2:
Anket Uygulaması Geri Dönüş Oranları Tablosu

	İller	**Öğrenci**	**Toplum**	**Toplam**
İllere Gönderilen Anket	**İstanbul**	1376	1376	2752
	Ankara	1251	1251	2502
	Kars	400	400	800
				6054
	İller	**Öğrenci**	**Toplum**	**Toplam**
İllerden Gelen Anket	**İstanbul**	1158	531	1689
	Ankara	1156	621	1777
	Kars	400	400	800
				4266
	İller	**Öğrenci**	**Toplum**	**Toplam**
Anket Geri Dönüş Oranları	**İstanbul**	84.2	38.6	61.4
	Ankara	92.4	49.6	71.0
	Kars	100	100	100.0
				77.5

C. Yöntemin Belirlenmesi

Araştırmanın alan çalışmasında kullanılan yöntemin belirlenmesinde bütçe, zaman, anketin uzunluğu ve niteliği kısıtlayıcı koşulları dikkate alınmıştır. Anket çalışması için anketörlerin yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilecek sonuçların tutarlılığı ve çalışmanın yapısını sağlıklı olarak yansıtmasının sağlanabilmesi amacıyla bu yöntem uygulanmıştır.

D. Cevap Seçeneklerinin Belirlenmesi

Anket değerlendirilmesi aşamasında sonuçların duyarlılığını net bir şekilde ortaya koyabilmek amacıyla cevap seçeneklerinin belirlenmesi önemlidir. Cevap seçeneklerinin oluşturulmasında kullanılacak olan tutum ölçeğinin süreklilik, tek boyutluluk, doğrusallık ve eşit aralıklar ve üretilebilirlik ilkelerini taşıması sağlanmıştır. Çalışmada Likert'in dereceleme toplamlarıyla ölçekleme tekniği kullanılmıştır.

E. Anket Soru Formunun Tasarımı

Anket soru formu tasarlanırken benzer konularda daha önce yapılan çalışmalardan, uluslararası standartlardan faydalanılmıştır. Yazı fontları ve şekil ve renk düzenlerine dikkat edilmiştir. Yorum soruları için yeterli yer (alan) bırakılmıştır. İşaretlemeli seçeneklerde boşluk yerine rakamlar konulmuştur. Anket formunun genel görünümün profesyonel olmasına dikkat edilmiştir.

F. Ön Testlerin Yapılması

Anket çalışmasından önce iki aşamalı ön test uygulaması yapılmıştır. Birinci test, ankette karşılaşılabilecek sorunların giderilmesine yönelik ikinci test ise, planlama amaçlı olarak yapılmıştır. Ön testler için 100 kişilik bir örneklem kullanılmıştır. Örneklemin evrenin bütün özelliklerini taşımasına dikkat edilmiştir.

G. Verinin Analizi

Anket çalışması tamamlandıktan sonra anketler bilgisayar ortamına aktarılacak şekle dönüştürülmüştür. Bu aşamada anketler temel ve ileri düzey istatistik analiz yöntemleri uygulanarak çözümlenmiştir. Çözüm sonuçları tablolar ve grafikler ile verilmiştir. Analiz için SPSS v17.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarını değerlendirmek amacıyla, frekans tabloları ki-kare (χ^2) ilişki analizi, korelasyon, hipotez testleri (t test, varyans analizi vb.) yapılmıştır. Araştırmanın analizine geçilmeden önce araştırmanın güvenirliliği ve geçerliliği test edilmiştir. Bilindiği üzere güvenilirlilik analizleri, ölçüm skalalarının analizleri ve onları oluşturan bileşenlerle ilgili çalışma olanağı sağlamaktadır. Bu araştırmada, etik algı anketlerinin güvenilirlilik analizi, yapılmış ve güvenilirlik katsayısı olarak Cronbach Alpha (α) istatistiği kullanılmıştır. Cronbach Alfa Katsayısı'nın değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü; $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek "güvenilir değildir", $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek "düşük güvenilirliktedir", $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek "oldukça güvenilirdir" ve $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Tablo 3:

Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekli Soru Grupları	Cronbach Alpha (α)	Ölçek Sayısı
Etik İlkeler	0.627	18
Davranış Şekilleri	0.974	48
Toplum, Eğitim ve Medya Etkisi	0.822	21

Cronbach Alpha (α) değeri 1'e yaklaştıkça güvenilirlilik artmaktadır. Uygulamanın analizine göre toplum anketi tüm ölçekleri için Cronbach Alpha (α) istatistiği = 0.627 ile 0.974 arasında bulunmuştur. Toplum anketinin her bir alt ölçeği için Cronbach Alpha (α) istatistiği 0.610 – 0.975 arasında olup oldukça güvenilir sınır değerleri arasında yer aldığı, bu sebeple bu maddelerin hepsinin geçerlilik/güvenilirlik test sonuçlarını sağladığı söylenebilir.

III. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

A. TOPLUM ARAŞTIRMASININ SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRMESİ (TOPLUMUN ETİK ALGISI)

Araştırmanın sonuçlarının değerlendirilmesinin ilk aşamasında ankete katılan bireylerinin demografik özelliklerinin belirlenmesi, kamu görevlilerinin etik davranış ilkelerini algı düzeylerinin belirlenmesi, kamu görevlilerinin etik davranış ilkelerinin benimsenmesinde toplum birimlerinin etkilerinin belirlenmesi, Toplum, eğitim ve medya'nın etik davranışlara ait rolünün ortaya konmasına çalışılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde toplum anket formunda yer alan demografik özellikler ve tüm temel etik boyutlar içinde yer alan sorular için ayrı ayrı frekans dağılım tabloları oluşturulup incelenecektir. Tablo 4'de demografik özellikler altında yer alan sorulara verilen cevapların frekans dağılımı verilmektedir.

I. Toplum Araştırmasının Frekans Tabloları

Çalışmada ilk olarak bu ankette yer alan tüm soruların frekans dağılımları tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 4:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Demografik Bilgilerinin Sıklık Dağılımları

	Sıklık	**Yüzdesi**
Anketin Yapıldığı Yer		
İstanbul	531	34.2
Ankara	621	40.0
Kars	400	25.8
Cinsiyetiniz		
Erkek	841	54.2
Kadın	711	45.8
Yaşınız		
30 Yaş ve altı	74	4.8
31 - 40 Yaş arası	697	44.9
41 - 50 Yaş arası	686	44.2
51 Yaş ve üstü	95	6.1
Eğitim Durumu		
Ortaokul mezunu ve altı	563	36.3
Lise mezunu	526	33.9
Üniversite ve üstü mezunu	463	29.8
Çalıştığınız Kurum Çeşidi		
Kamu	567	36.5
Özel	985	63.5

Tablo 4'de verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinin anketin yapıldığı illere göre dağılımları incelendiğinde; 531 kişi (%34.2) İstanbul, 621 kişi (%40) Ankara ve 400 kişi (%25.8) Kars illerinden ankete katılmıştır. Ankete katılan toplum birimlerinin cinsiyet dağılımı incelendiğinde; 841 kişi (%54.2) Erkek ve 711 kişi (%45.8) Kadın'dır. Ankete katılan toplum birimlerinin yaş dağılımı incelendiğinde; 30 Yaş ve altı olan 74 kişi (%4.8); 31 – 40 Yaş arası 697 kişi (%44.9); 41 – 50 Yaş arası 686 kişi (%44.2); 51 Yaş ve üstü 95 kişi (%6.1) vardır. Ankete katılan toplum birimlerinin eğitim durumlarının dağılımı incelendiğinde; ortaokul mezunu ve altı olan 563 kişi (%36.3), lise mezunu olan 526 kişi (%33.9) ve üniversite ve üstü mezunu 463 kişi (%29.8) vardır. Ankete katılan toplum birimlerinin çalıştıkları kurum çeşidine göre dağılımları incelendiğinde; kamu kurumlarında 567 kişi (%36.5) ve özel kurumlarda da 985 kişi (%63.5) çalışmaktadır.

Çalışmada kamu görevlilerinin etik davranış ilkeleri dört temel boyut altında incelenmiştir. Bu boyutlar sırasıyla; Adalet ve Dürüstlük, Sorumluluk, Demokrasi, Saygınlık ve Güven ile Verimlilik ve Etkinlik'dir. Bu aşamada bu boyutlar altında yer alan ilkelerin toplum birimleri tarafından nasıl algılandığı raporlandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Adalet ve Dürüstlük Boyutu altında,

- Dürüstlük ve Tarafsızlık
- Yetkili makamlara bildirim
- Çıkar çatışmasından kaçınma
- Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması
- Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı
- Eski kamu görevlileriyle ilişkiler ilkeleri ele alınmıştır.

Tablo 5:

Adalet ve Dürüstlük Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik ilke benimsenmiş		***Etik ilke kısmen benimsenmiş***		***Etik ilke benimsenmemiş***	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Dürüstlük ve Tarafsızlık	962	62.0	435	28.0	155	10.0
Yetkili makamlara bildirim	267	17.2	914	58.9	371	23.9
Çıkar çatışmasından kaçınma	247	15.9	1192	76.8	113	7.3
Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması	411	26.5	977	63.0	164	10.6
Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı	606	39.0	780	50.3	166	10.7
Eski kamu görevlileriyle ilişkiler	373	24.0	965	62.2	214	13.8

Tablo 5'de verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinden "dürüstlük ve tarafsızlık" etik ilkesi 962 kişi (%62) tarafından benimsenmiştir.

“yetkili makamlara bildirim” etik ilkesi 914 kişi (%58.9) tarafından kısmen benimsenmiştir. “çıkar çatışmasından kaçınma” etik ilkesi 1192 kişi (%76.8) tarafından kısmen benimsenmiştir. “görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması” etik ilkesi 977 kişi (%63) tarafından kısmen benimsenmiştir. “hediye alma ve menfaat sağlama yasağı” etik ilkesi 780 kişi (%50.3) tarafından kısmen benimsenmiştir. “eski kamu görevlileriyle ilişkiler” etik ilkesi 965 kişi (%62.2) tarafından kısmen benimsenmiştir.

Adalet ve dürüstlük boyutunda toplumun yetkili makamlara bildirim ile ilgili ilkeyi benimseme oranının düşük olduğu görülmektedir. Buradan hareketle toplum olarak bireylerin ahlaki değerlere uyumu konusunda diğer bireyleri hukuk önünde denetlemeden (şikâyetçi olmaktan) kaçındığı söylenebilir. Ayrıca diğer ilkelerin benimsenme oranı yüksek olsa da etik davranışın sağlanması açısından bu benimsenme düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.

Bu durum kültürel yapımızla ilgili bir sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bireysel olarak algılanılan problemler var olmasına karşın bu problemlerle ilgili sadece olumsuz düşüncelerin ifade edilmesi ile yetinilmektedir. Özellikle kişiler başkaları ile ilgili olumsuz davranışları algılamakta ve eleştirmekte bir sorun yaşamazken, değişimi kendisinden başlatma ve önce kendini değerlendirmeden uzak durmaktadırlar. Bunun temel nedeni toplumumuzda kişilerin iç denetimli olmaktan ziyade çoğunlukla dış denetimli olmalarıdır. İç denetimli insanlar, karşılaştıkları problemlerin çözümü için kendilerinin yapabileceklerinin ne olduğunu düşünüp, yaşadıkları olumsuz durumun sorumluluğunu kabul ederken, dış denetimli insanlar, karşılaştıkları problemlerin çözümü için başkalarının yapması gerekenleri değerlendirerek sorumluluğu başkalarına yüklemektedirler.

Sorumluluk Boyutu

Sorumluluk Boyutu altında,

- Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci
- Halka hizmet bilinci

- Hizmet standartlarına uyma
- Amaç ve misyona bağlılık
- Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan
- Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu
- Mal bildiriminde bulunma ilkeleri ele alınmıştır.

Tablo 6:

Sorumluluk Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik ilke benimsenmiş		***Etik ilke kısmen benimsenmiş***		***Etik ilke benimsenmemiş***	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci	445	28.7	917	59.1	190	12.2
Halka hizmet bilinci	942	60.7	427	27.5	183	11.8
Hizmet standartlarına uyma	1331	85.8	160	10.3	61	3.9
Amaç ve misyona bağlılık	724	46.6	377	24.3	451	29.1
Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan	1154	74.4	288	18.6	110	7.1
Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu	1035	66.7	444	28.6	73	4.7
Mal bildiriminde bulunma	753	48.5	677	43.6	122	7.9

Tablo 6’da verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinden “görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci” etik ilkesi 917 kişi (%59.1) tarafından kısmen benimsenmiştir. “halka hizmet bilinci” etik ilkesi 942 kişi (%60.7) tarafından benimsenmiştir. “hizmet standartlarına uyma” etik ilkesi 1331 kişi (%85.8) tarafından benimsenmiştir. “amaç ve misyona bağlılık” etik ilkesi 724 kişi (%46.6) tarafından benimsenmiştir. “bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan” etik ilkesi 1154 kişi (%74.4) tarafından benimsenmiştir. “yöneticilerin hesap verme sorumluluğu” 1035 kişi (%66.7) tarafından benimsenmiştir. “mal bildiriminde bulunma” etik ilkesi 753 kişi (%48.5) tarafından benimsenmiştir.

Sorumluluk açısından toplumun en fazla benimsediği iki değer standartlara uyma ve amaç ve misyona bağlılık ilkeleridir. Bu durum toplumun hizmet standartlarına uymayan ya da bağlayıcı ya da gerçek dışı beyan yapan kamu görevlisini denetleme açısından yüksek düzeyde bir bilince sahip olması şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu sonucu hizmet anlayışıyla doğrudan ilintili "görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci", "halka hizmet bilinci" ve " amaç ve misyona bağlılık" ilkelerinin benimsenme düzeyinin düşük olması bir anlamda zedelemektedir. Çünkü hizmet standartları, hizmet anlayışı doğrultusunda şekillenmektedir. Aynı şekilde "yöneticilerin hesap verme sorumluluğu", ilkesinin benimsenme oranı yüksek olmasına rağmen "mal bildiriminde bulunma" ilkesinin benimsenme oranın düşük olması da birbiriyle çelişmektedir. Toplum, çalışanın hesap verme sorumluluğunun bulunması gerektiğini kabul etmekte ancak mal bildiriminde bulunmamasını mazur görebilmektedir.

Değer ve standartlara uyma ve yöneticilere hesap verme sorumluluğu gibi değerlerin yüksek oranlarda benimsenmesi cezadan kaçınma ve ödül beklentisi içinde olma duygularını destekleyen bulgulardır. Kişileri bir davranışı yapmaya sevk eden veya onların bir davranışı yapmalarını engelleyen temel etken, bu davranış sonucundaki beklentileri ve görebilecekleri zarar arasında bir değerlendirme yaparak karar vermelerinden kaynaklanır.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu altında,

- Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık
- Saygınlık ve güven
- Nezaket ve saygı ilkeleri ele alınmıştır.

Tablo 7:

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik ilke benimsenmiş		***Etik ilke kısmen benimsenmiş***		***Etik ilke benimsenmemiş***	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık	831	53.5	611	39.4	110	7.1
Saygınlık ve güven	905	58.3	583	37.6	64	4.1
Nezaket ve saygı	684	44.1	485	31.3	383	24.7

Tablo 7'de verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinden "bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık" etik ilkesi 831 kişi (%53.5) tarafından benimsenmiştir. "saygınlık ve güven" etik ilkesi 905 kişi (%58.3) tarafından benimsenmiştir. "nezaket ve saygı" etik ilkesi 684 kişi (%44.1) tarafından benimsenmiştir. Nezaket ve saygı boyutunda %24.7 oranında ilkenin benimsenmemiş olması, kamu kurumlarında çalışanlara yönelik olarak ifade edilen saygılı ve nazik davranışların görülmemesi eleştirisini desteklemektedir. Nazik ve saygılı davranışların yüksek oranda benimsenmiş olması, bu davranışların karşılıklı olarak kamu hizmeti sunanla kamu hizmetini alan arasında karşılıklı olumlu bir ilişkinin kurulabilmesini sağlamada etkili bir faktör olacaktır. Bu nedenle özellikle eğitim sürecinde öğrencilerinden nezaket ve saygı bekleyen öğretmenlerin aynı davranışları öğrencilere göstermeleri gerekir. Bu karşılıklı ilişkiye benzer ilişki, diğer kamu görevlileri ile vatandaşlar arasında olması gerektiği gibi, aile reisi ile aile üyeleri arasında ve medya ile toplum arasında da var olmalıdır.

Bu boyuttaki ilkelerin benimsenme düzeyleri genel olarak diğerlerinden daha düşüktür. Bu boyut için genel olarak toplumun kamu görevlilerinin katılım konusunda isteksiz davranmalarını ve saygınlık, nezaket gibi konularda olumsuz davranmalarını mazur görebileceği söylenebilir. Bu boyutun en dikkate değer sonucu nezaket ve saygı ilkesinin sonuçlarıdır. Toplum, kamu görevlisinin nazik davranması konusunda diğer ilkelere göre daha düşük bir beklenti içindedir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu altında,

- Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı
- Savurganlıktan kaçınma ilkeleri ele alınmıştır.

Tablo 8:

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik ilke benimsenmiş		***Etik ilke kısmen benimsenmiş***		***Etik ilke benimsenmemiş***	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı	997	64.2	449	28.9	106	6.8
Savurganlıktan kaçınma	1157	74.5	148	9.5	247	15.9

Tablo 8'de verilen bilgilere göre; ankete katılan ebeveynlerden "kamu malları ve kaynaklarının kullanımı" etik ilkesi 997 kişi (%64.2) tarafından benimsenmiştir. "savurganlıktan kaçınma" etik ilkesi 1157 kişi (%74.5) tarafından benimsenmiştir.

Savurganlıktan kaçınma etik ilkesi önemli oranda benimsenmiş olmasına karşın, %15,9 gibi oldukça yüksek sayılabilecek oranda benimsenmemiş olduğu görülmektedir. Bu durum kamu kaynaklarının savurgan bir biçimde harcandığı, kişilerin kamuda savurganlık yapmaktan çekinmemeleri durumunun devam edebileceği yönünde bir gösterge olarak kabul edilebilir. Kamu mallarının ve kaynaklarının kullanımında savurganlık yapmama anlayışı özellikle geleneksel kültür yapısını benimseyen toplumlarda daha az görülmesi olasılığı varken, bizim toplumumuz gibi geleneksel ve kültürel değerleri benimseyen bir ülkede kamu mallarının ve kaynaklarının savurganca kullanımı önemli ve üzerinde durulması gereken bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Toplumda "savurganlıktan kaçınma" ilkesinin benimsenme düzeyi yüksek olsa da "kamu malları ve kaynaklarının kullanımı" ilkesinin benimsenme düzeyi çok yüksek değildir. Buradan hareketle toplumda kamu görevlilerinin kaynakları etkin kullanmaması durumunda müdahale etme düzeyinin de düşük olacağı söylenebilir.

Tablo 9:
Temel Etik İlke Boyutları Frekans Dağılımları

	Etik ilke benimsenmiş		***Etik ilke kısmen benimsenmiş***		***Etik ilke benimsenmemiş***	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	325	20.9	1182	76.2	45	2.9
Sorumluluk Boyutu	788	50.8	761	49.0	3	0.2
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	668	43.0	846	54.5	38	2.4
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	798	51.4	724	46.6	30	1.9

Tablo 9'da verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" etik ilkesi 1182 kişi (%76.2) tarafından kısmen benimsenmiştir. "Sorumluluk Boyutu" etik ilkesi 788 kişi (%50.8) tarafından benimsenmiş ve 761 kişi (%49) tarafından da kısmen benimsenmiştir. "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" etik ilkesi 846 kişi (%54.5) tarafından kısmen benimsenmiştir. "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" 798 kişi (%51.4) tarafından benimsenmiştir. Temel etik ilkelerin değerlendirilmesi tablosuna bakıldığında kişilerin bu ilkeleri yüksek oranda benimsedikleri veya kısmen benimsedikleri görülmektedir. İlkeleri benimsemeyenlerin oranı oldukça düşük görünmektedir. Ancak temel ilkeleri kısmen benimseyenlerin oranının oldukça yüksek olması kişilerin bu ilkelerin bazen esnetilebileceğini düşünebilmeleri gibi olumsuz bir düşünceyi de desteklemektedir. Özellikle adalet ve dürüstlük boyutundaki %76.2 lik kısmen benimseme oranı oldukça anlamlı görünmektedir. Adalet ve dürüstlük ilkesine her durumda ve şartta kesinlikle uyulması gerekliliğinin tam olarak benimsenmemiş olması durumu sorunları ortaya çıkaran temel faktörlerden biridir.

Toplum, kamu görevlilerinin hizmete ilişkin, hizmet sorumluluğu ve verimlilik gibi iki rasyonel boyutunda etik ilkelere uygun davranması gerektiğinde hem fikirken adil ve tarafsız olması gerektiğinde etik ilkeleri esnetmektedir. Ayrıca toplum, demokrasi, saygınlık ve güven boyutundaki düşük oranda bu ilkelere uymayan kamu görevlilerinin denetlenmesinde kendini yeterince etkin

hissetmemektedir. Kamu görevlilerinin vatandaşa karşı, vatandaşı esas alan bir tutum sergilememesini de mazur görebilmektedir.

Çalışmanın bu aşamasında yukarıda tanımlanan bazı etik ilkelerin kazanımında toplum birimlerinin hangilerinin etkili olduğu önem düzeyleri açısından raporlandırılmıştır.

Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Rolü

Çalışmanın Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Rolü kısmında bireylerin etik ilkelerin kazanımında okul, aile gibi kurumların rolüne dair tespitler yapılmıştır.

Tablo 10:

Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Önemine Ait Frekans Dağılımları (Aile – Okul – Toplum)

Davranış Şekli	*Aile*						*Okul*						*Toplum*					
	Önemli		*Kısmen önemli*		*Önemsiz*		*Önemli*		*Kısmen önemli*		*Önemsiz*		*Önemli*		*Kısmen önemsiz*		*Önemsiz*	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır.	1063	68.5	292	18.8	197	12.7	1123	72.4	278	17.9	151	9.7	1147	73.9	306	19.7	99	6.4
Kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır	1088	70.1	291	18.8	173	11.1	1143	73.6	261	16.8	148	9.5	1142	73.6	264	17.0	146	9.4
Kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir	1200	77.3	184	11.9	168	10.8	1123	72.4	229	14.8	200	12.9	1153	74.3	290	18.7	109	7.0
Kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır	1058	68.2	316	20.4	178	11.5	1088	70.1	314	20.2	150	9.7	1137	73.3	272	17.5	143	9.2
Kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır	1151	74.2	195	12.6	206	13.3	1055	68.0	268	17.3	229	14.8	1084	69.8	207	13.3	261	16.8
Kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır	844	54.4	446	28.7	262	16.9	924	59.5	444	28.6	184	11.9	951	61.3	425	27.4	176	11.3
Kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır	1196	77.1	156	10.1	200	12.9	1101	70.9	89	5.7	362	23.3	1146	73.8	124	8.0	282	18.2
Kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir	1202	77.4	106	6.8	244	15.7	1122	72.3	127	8.2	303	19.5	1168	75.3	100	6.4	284	18.3

Ankete katılan toplum birimlerinde davranış şekillerinin benimsenmesinde ailenin etkisi incelendiğinde; "kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır" davranış şeklinin 1063 kişi (%68.5) tarafından ailenin etkili olduğu belirtmişlerdir. "kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır"

davranış şeklinin 1088 kişi (%70.1) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir” davranış şeklinin 1200 kişi (%77.3) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır” davranış şeklinin 1058 kişi (%68.2) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır” davranış şeklinin 1151 kişi (%74.2) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır” davranış şeklinin 844 kişi (%54.4) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır” davranış şeklinin 1196 kişi (%77.1) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir” davranış şeklinin 1202 kişi (%77.4) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir.

Ankete katılan toplum birimlerinde davranış şekillerinin benimsenmesinde okulun etkisi incelendiğinde; “kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır” davranış şeklinin 1123 kişi (%72.4) tarafından okulun etkili olduğu belirtmişlerdir. “kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır” davranış şeklinin 1143 kişi (%73.6) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir” davranış şeklinin 1123 kişi (%72.4) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir. “Kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır” davranış şeklinin 1088 kişi (%70.1) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır” davranış şeklinin 1055 kişi (%68) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır” davranış şeklinin 924 kişi (%59.5) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır” davranış şeklinin 1101 kişi (%70.9) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri kamu kaynaklarını

israf etmemelidir" davranış şeklinin 1122 kişi (%72.3) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir.

Ankete katılan ebeveynlerden davranış şekillerinin benimsenmesinde toplum birimlerinde toplumun etkisi incelendiğinde; "kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır" davranış şeklinin 1147 kişi (%73.9) tarafından toplumun etkili olduğu belirtmişlerdir. "kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır" davranış şeklinin 1142 kişi (%73.6) tarafından toplumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir" davranış şeklinin 1153 kişi (%74.3) tarafından toplumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır" davranış şeklinin 1137 kişi (%73.3) tarafından toplumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır" davranış şeklinin 1084 kişi (%69.8) tarafından toplumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır" davranış şeklinin 951 kişi (%61.3) tarafından toplumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır" davranış şeklinin 1146 kişi (%73.8) tarafından toplumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir" davranış şeklinin 1168 kişi (%75.3) tarafından toplumun etkili olduğu belirtilmiştir.

Etik ilkelerin kazanılmasında aile, okul ve toplumun ne düzeyde önemli olduğuna yönelik bulgular incelendiğinde; aile, okul ve toplumun etik ilkelerin öğrenilmesinde önemli olarak algılandıkları görülmektedir. Bazı davranışların kazanılmasında aile, okul ve toplumun rollerine yönelik bazı farklılıkları değerlendirmek gerekmektedir. Örneğin "kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır" davranışının kazanılmasında aile oldukça etkili olarak değerlendirilirken, aynı davranışın kazanılmasında okulun % 23.3 oranı ile önemsiz görülmesi saygı ve nezaket gibi kavramların okulda kazanılmadığı gibi bir anlayışın bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 11:
Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Önemine Ait Frekans Dağılımları (Medya – Çalışılan Kurum – Vakıf, Dernek vb.)

Davranış Şekli	*Medya*						*Çalışılan Kurum*						*Vakıf, Dernek vb.*					
	Önemli		*Kısmen önemli*		*Önemsiz*		*Önemli*		*Kısmen önemli*		*Önemsiz*		*Önemli*		*Kısmen önemsiz*		*Önemsiz*	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır.	976	62.9	381	24.5	195	12.6	1150	74.1	279	18.0	123	7.9	1001	64.5	318	20.5	233	15.0
Kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır	987	63.6	329	21.2	236	15.2	1138	73.3	250	16.1	164	10.6	993	64.0	263	16.9	296	19.1
Kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir	1069	68.9	264	17.0	219	14.1	1190	76.7	251	16.2	111	7.2	1048	67.5	289	18.6	215	13.9
Kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır	1044	67.3	362	23.3	146	9.4	1189	76.6	246	15.9	117	7.5	1070	68.9	258	16.6	224	14.4
Kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır	960	61.9	324	20.9	268	17.3	1091	70.3	203	13.1	258	16.6	984	63.4	229	14.8	339	21.8
Kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır	845	54.4	463	29.8	244	15.7	942	60.7	402	25.9	208	13.4	858	55.3	424	27.3	270	17.4
Kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır	975	62.8	194	12.5	383	24.7	1162	74.9	128	8.2	262	16.9	961	61.9	154	9.9	437	28.2
Kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir	977	63.0	186	12.0	389	25.1	1122	72.3	134	8.6	296	19.1	971	62.6	153	9.9	428	27.6

Ankete katılan toplum birimlerinde davranış şekillerinin benimsenmesinde medyanın etkisi incelendiğinde; "kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır" davranış şeklinin 976 kişi (%62.9) tarafından medyanın etkili olduğu belirtmişlerdir. "kamu görevlileri, her durumda dürüst

davranmalıdır" davranış şeklinin 987 kişi (%63.6) tarafından medyanın etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir" davranış şeklinin 1069 kişi (%68.9) tarafından medyanın etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır" davranış şeklinin 1044 kişi (%67.3) tarafından medyanın etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır" davranış şeklinin 960 kişi (%61.9) tarafından medyanın etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır" davranış şeklinin 845 kişi (%54.4) tarafından medyanın etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır" davranış şeklinin 975 kişi (%62.8) tarafından medyanın etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir" davranış şeklinin 977 kişi (%63) tarafından medyanın etkili olduğu belirtilmiştir.

Ankete katılan ebeveynlerden davranış şekillerinin benimsenmesinde toplum birimlerinde çalışılan kurumun etkisi incelendiğinde; "kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır" davranış şeklinin 1150 kişi (%74.1) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtmişlerdir. "kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır" davranış şeklinin 1138 kişi (%73.3) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir" davranış şeklinin 1190 kişi (%76.7) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır" davranış şeklinin 1189 kişi (%76.6) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır" davranış şeklinin 1091 kişi (%70.3) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır" davranış şeklinin 942 kişi (%60.7) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtilmiştir. "kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır" davranış şeklinin

1162 kişi (%74.9) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir” davranış şeklinin 1122 kişi (%72.3) tarafından çalışılan kurumun etkili olduğu belirtilmiştir.

Ankete katılan toplum birimlerinde davranış şekillerinin benimsenmesinde vakıf, dernek vb. nin etkisi incelendiğinde; “kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır” davranış şeklinin 1001 kişi (%64.5) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtmişlerdir. “kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır” davranış şeklinin 993 kişi (%64) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir” davranış şeklinin 1048 kişi (%67.5) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır” davranış şeklinin 1070 kişi (%68.9) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır” davranış şeklinin 984 kişi (%63.4) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır” davranış şeklinin 858 kişi (%55.3) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır” davranış şeklinin 961 kişi (%61.9) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtilmiştir. “kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir” davranış şeklinin 971 kişi (%62.6) tarafından vakıf, dernek vb. nin etkili olduğu belirtilmiştir.

Etik ilkelerin kazanılmasında medya, çalışılan kurum ve vakıf, dernek vb. birimlerin etkilerinin önemli olarak görülme durumları, bir önceki tablodaki birimler olan aile, okul ve toplum birimleri ile karşılaştırıldığında etkilerinin daha az önemli olarak değerlendirildikleri görülmekte. Özellikle medyanın etkisini önemli olarak değerlendirilme oranının, çalışılan kurum ve vakıf, dernek vb. birimlerin etkilerini önemli olarak değerlendirilme oranından düşük olduğu görülmektedir. Değerlendirilen bütün davranış şekilleri için (“kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır”, “kamu görevlileri, her durumda dürüst

davranmalıdır", "kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır", "kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir", "kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır", "kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır", "kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır", "kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır", "kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir" kazanılan yer olarak çalışılan kurum daha etkili olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmanın frekans tablolarının son bölümünde ise anketin üçüncü kısmını oluşturan toplum, eğitim ve medyanın etik davranışlara ait rolü ortaya konmuştur.

Toplumun Devlet Anlayışının Etik Algısına Etkisi

Çalışmanın toplumun devlet anlayışı ile ilgili bölümünde literatürde belirtilen devlet algısına dair varsayımlar test edilmiştir.

Tablo 12:
Etik İlke Davranışında Toplumun Rolüne Ait Frekans Dağılımı

Davranışlar	*Katılıyorum*		*Katılmıyorum*	
	N	*%*	*N*	*%*
Toplumdaki devlet anlayışı ve ataerkil aile yapısı, vatandaşın devleti sorgulanmaz ve kutsal görmesine neden olmaktadır	980	63.1	572	36.9
Toplumdaki kutsal devlet anlayışı, kamu görevlilerinin kendilerini vatandaştan üstün algılamalarına, devlet kurumlarını gereğinden fazla benimsemelerine neden olmaktadır	1034	66.6	518	33.4
Toplumumuzda kendisinden büyüklere saygı ve koşulsuz itaat anlayışının var olması kamu personelinin de üstlerini sorgulamasını ve kararlara katılımlarını olumsuz etkiler	1071	69.0	481	31.0
Toplumun geleneksel yapısı ve akraba ilişkilerinin güçlü olması, kamu görevlilerinin yakınlarına ayrıcalık sağlamalarına neden olmaktadır	1211	78.0	341	22.0

Tablo 12'de verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinden "Toplumdaki devlet anlayışı ve ataerkil aile yapısı, vatandaşın devleti sorgulanmaz ve kutsal görmesine neden olmaktadır" sorusuna 980 kişi (%63.1) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Toplumdaki kutsal devlet anlayışı, kamu görevlilerinin kendilerini vatandaştan üstün algılamalarına, devlet kurumlarını gereğinden fazla benimsemelerine neden olmaktadır" sorusuna 1034 kişi (%66.6) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Toplumumuzda kendisinden büyüklere saygı ve koşulsuz itaat anlayışının var olması kamu personelinin de üstlerini sorgulamasını ve kararlara katılımlarını olumsuz etkiler" sorusuna 1071 kişi (%69) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Toplumun geleneksel yapısı ve akraba ilişkilerinin güçlü olması, kamu görevlilerinin yakınlarına ayrıcalık sağlamalarına neden olmaktadır" sorusuna 1211 kişi (%78) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir.

Toplumun devlet anlayışının etik algısına etkisi değerlendirildiğinde, devlet anlayışı ve toplumsal özelliklerin etik algısında etkili olduğu görülmektedir. Bunun yanında "Toplumun geleneksel yapısı ve akraba ilişkilerinin güçlü olması, kamu görevlilerinin yakınlarına ayrıcalık sağlamalarına neden olmaktadır." İfadesine katılanların oranının %78 olması geleneksel toplum yapısının kamudaki etik problemlerin kaynaklarından biri olarak da görüldüğünü yansıtmaktadır.

Bu tablo bize Türkiye'deki kamu görevlilerinin üzerindeki geleneksellik baskısının azalmakla birlikte hala devam ettiğini göstermektedir. Özellikle toplumun geleneksel yapısıyla ilgili sorulan sorunun katılım düzeyinin yüksek çıkması bu önermenin kanıtı olarak görülebilir. Ancak toplumdaki kutsal devlet anlayışına dair sorulan soruya katılma düzeyinin görece diğerlerine göre düşük olması toplumun devleti artık ulaşılamaz olmaktan çıkarmaya başladığı şeklinde yorumlanabilir.

Etik İlke Davranışında Eğitimin Rolü

Çalışmanın (temel amaçlarda da yer alan) Etik İlke Davranışında Eğitimin Rolü ile ilgili bölümünde etik eğitimine dair varsayımlar test edilmiştir.

Tablo 13:

Etik İlke Davranışında Eğitimin Rolüne Ait Frekans Dağılımı

	Katılıyorum		***Katılmıyorum***	
	N	*%*	*N*	*%*
Bana göre, etik davranışların kazanılmasında eğitimin önemli rolü vardır	1425	91.8	127	8.2
İlk ve orta öğretim programları; öğrencilerin, var olan etik değerlerini ortaya çıkarılmasını sağlar	1374	88.5	178	11.5
Etik değerlerin kazanılması sadece okullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Vatandaşlık dersleri ile sınırlı değildir	1423	91.7	129	8.3
Etik eğitimi, öğrencilerde etik bilincin oluşmasına katkıda bulunur	1415	91.2	137	8.8
Etik eğitiminin başarısı, öğrenci davranışlarında yol açtığı değişimle ölçülür	1382	89.0	170	11.0
Aile, toplum veya eğitim programları ile kazandırılmaya çalışılan etik değerler, öğrencilere yasaklama ve cezalandırma veya korkutma yöntemleri ile kazandırılmamalıdır	1364	87.9	188	12.1
Öğretmenin davranışları öğrencilere etik davranışları kazandırılmasında söylediklerinden daha etkilidir	1444	93.0	108	7.0
Aile, okul ve toplumun aynı fikirde olmaları, etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar	1413	91.0	139	9.0
Etik değerleri kazandırmada ders dışı etkinliklerin de önemli bir yeri vardır	1459	94.0	93	6.0
Etik bilince sahip öğrenciler, davranışlarını toplumsal baskıdan kaçındığı için değil benimsedikleri ilkelere uygun olduğu için gerçekleştirir	1426	91.9	126	8.1

Tablo 13'de verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinden "Bana göre, etik davranışların kazanılmasında eğitimin önemli rolü vardır" sorusuna 1425 kişi (%91.8) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "İlk ve orta öğretim programları; öğrencilerin, var olan etik değerlerini ortaya çıkarılmasını sağlar" sorusuna 1374 kişi (%88.5) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Etik değerlerin kazanılması sadece okullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Vatandaşlık dersleri ile sınırlı değildir" sorusuna 1423 kişi (%91.7) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Etik eğitimi, öğrencilerde etik bilincin oluşmasına katkıda bulunur"

sorusuna 1415 kişi (%91.2) tarafında katılıyorum yanıtı verilmiştir. “Etik eğitiminin başarısı, öğrenci davranışlarında yol açtığı değişimle ölçülür” sorusuna 1382 kişi (%89) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. “Aile, toplum veya eğitim programları ile kazandırılmaya çalışılan etik değerler, öğrencilere yasaklama ve cezalandırma veya korkutma yöntemleri ile kazandırılmamalıdır” sorusuna 1364 kişi (%87.9) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. “Öğretmenin davranışları öğrencilere etik davranışları kazandırılmasında söylediklerinden daha etkilidir” sorusuna 1444 kişi (%93) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. “Aile, okul ve toplumun aynı fikirde olmaları, etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar” sorusuna 1413 kişi (%91) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. “Etik değerleri kazandırmada ders dışı etkinliklerin de önemli bir yeri vardır” sorusuna 1459 kişi (%94) tarafında katılıyorum yanıtı verilmiştir. “Etik bilince sahip öğrenciler, davranışlarını toplumsal baskıdan kaçındığı için değil benimsedikleri ilkelere uygun olduğu için gerçekleştirir” sorusuna 1426 kişi (%91.9) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir.

Etik ilkelerin kazanılmasında eğitimin önemli rolü olduğu düşüncesine çok yüksek bir oranda katılım olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanlar kamuda yolsuzluğun önlenmesi için etik ilkelerin bireylere kazandırılmasında eğitimin ve okulun çok önemli rolünün olduğunu belirtmektedirler.

Tablolardaki oranlarda en dikkat çeken sonuç “Aile, toplum veya eğitim programları ile kazandırılmaya çalışılan etik değerler, öğrencilere yasaklama ve cezalandırma veya korkutma yöntemleri ile kazandırılmamalıdır” sorusuna katılmama oranının yüksek olmasıdır. Buradan etik eğitiminde cezalandırma yöntemlerinin kullanılması gerektiğine olan inancın yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Etik İlke Davranışında Medyanın Rolü

Çalışmanın (temel amaçlarda da yer alan) Etik İlke Davranışında Medyanın Rolü ile ilgili bölümünde medyanın etik davranışın kazanılmasındaki katkısına dair varsayımlar test edilmiştir.

Tablo 14:

Etik İlke Davranışında Medyanın Rolüne Ait Frekans Dağılımı

	Katılıyorum		***Katılmıyorum***	
	N	*%*	*N*	*%*
Bana göre, etik davranışların kazanılmasında medyanın rolü vardır	1222	78.7	330	21.3
Medya, yayınlanan program ve haberler ile bireylerin etik değerlerini etkiler	1367	88.1	185	11.9
Medya, etiğe aykırı davranışları (yolsuzluk, rüşvet, vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar	1201	77.4	351	22.6
Medya, etiğe uygun davranışları (dürüstlük, demokrasi, adalet vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar	1409	90.8	143	9.2
Medyatik kişilerin davranışları, topluma etik davranışların kazandırılmasında etkilidir	1306	84.1	246	15.9
Medyada yer alan programlarla toplum değerlerinin tutarlı olması etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar	1332	85.8	220	14.2
Medyanın, etik bilincinin oluşturulmasına katkısı davranışlarda yol açtığı değişimle ölçülür	1340	86.3	212	13.7

Tablo 14'de verilen bilgilere göre; ankete katılan toplum birimlerinden "Bana göre, etik davranışların kazanılmasında medyanın rolü vardır" sorusuna 1222 kişi (%78.7) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Medya, yayınlanan program ve haberler ile bireylerin etik değerlerini etkiler" sorusuna 1367 kişi (%88.1) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Medya, etiğe aykırı davranışları (yolsuzluk, rüşvet, vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar" sorusuna 1201 kişi (%77.4) tarafında katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Medya, etiğe uygun davranışları (dürüstlük, demokrasi, adalet vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar" sorusuna 1409 kişi (%90.8) tarafında katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Medyatik kişilerin davranışları, topluma etik davranışların kazandırılmasında etkilidir" sorusuna 1306 kişi (%84.1) tarafında katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Medyada yer alan programlarla toplum değerlerinin tutarlı olması etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar" sorusuna 1332 kişi (%85.8) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir. "Medyanın, etik bilincinin oluşturulmasına katkısı davranışlarda yol açtığı değişimle ölçülür" sorusuna 1340 kişi (%86.3) tarafından katılıyorum yanıtı verilmiştir.

Etik ilkelerin kazanılması konusunda katılımcılar eğitimden sonra medyanın da önemli olduğunu belirtmiştir. Dikkat çekici bir nokta medyanın etik konusunda

yaptığı haberin niteliği ile ilgilidir. Örneğin; "Medya, etiğe aykırı davranışları (yolsuzluk, rüşvet, vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar" ifadesi %77.4 oranında bir katılım olduğu görülürken, "Medya, etiğe uygun davranışları (dürüstlük, demokrasi, adalet vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar" ifadesine %90.8 oranında bir katılım olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılık topluma etik değerlerin kazandırılmasında medyanın etiğe aykırı davranışları haber yapmaktan ziyade olumlu etik kuralları ortaya koyan haberleri yapmalarının daha etkili olacağına inandıkları görülmektedir.

II. Toplum Araştırmasının Alan Demografik Değişkenleri ve Likert ile Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizleri

Çalışmanın bu aşamasında ankete katılan toplum birimlerinin demografik değişkenleri ile likert skalasına göre ölçülen etik algısına ait düşüncelerine ilişkin görüş değişkenleri arasındaki Ki-Kare (χ^2) ilişki analizi yapılacaktır.

Ki-kare (χ^2) ilişki analizi için aşağıdaki şekilde oluşturulan hipotezler kullanılacaktır:

H_0 : ……. Demografik Değişken ile Toplum Birimlerinin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni Arasında İstatistiksel İlişki Yoktur.

H_1 : …….. Demografik Değişken ile Toplum Birimlerinin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni Arasında İstatistiksel İlişki Vardır.

ve

H_0 : Toplum Birimlerinin ……. Etik Algısı Düşüncesini İfade Eden (X_i) ile Toplum Bireylerinin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni (X_j) Arasında İstatistiksel İlişki Yoktur.

H_1 : Toplum Birimlerinin ……. Etik Algısı Düşüncesini İfade Eden (X_i) ile Toplum Bireylerinin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni (X_j) Arasında İstatistiksel İlişki Vardır.

Ki-kare (χ^2) ilişki analizi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden küçük ise H_1 alternatif hipotezi kabul edilmiştir. Yani ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki vardır sonucuna ulaşılmış olacaktır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden büyük ise H_0 boş hipotezi kabul edilmiştir. Yani ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada birçok sayıda Ki-kare (χ^2) ilişki analizi uygulaması yapılmıştır. Bunlardan sadece istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılanlar (H_1

hipotezi kabul edilenler) takip eden başlıklarda verilmiştir. Ayrıca Ki-kare (χ^2) ilişki analizine dair tablolar Ek 5'te aynı sistematik izlenerek verilmiştir.

Yer Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan toplum birimlerinden "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından İstanbul'da ikamet eden 416 kişi (%26.8) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe Ankara'da ikamet eden 469 kişi (%30.2) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe Kars'da ikamet edenlerin ise 297'si (%19.1) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı kısmen benimseyen 1182 kişi (%76.2) varken etik algıyı benimsememiş 45 kişi (%2.9) vardır.

Örnek olarak alınan illerde Adalet ve Dürüstlük Boyutu göz önüne alındığında birbirlerine oldukça paralel bulguların elde edildiği görülmektedir. Yani bu boyut açısından bölgeler arasında önemli bir fark ortaya çıkmamaktadır. Ancak Adalet ve Dürüstlük Boyutunun bütün merkezlerde kısmen benimsenme oranının yüksek olmasına karşın tamamen benimsenme oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgu, ilkenin bazı durumlarda esnetilebileceği gibi bir sonucun çıkarılabileceğini gösterebilir.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan toplum birimlerinden "Sorumluluk Boyutu" bakımından İstanbul'da ikamet eden 287 kişi (%18.5) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe Ankara'da ikamet eden 341 kişi (%22) bu etik algıyı benimsemiştir. İlgili görüşe Kars'da ikamet edenlerin ise 205'i (%13.2) bu etik algıyı benimserken, 195'i de (%12.6) kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 788 kişi (%50.8) ve kısmen benimseyen 761 kişi (%49) varken etik algıyı benimsememiş 3 kişi (%0.2) vardır.

Ankara'daki katılımcıların bu boyutu benimseme oranları daha fazladır. Bunun nedeni bu ilde yaşayanların daha fazla kamu görevlisine ulaşma imkânı olabilir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan toplum birimlerinden "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından İstanbul'da ikamet eden 288 kişi (%18.6) bu etik algıyı kısmen benimserken, 230 kişi (%14.8) benimsemiştir. İlgili görüşe Ankara'da ikamet eden 369 kişi (%23.8) bu etik algıyı benimsemiştir. İlgili görüşe Kars'da ikamet edenlerin ise 199'u (%12.8) bu etik algıyı benimserken, 197'si de (%12.7) kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 798 kişi (%51.4) ve kısmen benimseyen 724 kişi (%46.6) varken etik algıyı benimsememiş 30 kişi (%1.9) vardır.

Ankara'daki katılımcıların bu boyutu benimseme oranları daha fazladır. Bunun nedeni bu ilde yaşayanların daha fazla kamu görevlisine ulaşma imkanı olabilir.

Toplum Etik Algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Toplum Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan **toplum** birimlerinden "Toplum Etik Algısı" bakımından İstanbul'da ikamet eden 344 kişi (%22.2) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe Ankara'da ikamet eden 346 kişi (%22.3) bu etik algıyı benimsemiştir. İlgili görüşe Kars'da ikamet edenlerin ise 237'si (%15.3) bu etik algıyı benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 554 kişi (%35.7) ve kısmen benimseyen 927 kişi (%59.7) varken etik algıyı benimsememiş 71 kişi (%4.6) vardır.

Ankara'daki katılımcıların toplam etik algısı oranları daha yüksektir. Bunun nedeni bu ilde yaşayanların daha fazla kamu görevlisine ulaşma imkânı olabilir.

Cinsiyet Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan toplum birimlerinden erkekler için "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" bakımından

484 kişi (%31.2) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe kadınların 362'si (%23.3) bu etik algıyı kısmen benimserken, 333'ü ise (%21.5) benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 668 kişi (%43) ve kısmen benimseyen 846 kişi (%54.5) varken etik algıyı benimsememiş 38 kişi (%2.4) vardır.

Kadın katılımcıların "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu"na karşı duyarlılıkları daha fazladır.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan toplum birimlerinden erkekler için "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından 464 kişi (%29.9) bu etik algıyı benimsemiştir. İlgili görüşe kadınların 361'si (%23.3) bu etik algıyı kısmen benimserken, 334'ü ise (%21.5) benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 798 kişi (%51.4) ve kısmen benimseyen 724 kişi (%46.6) varken etik algıyı benimsememiş 30 kişi (%1.9) vardır.

Kadın katılımcıların "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu"na karşı duyarlılıkları daha fazladır.

Yaş Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu",

"Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir.

Bu boyutların genelinde benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Buna göre; yaş değişkeni ve etik ilke boyutlarının benimsenme düzeyi değerlendirildiğinde yaş arttıkça etik ilkenin benimsenme düzeyinin arttığı görülmektedir. Bu durumun temel nedeni yaş ilerledikçe bireylerin birikiminin artmasıyla açıklanabilir.
İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan 30 yaş ve üzeri toplum birimi "Sorumluluk Boyutu" bakımından 46 kişi (%3) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe 31 – 40 yaş arası toplum biriminin 353'ü (%22.7) bu etik algıyı kısmen benimserken, 344'ü ise (%22.2) benimsemiştir. İlgili görüşü 41 – 50 yaş arası toplum biriminin 369'u (%23.8) benimserken, 315'i (%20.3) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü 51 yaş ve üzerindeki toplum biriminde ise 48'i (%3.1) benimserken, 47'si (%3) kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 788 kişi (%50.8) ve kısmen benimseyen 761 kişi (%49) varken etik algıyı benimsememiş 3 kişi (%0.2) vardır.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan 30 yaş ve üzeri toplum birimi "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından 47 kişi (%3) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe 31 – 40 yaş arası toplum biriminin 357'si (%23) bu etik algıyı benimserken, 327'si ise (%21.1) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü 41

– 50 yaş arası toplum biriminin 374'ü (%24.1) benimsemiştir. İlgili görüşü 51 yaş ve üzerindeki toplum biriminin de ise 51'i (%3.3) benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 798 kişi (%51.4) ve kısmen benimseyen 724 kişi (%46.6) varken etik algıyı benimsememiş 30 kişi (%1.9) vardır.

Toplum Etik Algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Toplum Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan 30 yaş ve üzeri toplum birimlerinden "Toplum Etik Algısı" bakımından 52 kişi (%3.4) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe 31 – 40 yaş arası toplum biriminin 432'si (%27.8) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü 41 – 50 yaş arası toplum biriminin 387'si (%24.9) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü 51 yaş ve üzerindeki toplum biriminin de ise 56'sı (%3.6) kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 554 kişi (%35.7) ve kısmen benimseyen 927 kişi (%59.7) varken etik algıyı benimsememiş 71 kişi (%4.6) vardır.

Eğitim Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların eğitim düzeyi ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların eğitim düzeyi ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan ortaokul mezunu toplum birimlerinden "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından 467 kişi (%30.1) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe lise mezunu toplum biriminin 403'ü (%26) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü üniversite ve üstü mezunu toplum biriminin 312'si (%20.1) kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 325 kişi (%20.9) ve kısmen benimseyen 1182 kişi (%76.2) varken etik algıyı benimsememiş 45 kişi (%2.9) vardır.

Eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak adalet ve dürüstlük ilkesinin tamamen benimsenme oranında bir artış olduğu görülürken, ilkeyi benimsemeyenlerin ve kısmen benimseyenlerin oranında da düşme görülmektedir.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların eğitim düzeyi ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan ortaokul mezunu toplum birimlerinden "Sorumluluk Boyutu" bakımından 322 kişi (%20.7) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe lise mezunu toplum biriminin 264'ü (%17) bu etik algıyı benimsemişken, 261'i (%16.8) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü üniversite ve üstü mezunu toplum biriminin 284'ü (%18.3) benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 788 kişi (%50.8) ve kısmen benimseyen 761 kişi (%49) varken etik algıyı benimsememiş 3 kişi (%0.2) vardır.

Eğitimle sorumluluk boyutu arasındaki ilişkiye bakıldığında, tüm eğitim düzeylerinde ilkeyi benimsemeyenlerin oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bunun yanında bu ilke içinde eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak etik ilkenin tamamen benimsenme oranında da bir artış olduğu görülürken, kısmen benimseyenlerin oranında eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak bir azalma görülmektedir.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların eğitim düzeyi ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan ortaokul mezunu toplum birimlerinden "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" bakımından 333 kişi (%21.5) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe lise mezunu toplum biriminin 301'i (%19.4) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü üniversite ve üstü mezunu toplum biriminin 241'i (%15.5) benimserken, 212'si de (%13.7) kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 668 kişi (%43) ve kısmen benimseyen 846 kişi (%54.5) varken etik algıyı benimsememiş 38 kişi (%2.4) vardır.

Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu'nu benimseme oranı yükselmektedir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların eğitim düzeyi ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan ortaokul mezunu toplum birimlerinden "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından 332 kişi (%21.4) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe lise mezunu toplum biriminin 270'i

(%17.4) bu etik algıyı benimserken, 249'u (%16) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü üniversite ve üstü mezunu toplum biriminin 316'sı (%20.4) benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 798 kişi (%51.4) ve kısmen benimseyen 724 kişi (%46.6) varken etik algıyı benimsememiş 30 kişi (%1.9) vardır.

Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça Verimlilik ve Etkinlik Boyutu'nu benimseme oranı yükselmektedir.

Toplum Etik Algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların eğitim düzeyi ile Toplum Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan ortaokul mezunu toplum birimlerinden "Toplum Etik Algısı" bakımından 402 kişi (%25.9) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe lise mezunu toplum biriminin 314'ü (%20.2) bu etik algıyı benimsemiştir. İlgili görüşü üniversite ve üstü mezunu toplum biriminin 241'i (%15.5) benimserken, 211'i de (%13.6) kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 554 kişi (%35.7) ve kısmen benimseyen 927 kişi (%59.7) varken etik algıyı benimsememiş 71 kişi (%4.6) vardır.

Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça toplam etik algısının oranı da artmaktadır.

Kamu görevlilerinin etik davranışlarının incelendiği 4 temel boyut olan Adalet ve Dürüstlük Boyutu, Sorumluluk Boyutu, Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu, Verimlilik ve Etkinlik Boyutu ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan değerlendirmede, eğitim düzeyi ile 4 temel ilkenin tamamen benimsenmesi arasında pozitif bir ilişki görülürken, ilkelerin kısmen benimsenmesi ve benimsenmemesi arasında negatif bir ilişki görülmektedir. Aynı ilişki, toplum etik algısı ile eğitim arasında da bulunmaktadır.

Bu sonuçlar bize, eğitimin etik ilkelerin algılanmasında önemini göstermektedir. Etik davranış ve etik davranışın toplumsal denetimi eğitimle artmakta, eğitim düzeyi düştükçe bireysel çıkarlar daha ön plana geçmektedir.

Çalışılan Kurum Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların çalıştığı kurum ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. Genel olarak kamu kurumlarında çalışan katılımcıların toplam etik algısı benimseme düzeyi özel kuruluşlardan daha düşüktür. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların çalıştığı kurum ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan kamu kesiminde çalışan toplum birimlerinden "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından 419 kişi (%27) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe özel kesimde çalışan toplum biriminin 763'ü (%49.2) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 325 kişi (%20.9) ve kısmen benimseyen 1182 kişi (%76.2) varken etik algıyı benimsememiş 45 kişi (%2.9) vardır.

Sonuç olarak kamu kurumlarında çalışan katılımcıları Adalet ve Dürüstlük Boyutu'nu benimseme düzeyi özel kuruluşlardan daha düşüktür.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların çalıştığı kurum ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan kamu kesiminde çalışan

toplum birimlerinden "Sorumluluk Boyutu" bakımından 310 kişi (%20) bu etik algıyı benimsemiştir. İlgili görüşe özel kesimde çalışan toplum biriminin 505'i (%32.5) bu etik algıyı kısmen benimserken 478'i (%30.8) benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 788 kişi (%50.8) ve kısmen benimseyen 761 kişi (%49) varken etik algıyı benimsememiş 3 kişi (%0.2) vardır.

Sonuç olarak kamu kurumlarında çalışan katılımcıları Sorumluluk Boyutu'nu benimseme düzeyi özel kuruluşlardan daha düşüktür.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların çalıştığı kurum ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan kamu kesiminde çalışan toplum birimlerinden "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından 342 kişi (%22) bu etik algıyı benimsemiştir. İlgili görüşe özel kesimde çalışan toplum biriminin 506'sı (%32.6) bu etik algıyı kısmen benimserken 456'sı (%29.4) benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 798 kişi (%51.4) ve kısmen benimseyen 724 kişi (%46.6) varken etik algıyı benimsememiş 30 kişi (%1.9) vardır.

Sonuç olarak kamu kurumlarında çalışan katılımcıların Sorumluluk Boyutu'nu benimseme düzeyi özel kuruluşlardan daha düşüktür.

Toplum Etik Algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların çalıştığı kurum ile Toplum Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan kamu kesiminde çalışan toplum birimlerinden "Toplum Etik Algısı" bakımından 310 kişi (%20) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe özel kesimde çalışan toplum biriminin 617'si (%39.8) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 554 kişi (%35.7) ve kısmen benimseyen 927 kişi (%59.7) varken etik algıyı benimsememiş 71 kişi (%4.6) vardır.

Çalışmanın bu aşamasında etik boyut algılarının kendi aralarındaki ilişkilere bakmak içinde ki-kare (χ^2) ilişki analizi uygulanmıştır. Sonuçlar toplu olarak aşağıda verilmiştir.

Etik Boyutları ile Toplum Etik Algısı Karşılaştırması

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların etik boyutları ile Toplum Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. nkete katılan toplum birimlerinden "Toplum Etik Algısı" bakımından 927'si (%59.7) etik algıyı kısmen benimsemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde; toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" ile tüm diğer boyutlar arasında algı yoğunlaşması kısmen etik algı benimsenmiş düzeyindedir. Bunu ikinci sırada etik ilke benimsenmiş izlemektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde etik ilke ile ilgili boyutlardan en yüksek benimsenen boyut, Sorumluluk boyutudur. Bunu Verimlilik ve Etkinlik Boyutu izlemektedir. Vatandaşın doğrudan gözleyebildiği (israf, mal bildirimi gibi) davranışlarda etik algısı net ve yüksek iken adalet, demokrasi gibi daha soyut boyutlarda daha düşüktür.

Toplumun Devlet Anlayışının Etik Algısına Etkisi

Çalışmanın toplumun devlet anlayışı ile ilgili bölümünde literatürde belirtilen devlet algısına dair varsayımlar test edilmiştir. Ankete katılan toplum birimleri genel olarak değerlendirildiğinde; toplum davranış öğeleri fikir algısı "katılıyorum" ile toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" ise "kısmen etik algı benimsenmiş" düzeyi arasında yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Bunu ikinci sırada "etik ilke benimsenmiş" düzeydeki yoğunlaşma izlemektedir.

Sonuç olarak devlet algısına dair sorulara olumlu cevap verenlerin etik ilkeleri benimse oranı daha yüksektir. Bu tablo bize, aslında toplumun bu devlet algısından memnun olmadığını ve ilkeli bir yönetim istediğini de göstermektedir.

Eğitim Boyutları ile Toplumun Devlet Anlayışı Karşılaştırması

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların Eğitim Boyutlarına dair görüşleri ile Toplumun Devlet Anlayışı arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan toplum birimleri genel olarak değerlendirildiğinde; eğitim davranış öğeleri fikir algısı "katılıyorum" ile toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" ise "kısmen etik algı benimsenmiş" düzeyi arasında yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Bunu ikinci sırada "etik ilke benimsenmiş" düzeydeki yoğunlaşma izlemektedir.

Toplumun devlet algısı ile ilgili sorulara katılıyorum cevabı verenlerin eğitimin rolü ile ilgili sorulara da katıldığı gözlenmiştir. Bu tablo ilkeli bir yönetim için eğitimin önemli rolü olduğunu göstermektedir.

Medya Boyutları ile Toplumun Devlet Anlayışı Karşılaştırması

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların Medya Boyutlarına dair görüşleri ile Toplumun Devlet Anlayışı arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan toplum birimleri genel olarak değerlendirildiğinde; medya davranış öğeleri fikir algısı "katılıyorum" ile toplum birimlerinin "Toplum Etik Algısı" ise "kısmen etik algı benimsenmiş" düzeyi arasında yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Bunu ikinci sırada "etik ilke benimsenmiş" düzeydeki yoğunlaşma izlemektedir.

Toplumun devlet algısı ile ilgili sorulara katılıyorum cevabı verenlerin oranı medyanın rolü ile ilgili sorulara da katıldığı gözlenmiştir. Bu tablo ilkeli bir yönetim için medyanın önemli rolü olduğunu göstermektedir.

III. Toplum Anketi İçin Temel Etik Boyutları Arasındaki Pearson Korelâsyon Analizi

Çalışmanın bu aşamasında temel boyut değişkenleri arasındaki ilişkiyi ölçmek için Pearson korelasyon analizi yapılacaktır. Pearson korelasyon analizi için aşağıdaki hipotezler kullanılacaktır:

H_0 : …….. Etik Algı Boyutu ile ..... Etik Algı Boyutu Arasındaki Korelâsyon İstatistiksel Olarak Anlamsızdır.

H_1 : …….. Etik Algı Boyutu ile ..... Etik Algı Boyutu Arasındaki Korelâsyon İstatistiksel Olarak Anlamlıdır.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden küçük ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani etik algı boyutları arasındaki korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır sonucuna ulaşılmıştır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden büyük ise H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani etik algı boyutları arasındaki korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamsızdır sonucuna ulaşılmıştır. Korelâsyon analizi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 15:
Etik Algı Boyutları Arasındaki Pearson Korelâsyon Analizi Sonuçları

	Adalet ve Dürüstlük Boyutu	*Sorumluluk Boyutu*	*Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu*	*Verimlilik ve Etkinlik Boyutu*
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	**1**	(+) Orta	(+) Orta	(+) Zayıf
Sorumluluk Boyutu	0.342*	**1**	(+) Orta	(+) Orta
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	0.252*	0.293*	**1**	(+) Zayıf
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	0.151*	0.330*	0.171*	**1**

* Tüm korelasyon katsayılarının anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α = 0.01).

Tablo 15'deki verilere göre; tüm boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ve pozitif yönlü ilişki gösteren korelasyon mevcuttur. Adalet ve Dürüstlük Boyutu ile Sorumluluk Boyutu ve Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu arasında

orta derecede ve Sorumluluk Boyutu ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu ve Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında orta derecede bir ilişki bulunmaktadır. Verimlilik ve Etkinlik Boyutu ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu ve Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu arasında zayıf derecede bir ilişki bulunmaktadır.

Buradan hareketle vatandaş, kamu görevlilerinin sorumlu, adil ve dürüst olması ve verimli çalışması gerektiğini düşünmekte ancak saygın ve güvenilir olmaları gerektiği konusunda daha esnek bakmaktadırlar.

IV. Ankete Katılan Toplum Birimlerine Ait Demografik Değişkenlere Göre Etik Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında ilk önce cinsiyet değişkenlerine göre etik boyut ortalama puanlarında bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t test sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Analizde aşağıda verilen hipotezler kullanılmıştır.

H_0 : Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Etik Boyut Ortalama Puanları Arasında Fark Yoktur.

H_1 : Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Etik Boyut Ortalama Puanları Arasında Fark Vardır.

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değerinden küçük ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır sonucuna ulaşılmıştır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değerinden büyük ise H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin etik boyutları ortalama puanları arasında fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 16:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Cinsiyetine Göre Etik Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları

Boyut	Cinsiyetiniz	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	t Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Erkek	841	10.87	1.895	-1.051	0.293	H_0 Kabul
	Kadın	711	10.97	1.777			
Sorumluluk Boyutu	Erkek	841	10.63	2.106	-0.454	0.650	H_0 Kabul
	Kadın	711	10.68	2.027			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	Erkek	841	4.88	1.247	2.644	0.008*	H_1 Kabul
	Kadın	711	4.71	1.311			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Erkek	841	2.77	1.020	-2.931	0.003*	H_1 Kabul
	Kadın	711	2.92	1.072			
Toplum Etik Algısı	Erkek	841	29.15	4.333	-0.597	0.551	H_0 Kabul
	Kadın	711	29.28	4.193			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05).

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu" ve "Toplum Etik Algısı" için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan toplum birimlerinin bu etik boyutları için cinsiyet değişkenine göre bir farklılık göstermemektedir sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" ile "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" için H_1 hipotezi kabul edilmiştir. "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" etik algısı ortalama puanı Erkeklerde daha yüksek iken "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" etik algısı ortalama puanı kadınlarda daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 17:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Çalıştıkları Kurumlara Göre Etik Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları

Boyut	Çalıştığınız Kurum	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	t Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Kamu	567	10.74	1.815	-2.873	0.004*	H_1 Kabul
	Özel	985	11.02	1.850			
Sorumluluk Boyutu	Kamu	567	10.45	2.056	-2.897	0.004*	H_1 Kabul
	Özel	985	10.77	2.070			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	Kamu	567	4.69	1.223	-2.493	0.013*	H_1 Kabul
	Özel	985	4.86	1.307			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Kamu	567	2.67	0.979	-4.821	0.000*	H_1 Kabul
	Özel	985	2.94	1.072			
Toplum Etik Algısı	Kamu	567	28.56	4.221	-4.586	0.000*	H_1 Kabul
	Özel	985	29.58	4.253			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05).

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre tüm etik boyutlar için H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan toplum birimlerinin etik boyutları ortalama skorları çalışılan kurum değişkenine göre bir farklılık göstermektedir sonucuna ulaşılmıştır. Tüm etik boyutlarda özel sektörde çalışan kişilerin ortalama etik skor değerleri kamuda çalışan kişilerden yüksektir.

Bu veriler, kamu sektöründe çalışanların kendilerini algısı ile ilgili önemli ipuçları vermektedir. Kamu görevlileri, kamu görevlilerinin uyması gereken etik ilkelere aykırı davranışları meşru görebilmektedir. Kamu görevlilerinin etik algısındaki bu fark, davranışa yansıma riski taşımaktadır.

V. Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Demografik Değişkenlerine (Anketin Yapıldığı İl, Yaş ve Eğitim Durumu) Göre Etik Boyutlarının Ortalama Puanlarının Testi (Tek Yönlü Varyans Analizi - ANOVA Testi)

Çalışmanın bu aşamasında etik boyutlarının algı puanlarının "Anketin yapıldığı il", "Yaş" ve "Eğitim Durumu" değişkenlerine göre ortalama puanlarında bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi test sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Analizde aşağıda verilen hipotezler kullanılmıştır.

H_0: (Anketin Yapıldığı İl, Yaş ve Eğitim Durumu) Demografik Değişkenlerine Göre ……(Etik Boyutlarının Algısı) Ortalama Puanları Arasında Fark Yoktur.

H_1: (Anketin Yapıldığı İl, Yaş ve Eğitim Durumu) Demografik Değişkenlerine Göre ……(Etik Boyutlarının Algısı) Ortalama Puanları Arasında Fark Vardır.

Yapılan tek yönlü varyans analizi testi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değerinden küçük ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin ortalama etik algı puanları arasında fark vardır sonucuna ulaşılmıştır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değerinden büyük ise H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin ortalama etik algı puanları arasında fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Eğer H_1 hipotezi kabul edilir ve anlamlı farklılık vardır sonucuna ulaşılır ise hangi gruplar arasında fark olduğunu test etmek için Çoklu Karşılaştırma testi yapılmalıdır. Tek yönlü varyans analizi testi sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 18:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Ankete Katıldıkları İle Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	İller	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	İstanbul	531	11.14	1.856	6.200	0.002*	H_1 Kabul
	Ankara	621	10.80	1.814			
	Kars	400	10.80	1.843			
Sorumluluk Boyutu	İstanbul	531	10.85	2.087	4.444	0.012*	H_1 Kabul
	Ankara	621	10.49	2.126			
	Kars	400	10.64	1.936			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	İstanbul	531	4.87	1.352	2.003	0.135	H_0 Kabul
	Ankara	621	4.72	1.244			
	Kars	400	4.82	1.228			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	İstanbul	531	3.00	1.083	11.190	0.000*	H_1 Kabul
	Ankara	621	2.71	1.035			
	Kars	400	2.82	0.987			
Toplum Etik Algısı	İstanbul	531	29.87	4.372	10.749	0.000*	H_1 Kabul
	Ankara	621	28.73	4.346			
	Kars	400	29.07	3.888			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05).

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre; "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Diğer tüm etik boyutlarında ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan toplum birimlerinin bu boyutlar ortalama puanları için anketin yapıldığı il değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Tüm bu boyutlar için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 19:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Ankete Katıldıkları İle Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	İl (I)	İl (J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	İstanbul	Ankara	0.346*	0.006
		Kars	0.346*	0.017
	Ankara	İstanbul	-0.346*	0.006
	Kars	İstanbul	-0.346*	0.017
Sorumluluk Boyutu	İstanbul	Ankara	0.364*	0.011
	Ankara	İstanbul	-0.364*	0.011
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	İstanbul	Ankara	0.289*	0.000
		Kars	0.189*	0.023
	Ankara	İstanbul	-0.289*	0.000
	Kars	İstanbul	-0.189*	0.023
Toplum Etik Algısı	İstanbul	Ankara	1.148*	0.000
		Kars	0.801*	0.017
	Ankara	İstanbul	-1.148*	0.000
	Kars	İstanbul	-0.801*	0.017

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05)

Tablo 19 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani tablodaki etik boyutları için ankete katılan toplum birimlerinin ankete katıldıkları illere göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır.

Tablo 20:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Yaş Dağılımlarına Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	Yaş	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	30 Yaş ve altı	74	11.52	1.657	4.459	0.004*	H_1 Kabul
	31 – 40 yaş arası	697	10.99	1.807			
	41 – 50 yaş arası	686	10.79	1.867			
	51 yaş ve üzeri	95	10.73	1.941			
Sorumluluk Boyutu	30 Yaş ve altı	74	11.47	2.095	6.159	0.000*	H_1 Kabul
	31 – 40 yaş arası	697	10.73	2.019			
	41 – 50 yaş arası	686	10.46	2.051			
	51 yaş ve üzeri	95	10.72	2.358			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	30 Yaş ve altı	74	5.13	1.358	3.130	0.025*	H_1 Kabul
	31 – 40 yaş arası	697	4.82	1.263			
	41 – 50 yaş arası	686	4.71	1.263			
	51 yaş ve üzeri	95	4.92	1.393			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	30 Yaş ve altı	74	3.17	1.077	3.202	0.023*	H_1 Kabul
	31 – 40 yaş arası	697	2.83	1.040			
	41 – 50 yaş arası	686	2.79	1.046			
	51 yaş ve üzeri	95	2.92	1.033			
Toplum Etik Algısı	30 Yaş ve altı	74	31.31	4.344	8.963	0.000*	H_1 Kabul
	31 – 40 yaş arası	697	29.39	4.080			
	41 – 50 yaş arası	686	28.77	4.285			
	51 yaş ve üzeri	95	29.31	4.869			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05)

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre; tüm etik boyutlarında ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan toplum birimlerinin bu boyutlar ortalama puanları için yaş dağılımları değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Tüm bu boyutlar için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 21:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Yaş Dağılımlarına Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	Yaş (I)	Yaş (J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	30 Yaş ve altı	41 – 50 Yaş arası	0.733*	0.014
	41 – 50 Yaş arası	30 Yaş ve altı	-0.733*	0.014
Sorumluluk Boyutu	30 Yaş ve altı	31 – 40 Yaş arası	0.736*	0.037
		41 – 50 Yaş arası	1.004*	0.001
	31 – 40 Yaş arası	30 Yaş ve altı	-0.736*	0.037
	41 – 50 Yaş arası	30 Yaş ve altı	-1.004*	0.001
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	30 Yaş ve altı	41 – 50 Yaş arası	0.381*	0.031
	41 – 50 Yaş arası	30 Yaş ve altı	-0.381*	0.031
Toplum Etik Algısı	30 Yaş ve altı	31 – 40 Yaş arası	1.913*	0.004
		41 – 50 Yaş arası	2.537*	0.000
		51 Yaş ve üstü	1.995*	0.027
	31 – 40 Yaş arası	30 Yaş ve altı	-1.913*	0.004
	41 – 50 Yaş arası	30 Yaş ve altı	-2.537*	0.000
	51 Yaş ve üstü	30 Yaş ve altı	-1.995*	0.027

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05)

Tablo 21 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani tablodaki etik boyutları için ankete katılan toplum birimlerinin yaş dağılımlarına göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır.

Tablo 22:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Eğitim Durumlarına Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	Eğitim Durumu	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	563	11.29	1.741	30.908	0.000	H_1 Kabul
	Lise mezunu	526	10.96	1.814			
	Üniversite ve üstü mezunu	463	10.40	1.876			
Sorumluluk Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	563	11.11	2.032	29.653	0.000	H_1 Kabul
	Lise mezunu	526	10.61	2.045			
	Üniversite ve üstü mezunu	463	10.13	2.016			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	563	5.01	1.324	17.849	0.000	H_1 Kabul
	Lise mezunu	526	4.79	1.259			
	Üniversite ve üstü mezunu	463	4.53	1.196			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	563	3.14	1.135	49.416	0.000	H_1 Kabul
	Lise mezunu	526	2.80	0.997			
	Üniversite ve üstü mezunu	463	2.51	0.869			
Toplum Etik Algısı	Ortaokul mezunu ve altı	563	30.56	3.945	66.773	0.000	H_1 Kabul
	Lise mezunu	526	29.17	4.180			
	Üniversite ve üstü mezunu	463	27.59	4.185			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05)

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre; tüm etik boyutlarında ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan toplum birimlerinin bu boyutlar ortalama puanları için yaş dağılımları değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Tüm bu boyutlar için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 23:

Ankete Katılan Toplum Birimlerinin Eğitim Durumlarına Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	Eğitim Durumu (I)	Eğitim Durumu (J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	Lise mezunu	0.327(*)	0.0117
		Üniversite ve üstü mezunu	0.887(*)	0.0000
	Lise mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.327(*)	0.0117
		Üniversite ve üstü mezunu	0.560(*)	0.0000
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.887(*)	0.0000
		Lise mezunu	-0.560(*)	0.0000
Sorumluluk Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	Lise mezunu	0.507(*)	0.0002
		Üniversite ve üstü mezunu	0.979(*)	0.0000
	Lise mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.507(*)	0.0002
		Üniversite ve üstü mezunu	0.472(*)	0.0013
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.979(*)	0.0000
		Lise mezunu	-0.472(*)	0.0013
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	Lise mezunu	0.216(*)	0.0194
		Üniversite ve üstü mezunu	0.474(*)	0.0000
	Lise mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.216(*)	0.0194
		Üniversite ve üstü mezunu	0.259(*)	0.0060
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.474(*)	0.0000
		Lise mezunu	-0.259(*)	0.0060
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	Lise mezunu	0.338(*)	0.0000
		Üniversite ve üstü mezunu	0.630(*)	0.0000
	Lise mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.338(*)	0.0000
		Üniversite ve üstü mezunu	0.292(*)	0.0000
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.630(*)	0.0000
		Lise mezunu	-0.292(*)	0.0000
Toplum Etik Algısı	Ortaokul mezunu ve altı	Lise mezunu	1.388(*)	0.0000
		Üniversite ve üstü mezunu	2.971(*)	0.0000
	Lise mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-1.388(*)	0.0000
		Üniversite ve üstü mezunu	1.583(*)	0.0000
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-2.971(*)	0.0000
		Lise mezunu	-1.583(*)	0.0000

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α=0.05)

Tablo 23 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani tablodaki etik boyutları için ankete katılan toplum birimlerinin eğitim durumlarına göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır.

B. ÖĞRENCİ ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRMESİ (EĞİTİMDE ETİK ALGISI)

Araştırmanın sonuçlarının değerlendirilmesinin ikinci aşamasında ankete katılan öğrencilerin demografik özelliklerinin belirlenmesi, kamu görevlilerinin etik davranış ilkelerini algı düzeylerinin belirlenmesi, kamu görevlilerinin etik davranış ilkelerinin benimsenmesinde toplum birimlerinin etkilerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde öğrenci anket formunda yer alan demografik özellikler ve tüm temel etik boyutları içinde yer alan sorular için ayrı ayrı frekans dağılım tabloları oluşturulup incelenecektir. Tablo 46'da demografik özellikler altında yer alan sorulara verilen cevapların frekans dağılımı verilmektedir.

I. Öğrenci Araştırmasının Frekans Tabloları

Çalışmada öğrenci anketinin değerlendirilmesinde ilk olarak bu ankette yer alan tüm soruların frekans dağılımları tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 24:

Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerinin Sıklık Dağılımları

	Sıklık	**Yüzdesi**
Anketin Yapıldığı Yer		
İstanbul	1158	42.7
Ankara	1156	42.6
Kars	400	14.7
Anketin Yapıldığı Okul Türü		
İlköğretim	1585	58.4
Ortaöğretim (Genel)	758	27.9
Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	371	13.7
Cinsiyetiniz		
Erkek	1284	47.3
Kız	1430	52.7

	Sıklık	Yüzdesi
Yaşınız		
10 Yaş	315	11.6
11 Yaş	351	12.9
12 Yaş	300	11.1
13 Yaş	349	12.9
14 Yaş	268	9.9
15 Yaş	281	10.4
16 Yaş	336	12.4
17 Yaş	311	11.5
18 Yaş	203	7.5
Sınıfınız		
4 Sınıf	320	11.8
5 Sınıf	361	13.3
6 Sınıf	309	11.4
7 Sınıf	303	11.2
8 Sınıf	292	10.8
9 Sınıf	369	13.6
10 Sınıf	349	12.9
11 Sınıf	243	9.0
12 Sınıf	168	6.2
Annenizin Eğitim Durumu Nedir?		
Ortaokul mezunu ve altı	1457	53.7
Lise mezunu	744	27.4
Üniversite ve üstü mezunu	513	18.9
Babanızın Eğitim Durumu Nedir?		
Ortaokul mezunu ve altı	1027	37.8
Lise mezunu	813	30.0
Üniversite ve üstü mezunu	874	32.2

Tablo 24'de verilen bilgilere göre; ankete katılan öğrencilerin anketin yapıldığı illere göre dağılımları incelendiğinde; 1158 kişi (%42.7) İstanbul, 1156 kişi (%42.6) Ankara ve 400 kişi (%14.7) Kars illerinden katılmıştır.

Anketin yapıldığı okul türü dağılımı incelendiğinde; İlköğretim 1585 okul (%58.4), Ortaöğretim (genel) 758 okul (%27.9) ve Ortaöğretim (mesleki ve teknik) 371 okul (%13.7)'dur.

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde; 1284 kişi (%47.3) Erkek ve 1430 kişi (%52.7) Kız'dır.

Ankete katılan öğrencilerin yaş dağılımı incelendiğinde; 10 Yaş 315 kişi (%11.6), 11 Yaş 351 kişi (%12.9), 12 Yaş 300 kişi (%11.1), 13 Yaş 349 kişi (%12.9), 14 Yaş 268 kişi (%9.9), 15 Yaş 281 kişi (%10.4), 16 Yaş 336 kişi (%12.4), 17 Yaş 311 kişi (%11.5) ve 18 Yaş 203 kişi (%7.5)'dir.

Ankete katılan öğrencilerin sınıf dağılımları incelendiğinde; 4.ncü sınıf 320 kişi (%11.8), 5.nci sınıf 361 kişi (%13.3), 6.ncı sınıf 309 kişi (%11.4), 7.nci sınıf 303 kişi (%11.2), 8.nci sınıf 292 kişi (%10.8), 9.ncu sınıf 369 kişi (%13.6), 10.ncu sınıf 349 kişi (%12.9), 11.nci sınıf 243 kişi (%9) ve 12.nci sınıf 168 kişi (%6.2)'dir.

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarının dağılımı incelendiğinde; Ortaokul mezunu ve altı olan 1457 kişi (%53.7), Lise mezunu olan 744 kişi (%27.4) ve Üniversite ve üstü mezunu 513 kişi (%18.9) vardır.

Ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarının dağılımına göre ise; Ortaokul mezunu ve altı olan 1027 kişi (%37.8), Lise mezunu olan 813 kişi (%30) ve Üniversite ve üstü mezunu 874 kişi (%32.2) bulunmaktadır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Adalet ve dürüstlük boyutunda öğrencilere topluma sorulan ilkeler sorulmuştur.

Tablo 25:

Öğrencilerin Adalet ve Dürüstlük Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik İlke Benimsenmiş		***Etik İlke Kısmen Benimsenmiş***		***Etik İlke Benimsenmemiş***	
	N	%	N	%	N	%
Dürüstlük ve Tarafsızlık	888	32.7	1394	51.4	432	15.9
Yetkili Makamlara Bildirim	478	17.6	1301	47.9	935	34.5
Çıkar Çatışmasından Kaçınma	1250	46.1	528	19.5	936	34.5
Görev ve Yetkilerin Menfaat Sağlamak Amacıyla Kullanılmaması	1214	44.7	951	35.0	549	20.2
Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı	1768	65.1	732	27.0	214	7.9

Tablo 25'de verilen bilgilere göre; ankete katılan öğrencilerden "Dürüstlük ve Tarafsızlık" etik ilkesi 1394 kişi (%51.4), "Yetkili makamlara bildirim" etik ilkesi 1301 kişi (%47.9) tarafından kısmen benimsenmiştir. "Çıkar çatışmasından kaçınma" etik ilkesi 1250 kişi (%46.1), "Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması" etik ilkesi 1214 kişi (%44.7) ve "Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı" etik ilkesi ise 1768 kişi (%65.1) tarafından benimsenmiştir.

Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı en fazla benimsenen ilke iken yetkili makamlara bildirim toplumla tutarlı bir şekilde en az benimsenen ilkedir. Bunun nedeni hediye almanın ve menfaat sağlamanın rüşvet olarak değerlendirmesi olabilirken yetkili makamlara bildirimde toplumda ihbar etme şeklinde algılanmakta ve hoş karşılanmamaktadır. Ayrıca insanlar hukuk önünde şikâyetin sorumluluğunu taşımak istemiyor olabilirler.

Sorumluluk Boyutu

Sorumluluk boyutunda öğrencilere topluma sorulan ilkeler sorulmuştur.

Tablo 26:

Öğrencilerin Sorumluluk Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik ilke benimsenmiş		***Etik ilke kısmen benimsenmiş***		***Etik ilke benimsenmemiş***	
	N	%	N	%	N	%
Görevin Yerine Getirilmesinde Kamu Hizmeti Bilinci	1426	52.5	1045	38.5	243	9.0
Halka Hizmet Bilinci	902	33.2	1467	54.1	345	12.7
Hizmet Standartlarına Uyma	1412	52.0	923	34.0	379	14.0
Amaç ve Misyona Bağlılık	876	32.3	518	19.1	1320	48.6
Bağlayıcı Açıklamalar ve Gerçek Dışı Beyan	1940	71.5	589	21.7	185	6.8
Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu	1547	57.0	908	33.5	259	9.5
Mal Bildiriminde Bulunma	374	13.8	1,282	47.2	1,058	39.0

Tablo 26'da verilen bilgilere göre; ankete katılan öğrencilerden "Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci" etik ilkesi 1426 kişi (%52.5), "Hizmet standartlarına uyma" etik ilkesi 1412 kişi (%52.0), "Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan" etik ilkesi 1940 kişi (%71.5) ve "Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu" 1547 kişi (%57) tarafından benimsenmiştir. "Halka hizmet bilinci" etik ilkesi 1467 kişi (%54.1) ve "Mal bildiriminde bulunma" etik ilkesi 1282 kişi (%47.2) tarafından kısmen benimsenmiştir. "Amaç ve misyona bağlılık" etik ilkesi ise 1320 kişi (%48.6) tarafından benimsenmemiştir.

"Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan" ilkesi en fazla benimsenen ilkedir. Bu ilke için kamu görevlilerinin sorumluluğu kabul edilirken "Mal bildiriminde bulunma" ve "Amaç ve Misyona Bağlılık" ilkelerinin benimsenmeme oranı yüksektir. Soru formunda bu iki ilke ekonomik sebepler mazeret gösterilerek sorulmuştur. Buradan hareketle öğrencilerin ekonomik sebeplerle kamu görevlilerinin bu ilkeleri ihlal etmelerini hoş görebileceği söylenebilir. Ayrıca sorumluluk boyutundaki diğer ilkelerin de benimsenme düzeylerinin düşük olması bu ilkelerin davranışa geçme oranı açısından düşündürücüdür.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Demokrasi, Saygınlık ve Güven boyutunda öğrencilere topluma sorulan ilkeler sorulmuştur.

Tablo 27:

Öğrencilerin Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik İlke Benimsenmiş		***Etik İlke Kısmen Benimsenmiş***		***Etik İlke Benimsenmemiş***	
	N	%	N	%	N	%
Bilgi Verme, Saydamlık ve Katılımcılık	1667	61.4	701	25.8	346	12.7
Saygınlık ve Güven	1917	70.6	673	24.8	124	4.6
Nezaket ve Saygı	1248	46.0	893	32.9	573	21.1

Tablo 27'de verilen bilgilere göre; etik ilkelerin tümünün benimsendiği görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerden "Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık" etik ilkesi 1667 kişi (%61.4), "Saygınlık ve güven" etik ilkesi 1917 kişi (%70.6) ve "Nezaket ve saygı" etik ilkesi de 1248 kişi (%46) tarafından benimsenmiştir.

Bu boyutun sonuçlarına bakıldığında "Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık" etik ilkesi ile "Saygınlık ve güven" ilkesinin toplumdan daha yüksek oranlarda benimsendiği görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin saygın, güvenilir, katılımcı ve şeffaf davranan kamu görevlileri beklentisi içinde olduğunu söylemek mümkündür ancak "Nezaket ve saygı" ilkesinin benimsenme oranının düşük olması bu beklenti ile çelişmektedir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Verimlilik ve Etkinlik boyutunda öğrencilere topluma sorulan ilkeler sorulmuştur.

Tablo 28:

Öğrencilerin Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Soruları Frekans Dağılımları

	Etik İlke Benimsenmiş		***Etik İlke Kısmen Benimsenmiş***		***Etik İlke Benimsenmemiş***	
	N	%	N	%	N	%
Kamu Malları ve Kaynaklarının Kullanımı	537	19.8	1980	73.0	197	7.3
Savurganlıktan Kaçınma	1938	71.4	692	25.5	84	3.1

Tablo 28'de verilen bilgilere göre; ankete katılan öğrencilerden "Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı" etik ilkesi 1980 kişi (%73.0) tarafından kısmen benimsenirken, "Savurganlıktan kaçınma" etik ilkesi 1938 kişi (%71.4) tarafından benimsenmiştir.

"Savurganlıktan kaçınma" ilkesinin yüksek oranda benimsenmesinin temel nedeni toplumsal ve dini açıdan israfın hoş görülmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Buna karşılık bu boyutta değerlendirilen kamu malları ve kaynaklarının kullanımı ilkesi yüksek oranda kısmen benimsenmiştir. Bu ilkede benimsenme düzeyi esnemekte ve bireysellik ön plana çıkmaktadır.

Tablo 29:

Öğrencilerin Temel Etik İlke Boyutları Frekans Dağılımları

	Etik İlke Benimsenmiş		***Etik İlke Kısmen Benimsenmiş***		***Etik İlke Benimsenmemiş***	
	N	%	N	%	N	%
Adalet ve Dürüstlük	485	17.9	2165	79.8	64	2.4
Sorumluluk	553	20.4	2133	78.6	28	1.0
Demokrasi, Saygınlık ve Güven	1354	49.9	1307	48.2	53	2.0
Verimlilik ve Etkinlik	388	14.3	2309	85.1	17	0.6

Tablo 29'da verilen bilgilere göre; ankete katılan öğrencilerden, "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" etik ilkesi 1354 kişi (%49.9) tarafından benimsenmiştir. "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" etik ilkesi 2165 kişi (%79.8), "Sorumluluk Boyutu"

etik ilkesi 2133 kişi (%78.6) ve “Verimlilik ve Etkinlik Boyutu” etik ilkesi ise 2309 kişi (%85.1) tarafından kısmen benimsenmiştir.

“Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu” en yüksek benimsenen boyuttur. Buradan öğrencilerin katılımcı ve demokratik bir yönetim etiği algısına sahip oldukları sonucu çıkarılabilir. Ancak henüz yaşları 18 altı olan bu kişilerin adalet ve dürüstlük algısının, sorumluluk algısının ve verimlilik ve etkinlik algısının düşük olması düşündürücüdür. Bu yaş grubunun sosyalleşmesi henüz birincil grup denebilecek okul, aile ve yakın çevre gibi güvenli denilebilecek gruplardan bile edindiği algının düşük olması ilerleyen yaşlarda daha da düşme riskini taşımaktadır.

Çalışmanın bu aşamasında yukarıda tanımlanan bazı etik ilkelerin kazanımında toplum birimlerinin hangilerinin etkili olduğu önem düzeyleri açısından raporlandırılmıştır.

Öğrencilerin Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Rolü

Çalışmanın Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Rolü kısmında öğrencilerin etik ilkelerin kazanımında okul, aile gibi kurumların rolüne dair tespitler yapılmıştır.

Tablo 30:

Öğrencilerin Etik İlkelerin Kazanımında Toplum Birimlerinin Önemine Ait Frekans Dağılımları (Aileden – Okuldan – Televizyon, İnternet ve Gazete vb. - Çevremden)

Davranış Şekli	***Aileden***				***Okuldan (Öğretmenlerim ve Arkadaşlarım)***				***Televizyon, İnternet ve Gazete vb.***				***Çevremden (Akrabalarım ve Komşularım)***			
	Evet		**Hayır**		**Evet**		**Hayır**		**Evet**		**Hayır**		**Evet**		**Hayır**	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
İnsanlar arasında ayrım yapılmaması gerektiğini ve herkese eşit davranmak gerektiğini öğrendim	2409	88.8	305	11.2	1389	51.2	1325	48.8	228	8.4	2486	91.6	710	26.2	2004	73.8
İnsanları kandırmamak gerektiğini (her zaman dürüst davranmak gerektiğini) öğrendim	2431	89.6	283	10.4	1320	48.6	1394	51.4	220	8.1	2494	91.9	756	27.9	1958	72.1
İnsanların üzerine düşen işleri en iyi şekilde yerine getirmesi gerektiğini öğrendim	2046	75.4	668	24.6	1749	64.4	965	35.6	249	9.2	2465	90.8	631	23.2	2083	76.8
Yaptığım işlerin sonuçlarına göre, iyi olduğunda ödül, kötü olduğunda ceza göreceğimi öğrendim	1822	67.1	892	32.9	1632	60.1	1082	39.9	358	13.2	2356	86.8	539	19.9	2175	80.1
Benimle ilgili kararlarda benim görüşümün de önemli olduğunu öğrendim	2188	80.6	526	19.4	1357	50.0	1357	50.0	249	9.2	2465	90.8	648	23.9	2066	76.1
İnsanlarla konuşurken saygılı ve nazik davranmam gerektiğini öğrendim	2363	87.1	351	12.9	1503	55.4	1211	44.6	290	10.7	2424	89.3	876	32.3	1838	67.7
Sahip olduğumuz şeyleri düzgün kullanmayı ve israf etmemeyi (boşa harcamamayı) öğrendim	2351	86.6	363	13.4	1522	56.1	1192	43.9	614	22.6	2100	77.4	835	30.8	1879	69.2

Ankete katılan öğrencilerden davranış şekillerinin öğrenilmesinde toplum birimlerinde ailenin etkisi incelendiğinde; "İnsanlar arasında ayrım yapılmaması

gerektiğini ve herkese eşit davranmak gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 2409 kişi (%88.8) tarafından ailenin etkili olduğu belirtmişlerdir.

"İnsanları kandırmamak gerektiğini (her zaman dürüst davranmak gerektiğini) öğrendim" davranış şeklinin 2431 kişi (%89.6) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir.

"İnsanların üzerine düşen işleri en iyi şekilde yerine getirmesi gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 2046 kişi (%75.4) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir.

"Yaptığım işlerin sonuçlarına göre, iyi olduğunda ödül, kötü olduğunda ceza göreceğimi öğrendim" davranış şeklinin 1822 kişi (%67.1) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir.

"Benimle ilgili kararlarda benim görüşümün de önemli olduğunu öğrendim" davranış şeklinin 2188 kişi (%80.6) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir.

"İnsanlarla konuşurken saygılı ve nazik davranmam gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 2363 kişi (%87.1) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir.

"Sahip olduğumuz şeyleri düzgün kullanmayı ve israf etmemeyi (boşa harcamamayı) öğrendim" davranış şeklinin 2351 kişi (%86.6) tarafından ailenin etkili olduğu belirtilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerden davranış şekillerinin öğrenilmesinde toplum birimlerinde okulun(öğretmenlerin ve arkadaşların) etkisi incelendiğinde; "İnsanlar arasında ayrım yapılmaması gerektiğini ve herkese eşit davranmak gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 1389 kişi (%51.2) tarafından okulun etkili olduğu belirtmişlerdir.

"İnsanları kandırmamak gerektiğini (her zaman dürüst davranmak gerektiğini) öğrendim" davranış şeklinin 1394 kişi (%51.4) tarafından okulun etkili olmadığı belirtilmiştir.

"İnsanların üzerine düşen işleri en iyi şekilde yerine getirmesi gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 1749 kişi (%64.4) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir.

"Yaptığım işlerin sonuçlarına göre, iyi olduğunda ödül, kötü olduğunda ceza göreceğimi öğrendim" davranış şeklinin 1632 kişi (%60.1) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir.

"Benimle ilgili kararlarda benim görüşümün de önemli olduğunu öğrendim" davranış şeklini 1357 kişi (%50.0) olmak üzere eşit sayıda öğrenci hem okulun etkili olduğunu hem de okulun etkili olmadığını belirtmişlerdir.

"İnsanlarla konuşurken saygılı ve nazik davranmam gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 1503 kişi (%55.4) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir.

"Sahip olduğumuz şeyleri düzgün kullanmayı ve israf etmemeyi (boşa harcamamayı) öğrendim" davranış şeklinin 1522 kişi (%56.1) tarafından okulun etkili olduğu belirtilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerden davranış şekillerinin öğrenilmesinde toplum birimlerinde televizyon, internet ve gazete vb. etkisi incelendiğinde; "İnsanlar arasında ayrım yapılmaması gerektiğini ve herkese eşit davranmak gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 2486 kişi (%91.6) tarafından televizyon, internet ve gazete vb.'nin etkili olmadığını belirtmişlerdir.

“İnsanları kandırmamak gerektiğini (her zaman dürüst davranmak gerektiğini) öğrendim” davranış şeklinin 2494 kişi (%91.9) tarafından televizyon, internet ve gazete vb.nin etkili olmadığını belirtilmiştir.

“İnsanların üzerine düşen işleri en iyi şekilde yerine getirmesi gerektiğini öğrendim” davranış şeklinin 2465 kişi (%90.8) tarafından televizyon, internet ve gazete vb.nin etkili olmadığını belirtilmiştir.

“Yaptığım işlerin sonuçlarına göre, iyi olduğunda ödül, kötü olduğunda ceza göreceğimi öğrendim” davranış şeklinin 2356 kişi (%86.8) tarafından televizyon, internet ve gazete vb.nin etkili olmadığı belirtilmiştir.

“Benimle ilgili kararlarda benim görüşümün de önemli olduğunu öğrendim” davranış şeklinin 2465 kişi (%90.8) tarafından televizyon, internet ve gazete vb.nin etkili olmadığı belirtilmiştir.

“İnsanlarla konuşurken saygılı ve nazik davranmam gerektiğini öğrendim” davranış şeklinin 2424 kişi (%89.3) tarafından televizyon, internet ve gazete vb.nin etkili olmadığı belirtilmiştir.

“Sahip olduğumuz şeyleri düzgün kullanmayı ve israf etmemeyi (boşa harcamamayı) öğrendim” davranış şeklinin 2100 kişi (%77.4) tarafından televizyon, internet ve gazete vb.nin etkili olmadığı belirtilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerden davranış şekillerinin öğrenilmesinde toplum birimlerinde çevrenin(akrabaların ve komşuların) etkisi incelendiğinde; “İnsanlar arasında ayrım yapılmaması gerektiğini ve herkese eşit davranmak gerektiğini öğrendim” davranış şeklinin 2004 kişi (%73.8) tarafından çevrenin etkili olmadığını belirtmişlerdir.

"İnsanları kandırmamak gerektiğini (her zaman dürüst davranmak gerektiğini) öğrendim" davranış şeklinin 1958 kişi (%72.1) tarafından çevrenin etkili olmadığını belirtilmiştir.

"İnsanların üzerine düşen işleri en iyi şekilde yerine getirmesi gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 2083 kişi (%76.8) tarafından çevrenin etkili olmadığını belirtilmiştir.

"Yaptığım işlerin sonuçlarına göre, iyi olduğunda ödül, kötü olduğunda ceza göreceğimi öğrendim" davranış şeklinin 2175 kişi (%80.1) tarafından çevrenin etkili olmadığı belirtilmiştir.

"Benimle ilgili kararlarda benim görüşümün de önemli olduğunu öğrendim" davranış şeklinin 2066 kişi (%76.1) tarafından çevrenin etkili olmadığı belirtilmiştir.

"İnsanlarla konuşurken saygılı ve nazik davranmam gerektiğini öğrendim" davranış şeklinin 1838 kişi (%67.7) tarafından çevrenin etkili olmadığı belirtilmiştir.

"Sahip olduğumuz şeyleri düzgün kullanmayı ve israf etmemeyi (boşa harcamamayı) öğrendim" davranış şeklinin 1879 kişi (%69.2) tarafından çevrenin etkili olmadığı belirtilmiştir.

Tabloya bakıldığında ankete katılan öğrencilerden tüm davranış şekillerinin toplum birimleri içerisinde en çok aileden öğrenildiği görülmektedir. Aileden sonra ikinci sırada okul gelmektedir. Davranış şekilleri itibariyle toplum birimleri içerisinde tüm davranış şekillerine en az etki eden toplum birimi televizyon, internet ve gazete vb.leridir.

Örnek olarak alınan illerde Adalet ve Dürüstlük Boyutu göz önüne alındığında birbirlerine oldukça paralel bulguların elde edildiği görülmektedir. Yani bu boyut açısından bölgeler arasında önemli bir fark ortaya çıkmamaktadır. Ancak

Adalet ve Dürüstlük Boyutunun bütün merkezlerde kısmen benimsenme oranının yüksek olmasına karşın tamamen benimsenme oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgu, ilkenin bazı durumlarda esnetilebileceği gibi bir sonucun çıkarılabileceğini gösterebilir.

Eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak adalet ve dürüstlük ilkesinin tamamen benimsenme oranında bir artış olduğu görülürken, ilkeyi benimsemeyenlerin ve kısmen benimseyenlerin oranında da düşüme görülmektedir.

Eğitimle sorumluluk boyutu arasındaki ilişkiye bakıldığında, tüm eğitim düzeylerinde ilkeyi benimsemeyenlerin oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bunun yanında bu ilke içinde eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak etik ilkenin tamamen benimsenme oranında da bir artış olduğu görülürken, kısmen benimseyenlerin oranında eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak bir azalma görülmektedir.

II. Öğrenciler İçin Demografik Değişkenler ve Likert ile Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizi

Çalışmanın bu aşamasında ankete katılan öğrencilerin demografik değişkenleri ile likert skalasına göre ölçülen etik algısına ait düşüncelerine ilişkin görüş değişkenleri arasındaki Ki-Kare (χ^2) ilişki analizi yapılacaktır. Ki-kare (χ^2) ilişki analizi için aşağıdaki şekilde oluşturulan hipotezler kullanılacaktır:

H_0 : ……. Demografik Değişken ile Öğrencilerin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni Arasında İstatistiksel Olarak İlişki Yoktur.

H_1 : …….. Demografik Değişken ile Öğrencilerin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni Arasında İstatistiksel Olarak İlişki Vardır.

ve

H_0 : Öğrencilerin ……. Etik Algısı Düşüncesini İfade Eden (X_i) ile Öğrencilerin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni (X_j) Arasında İstatistiksel Olarak İlişki Yoktur.

H_1 : Öğrencilerin ……. Etik Algısı Düşüncesini İfade Eden (X_i) ile Öğrencilerin …….. Etik Algısı Düşüncesi Değişkeni (X_j) Arasında İstatistiksel Olarak İlişki Vardır.

Ki-kare (χ^2) ilişki analizi sonucunda anlamlılık düzeyi (P) < tablo değeri (α) = 0,05 ise H_1 alternatif hipotezi kabul edilecektir. Yani ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki vardır sonucuna ulaşılmış olacaktır. Aksi halde anlamlılık düzeyi (P) > tablo değeri (α) = 0,05 ise H_0 boş hipotezi kabul edilecektir. Yani ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki yoktur sonucuna ulaşılmış olacaktır.

Çalışmada birçok sayıda Ki-kare (χ^2) ilişki analizi uygulaması yapılmıştır. Bunlardan sadece istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılanlar (H_1 hipotezi kabul edilenler) takip eden başlıklarda verilmiştir. Ayrıca Ki-kare (χ^2) ilişki analizine dair tablolar Ek 6'da aynı sistematik izlenerek verilmiştir.

Yer Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm illerde "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından İstanbul'da ikamet eden 919 kişi (%33.9), Ankara'da ikamet eden 946 kişi (%34.9) ve Kars'da ikamet edenlerin ise 300'ü (%11.1) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; öğrencilerden "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı kısmen benimseyen 2165 kişi (%79.8) varken etik algıyı benimsememiş 64 kişi (%2.4) vardır.

Öğrencilerde bu boyutu benimseme oranı toplumla benzer bir şekilde Ankara'da yüksektir. Bunun nedeni bu ilde yaşayan ailelerin bu ilkeyi çocuklarına aktarmaları olabilir.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm illerde "Sorumluluk Boyutu" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Sorumluluk Boyutu" bakımından İstanbul'da ikamet eden 929 kişi (%34.2) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe Ankara'da ikamet eden 913 kişi (%33.6) bu etik algıyı yine kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe Kars'da

ikamet edenlerin 104'ü de (%12.6) bu etik algıyı benimserken, 291'i (%10.7) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; öğrencilerden "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı kısmen benimseyen 2133 kişi (%78.6) bulunmaktayken etik algıyı benimseyen 553 kişi (%20.4), etik algıyı benimsememiş 28 kişi (%1.0) vardır.

Öğrencilerde bu boyutu benimseme oranı toplumla benzer bir şekilde Ankara'da yüksektir. Bunun nedeni bu ilde yaşayan ailelerin bu ilkeyi çocuklarına aktarmaları olabilir. Bu analiz açısından toplumdan farklı bir sonuç ise bu boyutun İstanbul'daki katılımcıların benimseme oranının da yüksek olmasıdır. Bunun nedeni, İstanbul'da yaşayan öğrencilerin okul ya da başka bir toplum biriminden bu boyuta ilişkin değer aktarımı olabilir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadığı yer ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm illerde "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından İstanbul'da ikamet eden 183 kişi (%6.7) benimserken, 970 kişi (%35.7) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü Ankara'da ikamet eden 1010 kişi (%37.2) ile Kars'da ikamet edenlerin 329'u da (%12.7) kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; öğrencilerden "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 388 kişi (%14.3) ve kısmen benimseyen 2309 kişi (%85.1) varken, etik algıyı benimsememiş 17 kişi (%0.6) vardır.

Öğrencilerde bu boyutu benimseme oranı toplumla benzer bir şekilde Ankara'da yüksektir. Bunun nedeni bu ilde yaşayan ailelerin bu ilkeyi çocuklarına aktarmaları olabilir.

Toplam Etik Algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşadıkları yer ile Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm illerde "Toplum Etik Algısı" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Toplum Etik Algısı" bakımından İstanbul'da ikamet eden 1042 kişi (%38.4), Ankara'da ikamet eden 1040 kişi (%38.3) ve Kars'da ikamet edenlerin ise 338'i (%12.5) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; öğrencilerden "Toplum Etik Algısı" çerçevesindeki etik algıyı kısmen benimseyen 2420 kişi (%89.2) varken etik algıyı benimsememiş 5 kişi (%0.2) vardır.

Öğrencilerde toplam etik algısı oranı toplumla benzer bir şekilde Ankara'da yüksektir. Bunun nedeni bu ilde yaşayan ailelerin bu ilkeyi çocuklarına aktarmaları olabilir. Bu analiz açısından toplumdan farklı bir sonuç ise bu boyutun İstanbul'daki katılımcıların benimseme oranının da yüksek olmasıdır. Bunun nedeni, İstanbul'da yaşayan öğrencilerin okul ya da başka bir toplum biriminden bu boyuta ilişkin değer aktarımı olabilir.

Okul Türü Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların okul türü ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların okul türü ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm okul türlerinde "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerden "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından İlköğretim okulu öğrencilerinden 1227 kişi (%45.2), Ortaöğretim (genel) öğrencilerinden 629 kişi (%23.2) ve Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik) öğrencilerinden 309'u (%11.4) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; anketin yapıldığı okul türüne göre öğrencilerin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı kısmen benimseyen 2165 kişi (%79.8) varken etik algıyı benimsememiş 64 kişi (%2.4) vardır.

Adalet ve dürüstlük boyutunun benimsenme düzeyi ilköğretimde diğer okullardan daha fazladır. Bunun nedeni sosyalleşmenin diğer okul türlerine göre sınırlı olması ve yaş itibariyle de değerleri henüz sadece kural olarak benimsemeleri olabilir. Öğrencilerin öğrendikleri kuralları henüz uygulamaya geçirmedikleri için esnetilip esnetilemeyeceğine dair de fikir sahibi olamayacakları düşünülebilir.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların okul türü ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm okul türlerinde "Sorumluluk Boyutu" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Sorumluluk Boyutu" bakımından İlköğretim okulu öğrencilerinden 1178 kişi (%43.4), Ortaöğretim (genel) öğrencilerinden 649 kişi (%23.9) ve Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik) öğrencilerinden 306'sı (%11.3) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; anketin yapıldığı okul türüne göre öğrencilerin "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 553 kişi (%20.4) varken, kısmen benimseyen 2133 kişi (%78.6) vardır. Bu etik algıyı benimsememiş 28 kişi (%1.0) vardır.

Sorumluluk boyutunun benimsenme düzeyi ilköğretimde diğer okullardan daha fazladır. Bunun nedeni sosyalleşmenin diğer okul türlerine göre sınırlı olması ve yaş itibariyle de değerleri henüz sadece kural olarak benimsemeleri olabilir.

Öğrendikleri kuralları henüz uygulamaya geçirmedikleri için esnetilip esnetilemeyeceğine dair de fikir sahibi olamayacakları düşünülebilir.

Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların okul türü ile Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm okul türlerinde "Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu" bakımından İlköğretim okulu öğrencilerinden 897 kişi (%33.1), Ortaöğretim (genel) öğrencilerinden 428 kişi (%15.8) ve Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik) öğrencilerinden 210'u (%7.7) da yine bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; anketin yapıldığı okul türüne göre öğrencilerin "Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 1354 kişi (%49.9) varken, bu etik algıyı kısmen benimseyen 1307 kişi (%48.2) vardır. Bu etik algıyı benimsememiş 53 kişi (%2.0) vardır.

Demokrasi Saygınlık ve Güven boyutunun benimsenme düzeyi ilköğretimde diğer okullardan daha fazladır. Bunun nedeni sosyalleşmenin diğer okul türlerine göre sınırlı olması ve yaş itibariyle de değerleri henüz sadece kural olarak benimsemeleri olabilir. Öğrendikleri kuralları henüz uygulamaya geçirmedikleri için esnetilip esnetilemeyeceğine dair de fikir sahibi olamayacakları düşünülebilir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların okul türü ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm okul türlerinde "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından İlköğretim okulu öğrencilerinden 1325 kişi (%48.8), Ortaöğretim (genel) öğrencilerinden 655 kişi (%24.1) ve Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik) öğrencilerinden 329'u (%12.1) da yine bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; anketin yapıldığı okul türüne göre öğrencilerin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 388 kişi (%14.3) varken, bu etik algıyı kısmen benimseyen 2309 kişi (%85.1) vardır. Bu etik algıyı benimsememiş 17 kişi (%0.6) vardır.

Verimlilik ve Etkinlik boyutunun benimsenme düzeyi ilköğretimde diğer okullardan daha fazladır. Bunun nedeni sosyalleşmenin diğer okul türlerine göre sınırlı olması ve yaş itibariyle de değerleri henüz sadece kural olarak benimsemeleri olabilir. Öğrendikleri kuralları henüz uygulamaya geçirmedikleri için esnetilip esnetilemeyeceğine dair de fikir sahibi olamayacakları düşünülebilir.

Toplam Etik Algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların okul türü ile Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Anketin yapıldığı tüm okul türlerinde "Toplum Etik Algısı" etik ilkesinin kısmen benimsendiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerden "Toplum Etik Algısı" bakımından İlköğretim okulu öğrencilerinden 1367 kişi (%50.4), Ortaöğretim (genel) öğrencilerinden 715 kişi (%26.3) ve Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik) öğrencilerinden 338'i (%12.5) de yine bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; anketin yapıldığı okul türüne göre öğrencilerin "Toplum Etik Algısı" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 289 kişi (%10.6) varken, bu etik algıyı kısmen benimseyen 2420 kişi (%89.2) vardır. Bu etik algıyı benimsememiş ise 5 kişi (%0.2)'dir.

Genel olarak değerlendirildiğinde toplam etik algısı ilköğretimde diğer okullardan daha fazladır. Bunun nedeni sosyalleşmenin diğer okul türlerine göre sınırlı olması ve yaş itibariyle de değerleri henüz sadece kural olarak benimsemeleri olabilir. Öğrendikleri kuralları henüz uygulamaya geçirmedikleri için esnetilip esnetilemeyeceğine dair de fikir sahibi olamayacakları düşünülebilir. Burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta meslek liselerinin etik algı oranının düşük olmasıdır.

Cinsiyet Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan erkek öğrencilerden "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından 1007 kişi (%37.1), kızların 1158'i (%42.7) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; öğrencilerin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 485 kişi (%17.9) varken, 2165 kişi (%79.8) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. Etik algıyı 64 kişi (%2.4) benimsememiştir.

Sonuç olarak kız öğrencilerin adalet ve dürüstlük boyutunu benimseme düzeyleri daha yüksektir.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan erkek öğrencilerden "Sorumluluk Boyutu" bakımından 981 kişi (%36.1), kızların 1152'si (%42.4) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; öğrencilerin "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 553 kişi (%20.4) varken, 2133 kişi (%78.6) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. Etik algıyı 28 kişi (%1.0) benimsememiştir.

Sonuç olarak kız öğrencilerin sorumluluk boyutunu benimseme düzeyleri daha yüksektir.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan erkek öğrencilerden "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" bakımından 599 kişi (%22.1) bu etik algıyı benimserken, 657 kişi (%24.2) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. Bu etik algıyı kızların 755'i (%27.8) benimserken,650'si (%23.9) de kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; öğrencilerin "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 1354 kişi (%49.9) iken, 1307 kişi (%48.2) bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. Etik algıyı 53 kişi (%2.0) ise benimsememiştir.

Sonuç olarak toplum araştırmasının sonuçlarıyla benzer bir şekilde erkek öğrencilerin sorumluluk bu boyutu benimseme düzeyleri daha yüksektir.

Yaş Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyeti ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrenciler bütün yaş gruplarında "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından bu etik algıyı kısmen benimsemiştir.

Örneğin 10 yaş grubundaki öğrencilerin 50'si (%1.8) bu etik algıyı benimsemişken, 256'sı (%9.4) kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 485 kişi (%17.9) ve kısmen benimseyen 2165 kişi (%79.8) varken etik algıyı benimsememiş 64 kişi (%2.4) vardır.

Sorumluluk Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile Sorumluluk Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrenciler bütün yaş gruplarında "Sorumluluk Boyutu" bakımından bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. Örneğin 10 yaş grubundaki öğrencilerin 72'si (%2.7) bu etik algıyı benimsemişken, 241'i (%8.9) kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin "Sorumluluk Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 553 kişi (%20.4) ve kısmen benimseyen 2133 kişi (%78.6) varken etik algıyı benimsememiş 28 kişi (%1.0) vardır.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerden 10,11,12 ve 13 yaş gruplarının hepsinde "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" bakımından bu etik algı benimsenmiştir. Örneğin 10 yaş grubundaki öğrencilerin 189'u (%7.0) bu etik algıyı benimsemişken, 123'ü (%4.5) kısmen benimsemiştir.

Ankete katılan öğrencilerden 14 yaş, 15 yaş, 16 yaş, 17 yaş ve 18 yaş gruplarının hepsinde "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" bakımından bu etik algı kısmen benimsenmiştir. Örneğin 18 yaş grubundaki öğrencilerin 79'u (%2.9) bu etik algıyı benimsemişken, 119'u (%4.4) kısmen benimsemiştir.

Genel Toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 1354 kişi (%49.9) ve kısmen benimseyen 1307 kişi (%48.2) olurken etik algıyı benimsememiş 53 kişi (%2.0) vardır.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrenciler bütün yaş gruplarında "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. Örneğin 10 yaş grubundaki öğrencilerin 59'u (%2.2) bu etik algıyı benimsemişken, 255'i (%9.4) kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 388 kişi (%14.3) ve kısmen benimseyen 2309 kişi (%85.1) varken etik algıyı benimsememiş 17 kişi (%0.6) vardır.

Toplam Etik Algısı

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yaşı ile Toplum Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrenciler bütün yaş gruplarında "Toplum Etik Algısı" bakımından bu etik algıyı kısmen benimsemiştir. Örneğin 10 yaş grubundaki öğrencilerin 38'i (%1.4) bu etik algıyı benimsemişken, 277'si (%10.2) kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin "Toplum Etik Algısı" çerçevesindeki etik algıyı benimseyen 289 kişi (%10.6) ve kısmen benimseyen 2420 kişi (%89.2) varken etik algıyı benimsememiş 5 kişi (%0.2) vardır.

Analiz sonucunda katılımcıların etik ilkeleri en yüksek benimseme yaşının 11 olduğu görülmüştür. Bunun nedeni sosyalleşmenin diğer yaşlara göre sınırlı olması ve değerleri henüz sadece kural olarak benimsemeleri olabilir. Öğrendikleri kuralları

henüz uygulamaya geçirmedikleri için esnetilip esnetilemeyeceğine dair de fikir sahibi olamayacakları düşünülebilir.

Sınıf Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların sınıfı ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. Sınıf değişkeninin sonuçları ile yaş değişkenin sonuçları aynı oranlar olduğu için bu analizin yalnızca tabloları eklerde yer almaktadır.

Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumu Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların annesinin eğitim durumu ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların annesinin eğitim durumu ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin annelerinin tüm eğitim durumlarında "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" algısının kısmen benimsendiği görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerden anneleri ortaokul mezunu olanlardan "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından 284 kişi (%10.5) bu etik algıyı benimserken, 1142 kişi (%42.1) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe anneleri lise mezunu olan öğrencilerin 131'i (%4.8) bu etik algıyı benimserken, 592'si (%21.8) de kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü anneleri üniversite ve üstü mezunu olan öğrencilerin ise 70'i (%2.6) bu etik algıyı benimserken, 431'i (%15.9) de kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu açısından, "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algının 485 kişi (%17.9) tarafından benimsendiğini, 2165 kişi (%79.8) tarafından ise kısmen benimsendiği görülmektedir.

Ankete katılanların annesinin eğitim düzeyi yükseldikçe bu boyutun benimsenme düzeyinin düştüğü gözlenmektedir. Buradan hareketle adalet ve dürüstlük boyutundaki etik ilkelerin benimsenmesinde annenin eğitim düzeyinin yüksek olmasının önemli olmadığı söylenebilir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların annesinin eğitim durumu ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin annelerinin tüm eğitim durumlarında "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" algısının kısmen benimsendiği görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerden anneleri ortaokul mezunu olanlardan "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından 181 kişi (%6.7) bu etik algıyı benimserken, 1266 kişi (%46.6) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe anneleri lise mezunu olan öğrencilerin 121'i(%4.5) bu etik algıyı benimserken, 618'i (%22.8) de kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü anneleri üniversite ve üstü mezunu olan öğrencilerin ise 86'sı (%3.2) bu etik algıyı benimserken, 425'i (%15.7) de kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu açısından, "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algının 388 kişi (%14.3) tarafından benimsendiğini, 2309 kişi (%85.1) tarafından ise kısmen benimsendiği görülmektedir.

Ankete katılanların annesinin eğitim düzeyi yükseldikçe bu boyutun benimsenme düzeyinin düştüğü gözlenmektedir. Buradan hareketle adalet ve dürüstlük boyutundaki etik ilkelerin benimsenmesinde annenin eğitim düzeyinin yüksek olmasının önemli olmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin Babasının Eğitim Durumu Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların babasının eğitim durumu ile "Adalet ve Dürüstlük Boyutu", "Sorumluluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu", "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ve" Toplumun Genel Etik Algısı" arasında ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. İlişki bulunan boyutlar takip eden başlıklarda detaylandırılmıştır.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların babasının eğitim durumu ile ve Dürüstlük Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin babalarının tüm eğitim durumlarında "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" algısının kısmen benimsendiği görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerden babaları ortaokul mezunu olanlardan "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" bakımından 205 kişi (%7.6) bu etik algıyı benimserken, 796 kişi(%29.3) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe babaları lise mezunu olan öğrencilerin 156'sı (%5.7) bu etik algıyı benimserken, 643'ü (%23.7) de kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü babaları üniversite ve üstü mezunu olan öğrencilerin ise 124'ü (%4.6) bu etik algıyı benimserken, 726'sı (%26.8) da kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumu açısından, "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" çerçevesindeki etik algının 485 kişi (%17.9) tarafından benimsendiğini, 2165 kişi (%79.8) tarafından ise kısmen benimsendiği görülmektedir.

Ankete katılanlardan babası ortaokul mezunu olanların bu boyutun ilkelerini benimseme oranı yüksek iken babası lise mezunu olanların bu boyutun ilkelerini benimseme oranı düşüktür. Buradan hareketle adalet ve dürüstlük boyutundaki etik ilkelerin benimsenmesinde annenin eğitim düzeyinin yüksek olmasının önemli olmadığı söylenebilir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların babasının eğitim durumu ile ve Verimlilik ve Etkinlik Boyutu arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin babalarının tüm eğitim durumlarında "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" algısının kısmen benimsendiği görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerden babaları ortaokul mezunu olanlardan "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bakımından 140 kişi (%5.2) bu etik algıyı benimserken, 875 kişi (%32.2) kısmen benimsemiştir. İlgili görüşe babaları lise mezunu olan öğrencilerin 111'i (%4.1) bu etik algıyı benimserken, 700'ü (%25.8) de kısmen benimsemiştir. İlgili görüşü babaları üniversite ve üstü mezunu olan öğrencilerin ise 137'si (%5.0) bu etik algıyı benimserken, 734'ü (%27.0) da kısmen benimsemiştir.

Genel toplamda ise; ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumu açısından, "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" çerçevesindeki etik algının 388 kişi (%14.3) tarafından benimsendiğini, 2309 kişi (%85.1) tarafından ise kısmen benimsendiği görülmektedir.

Ankete katılanlardan babası ortaokul mezunu olanların bu boyutun ilkelerini benimseme oranı yüksek iken babası lise mezunu olanların bu boyutun ilkelerini benimseme oranı düşüktür. Buradan hareketle adalet ve dürüstlük boyutundaki etik ilkelerin benimsenmesinde annenin eğitim düzeyinin yüksek olmasının önemli olmadığı söylenebilir.

Toplam Etik Algısı ve Etik Boyutlar Arasındaki İlişkiler

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların Etik Boyutları ile Etik Algısına dair toplam sonuçlar arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerden "Toplum Etik Algısı" bakımından 2420'si (%89.2) etik algıyı kısmen benimsemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin "Toplum Etik Algısı" ile tüm diğer boyutlar arasında algı yoğunlaşması kısmen etik algı benimsenmiş düzeyindedir. Bunu ikinci sırada etik ilke benimsenmiş izlemektedir.

Etik Boyutları ile Adalet ve Dürüstlük Etik Algısı Arasındaki ilişki açısından bakıldığında ankete katılan öğrencilerden "Adalet ve Dürüstlük Etik Algısı" bakımından 2165'si (%79.8) etik algıyı kısmen benimsemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin "Adalet ve Dürüstlük Etik Algısı" ile tüm diğer boyutlar arasında algı yoğunlaşması kısmen etik algı benimsenmiş düzeyindedir. Bunu ikinci sırada etik ilke benimsenmiş izlemektedir.

Etik Boyutları ile Verimlilik ve Etkinlik Etik Algısı Arasındaki ikili ilişki açısından bakıldığında ankete katılan öğrencilerden "Verimlilik ve Etkinlik Etik Algısı" bakımından 2133'si (%78.6) etik algıyı kısmen benimsemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin "Verimlilik ve Etkinlik Etik Algısı" ile tüm diğer boyutlar arasında algı yoğunlaşması kısmen etik algı benimsenmiş düzeyindedir. Bunu ikinci sırada etik ilke benimsenmiş izlemektedir.

Etik Boyutları ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Etik Algısı arasındaki ikili ilişki açısından bakıldığında ankete katılan öğrencilerden "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Etik Algısı" bakımından 1354'ü (%49.9) etik algıyı benimsemiş ve 1307'si (%48.2) etik algıyı kısmen benimsemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Etik Algısı" ile tüm diğer boyutlar arasında algı yoğunlaşması kısmen etik algı benimsenmiş düzeyindedir. Bunu ikinci sırada etik ilke benimsenmiş izlemektedir.

III. Öğrenciler İçin Temel Etik Boyutlar Arasındaki Pearson Korelâsyon Analizi

Çalışmanın bu aşamasında temel boyut değişkenleri arasındaki ilişkiyi ölçmek için Pearson korelasyon analizi yapılacaktır. Pearson korelasyon analizi için aşağıdaki hipotezler kullanılacaktır:

H_0 : …….. Etik Algı Boyutu ile ..... Etik Algı Boyutu Arasındaki Korelâsyon İstatistiksel Olarak Anlamsızdır.

H_1 : …….. Etik Algı Boyutu ile ..... Etik Algı Boyutu Arasındaki Korelâsyon İstatistiksel Olarak Anlamlıdır.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden küçük ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani etik algı boyutları arasındaki korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır sonucuna ulaşılmıştır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden büyük ise H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani etik algı boyutları arasındaki korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamsızdır sonucuna ulaşılmıştır. Korelâsyon analizi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 31:

Öğrenciler İçin Etik Algı Boyutları Arasındaki Pearson Korelâsyon Analizi Sonuçları

	Adalet ve Dürüstlük Boyutu	*Sorumluluk Boyutu*	*Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu*	*Verimlilik ve Etkinlik Boyutu*
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	**1**	(+) Zayıf	(+) Zayıf	(+) Zayıf
Sorumluluk Boyutu	0.213*	**1**	(+) Orta	(+) Zayıf
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	0.115*	0.283*	**1**	(+) Zayıf
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	0.131*	0.168*	0.199*	**1**

* Tüm korelasyon katsayılarının anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α = 0.01).

Tablo 31'deki verilere göre; tüm boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ve pozitif yönlü ilişki gösteren korelasyon mevcuttur. Sorumluluk Boyutu

ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu arasında orta derecede bir ilişki bulunmaktadır. Diğer tüm boyutlar arasında zayıf derecede bir ilişki bulunmaktadır.

IV. Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Değişkenlerine Göre Etik Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında ilk önce Cinsiyet değişkenine göre etik boyutları ortalama puanlarında bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t test sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Analizde şu hipotezler kullanılmıştır:

H_0 : Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Etik Boyutları Ortalama Puanları Arasında Fark Yoktur.

H_1 : Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Etik Boyutları Ortalama Puanları Arasında Fark Vardır.

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlılık düzeyi (P) < tablo değeri (α) = 0.05 ise H_1 hipotezi kabul edilir. Yani cinsiyet değişkenine göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır sonucuna ulaşılır. Aksi halde anlamlılık düzeyi (P) > tablo değeri (α) = 0.05 ise H_0 hipotezi kabul edilir. Yani cinsiyet değişkenine göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark yoktur sonucuna ulaşılır.

Tablo 32:
Ankete Katılan Örencilerin Cinsiyetine Göre Etik Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları

Boyut	Cinsiyetiniz	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	t Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Erkek	1,284	9.09	1.724	0.734	0.463	H_0 Kabul
	Kız	1,430	9.04	1.607			
Sorumluluk Boyutu	Erkek	1,284	12.21	2.222	-1.433	0.152	H_0 Kabul
	Kız	1,430	12.33	2.004			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	Erkek	1,284	4.71	1.350	4.202	0.000*	H_1 Kabul
	Kız	1,430	4.50	1.251			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Erkek	1,284	3.24	0.771	2.968	0.003*	H_1 Kabul
	Kız	1,430	3.15	0.729			
Toplum Etik Algısı	Erkek	1,284	29.25	3.971	1.552	0.121	H_0 Kabul
	Kız	1,430	29.03	3.599			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri (α = 0.05).

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre “Adalet ve Dürüstlük Boyutu”, “Sorumluluk Boyutu” ve “Toplum Etik Algısı” için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan toplum birimlerinin bu etik boyutları için cinsiyet değişkenine göre bir farklılık göstermemektedir sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın “Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu” ile “Verimlilik ve Etkinlik Boyutu” için H_1 hipotezi kabul edilmiştir. “Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu” etik algısı ortalama puanı ve “Verimlilik ve Etkinlik Boyutu” etik algısı ortalama puanı Erkeklerde daha yüksek bulunmuştur.

V. Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı İllere, Okul Türlerine, Yaş ve Sınıf Dağılımlarına, Annelerinin ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Boyutlar Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında ankete katılan öğrencilerin anketin yapıldığı illere, okul türlerine, yaş ve sınıf dağılımlarına, annelerinin ve babalarının eğitim durumlarına göre boyutlar arasında bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi test sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Analizde kullanılan hipotezler şunlardır:

H_0: ……(Anketin Yapıldığı İllere, Okul Türlerine, Yaş ve Sınıf Dağılımlarına, Annelerinin ve Babalarının Eğitim Durumları) Demografik Değişkenlerine Göre Etik Boyutları Ortalama Puanları Arasında Fark Yoktur.

H_1: …… (Anketin Yapıldığı İllere, Okul Türlerine, Yaş ve Sınıf Dağılımlarına, Annelerinin ve Babalarının Eğitim Durumları) Demografik Değişkenlerine Göre Etik Boyutları Ortalama Puanları Arasında Fark Vardır.

Yapılan tek yönlü varyans analizi testi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değerinden küçük ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin ortalama etik algı puanları arasında fark vardır sonucuna ulaşılmıştır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değerinden büyük ise H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin ortalama etik algı puanları arasında fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Eğer H_1 hipotezi kabul edilir ve anlamlı farklılık vardır sonucuna ulaşılır ise hangi gruplar arasında fark olduğunu test etmek için Çoklu Karşılaştırma testi yapılmalıdır. Tek yönlü varyans analizi testi sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 33:

Ankete Katılan Öğrencilerin Ankete Katıldıkları İle Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	İller	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	İstanbul	1158	9.12	1.700	1.892	0.151	H_0 Kabul
	Ankara	1156	9.06	1.589			
	Kars	400	8.93	1.761			
Sorumluluk Boyutu	İstanbul	1158	12.35	2.088	9.366	0.000*	H_1 Kabul
	Ankara	1156	12.34	2.097			
	Kars	400	11.85	2.169			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	İstanbul	1158	4.67	1.302	4.392	0.012*	H_1 Kabul
	Ankara	1156	4.59	1.342			
	Kars	400	4.45	1.175			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	İstanbul	1158	3.19	0.775	3.273	0.038*	H_1 Kabul
	Ankara	1156	3.22	0.729			
	Kars	400	3.11	0.732			
Toplum Etik Algısı	İstanbul	1158	29.33	3.806	10.619	0.000*	H_1 Kabul
	Ankara	1156	29.22	3.694			
	Kars	400	28.34	3.862			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$).

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre; "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Diğer tüm etik boyutlarında ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan öğrencilerin bu boyutlar ortalama puanları için anketin yapıldığı il değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Tüm bu boyutlar için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 34:

Ankete Katılan Öğrencilerin Ankete Katıldıkları İle Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	İl (I)	İl (J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Sorumluluk Boyutu	İstanbul	Kars	0.499*	0.00
	Ankara	Kars	0.487*	0.00
	Kars	İstanbul	-0.499*	0.00
		Ankara	-0.487*	0.00
Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu	İstanbul	Kars	0.222*	0.005
	Kars	İstanbul	-0.222*	0.005
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Ankara	Kars	0.111*	0.028
	Kars	Ankara	-0.111*	0.028
	İstanbul	Kars	0.983*	0.000
Toplum Etik Algısı	Ankara	Kars	0.876*	0.000
	İstanbul	Kars	0.983*	0.000
	Kars	İstanbul	-0.983*	0.017
		Ankara	-0.876*	0.000

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Tablo 34 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani tablodaki etik boyutları için ankete katılan öğrencilerin ankete katıldıkları illere göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır.

Tablo 35:

Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı Okul Türüne Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	İller	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	İlköğretim okulu	1585	8.94	1.687	11.507	0.000*	H_1 Kabul
	Ortaöğretim (Genel)	758	9.29	1.590			
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	371	9.15	1.661			
Sorumluluk Boyutu	İlköğretim okulu	1585	12.02	2.108	29.078	0.000*	H_1 Kabul
	Ortaöğretim (Genel)	758	12.66	1.984			
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	371	12.57	2.214			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	İlköğretim okulu	1585	4.40	1.224	51.497	0.000*	H_1 Kabul
	Ortaöğretim (Genel)	758	4.93	1.373			
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	371	4.82	1.314			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	İlköğretim okulu	1585	3.16	0.747	10.175	0.000*	H_1 Kabul
	Ortaöğretim (Genel)	758	3.18	0.733			
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	371	3.35	0.779			
Toplum Etik Algısı	İlköğretim okulu	1585	28.51	3.736	53.565	0.000*	H_1 Kabul
	Ortaöğretim (Genel)	758	30.06	3.571			
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	371	29.89	3.869			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$).

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre; tüm etik boyutlarda H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan öğrencilerin bu boyutlar ortalama puanları için anketin yapıldığı okul türü değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Tüm bu boyutlar için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 36:

Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı Okul Türüne Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	Okul Türü (I)	Okul Türü (J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	İlköğretim okulu	Ortaöğretim (Genel)	-0.343*	0.000
	Ortaöğretim (Genel)	İlköğretim okulu	0.343*	0.000
Sorumluluk Boyutu	İlköğretim okulu	Ortaöğretim (Genel)	-0.649*	0.000
		Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	-0.553*	0.000
	Ortaöğretim (Genel)	İlköğretim okulu	0.649*	0.000
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	İlköğretim okulu	0.553*	0.000
Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu	İlköğretim okulu	Ortaöğretim (Genel)	-0.538*	0.000
		Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	-0.424*	0.000
	Ortaöğretim (Genel)	İlköğretim okulu	0.538*	0.000
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	İlköğretim okulu	0.424*	0.000
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	İlköğretim okulu	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	-0.193*	0.000
	Ortaöğretim (Genel)	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	-0.175*	0.001
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	İlköğretim okulu	0.193*	0.000
		Ortaöğretim (Genel)	0.175*	0.001
Toplum Etik Algısı	İlköğretim okulu	Ortaöğretim (Genel)	-1.548*	0.000
		Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	-1.375*	0.000
	Ortaöğretim (Genel)	İlköğretim okulu	1.548*	0.000
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	İlköğretim okulu	1.375*	0.000

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Tablo 36 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani tablodaki etik boyutları için ankete katılan öğrencilerin anketin yapıldığı okul türüne göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır.

Tablo 37:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımına Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	Yaş	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	10 Yaş	315	9.19	1.709	4.423	0.004*	H_1 Kabul
	11 Yaş	351	8.86	1.712			
	12 Yaş	300	8.98	1.632			
	13 Yaş	349	8.87	1.715			
	14Yaş	268	8.81	1.571			
	15 Yaş	281	9.15	1.564			
	16 Yaş	336	9.36	1.562			
	17 Yaş	311	9.26	1.731			
	18 Yaş	203	9.13	1.660			
Sorumluluk Boyutu	10 Yaş	315	12.11	2.110	8.162	0.000*	H_1 Kabul
	11 Yaş	351	11.67	2.120			
	12 Yaş	300	12.05	2.194			
	13 Yaş	349	12.15	2.130			
	14Yaş	268	12.25	1.934			
	15 Yaş	281	12.60	2.149			
	16 Yaş	336	12.66	1.925			
	17 Yaş	311	12.59	2.060			
	18 Yaş	203	12.55	2.180			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	10 Yaş	315	4.27	1.173	17.412	0.025*	H_1 Kabul
	11 Yaş	351	4.09	1.102			
	12 Yaş	300	4.43	1.130			
	13 Yaş	349	4.64	1.331			
	14Yaş	268	4.68	1.308			
	15 Yaş	281	4.78	1.298			
	16 Yaş	336	4.87	1.381			
	17 Yaş	311	4.93	1.371			
	18 Yaş	203	4.94	1.365			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	10 Yaş	315	3.13	0.767	2.390	0.014*	H_1 Kabul
	11 Yaş	351	3.16	0.699			
	12 Yaş	300	3.12	0.756			
	13 Yaş	349	3.25	0.761			
	14Yaş	268	3.09	0.741			
	15 Yaş	281	3.23	0.727			
	16 Yaş	336	3.25	0.787			
	17 Yaş	311	3.27	0.751			
	18 Yaş	203	3.22	0.739			
Toplum Etik Algısı	10 Yaş	315	28.70	3.759	15.020	0.000*	H_1 Kabul
	11 Yaş	351	27.78	3.688			
	12 Yaş	300	28.58	3.649			
	13 Yaş	349	28.90	3.963			
	14Yaş	268	28.83	3.420			
	15 Yaş	281	29.76	3.683			
	16 Yaş	336	30.15	3.429			
	17 Yaş	311	30.05	3.804			
	18 Yaş	203	29.83	3.942			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre; tüm etik boyutlarda H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan öğrencilerin bu boyutlar ortalama puanları için anketin yapıldığı okul türü değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Tüm bu boyutlar için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 38:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımına Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	Yaş (I)	Yaş(J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	11 Yaş	16 Yaş	-0.500*	0.048
	14 Yaş	16 Yaş	-0.550*	0.037
	16 Yaş	11 Yaş	0.500*	0.048
		14 Yaş	0.550*	0.037
Sorumluluk Boyutu	11 Yaş	15 Yaş	-0.932*	0.000
		16 Yaş	-0.994*	0.000
		17 Yaş	-0.922*	0.000
		18 Yaş	-0.877*	0.004
	15 Yaş	11 Yaş	0.932*	0.000
	16 Yaş	11 Yaş	0.994*	0.000
	17 Yaş	11 Yaş	0.922*	0.000
	18 Yaş	11 Yaş	0.877*	0.004
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	10 Yaş	15 Yaş	-0.513*	0.002
		16 Yaş	-0.596*	0.000
		17 Yaş	-0.659*	0.000
		18 Yaş	-0.666*	0.000
	11 Yaş	13 Yaş	-0.545*	0.000
		14 Yaş	-0.584*	0.000
		15 Yaş	-0.692*	0.000
		16 Yaş	-0.775*	0.000
		17 Yaş	-0.838*	0.000
		18 Yaş	-0.845*	0.000
	12 Yaş	16 Yaş	-0.436*	0.017
		17 Yaş	-0.499*	0.003
		18 Yaş	-0.506*	0.014
	13 Yaş	11 Yaş	0.545*	0.000
	14 Yaş	11 Yaş	0.584*	0.000
	15 Yaş	10 Yaş	0.513*	0.002
		11 Yaş	0.692*	0.000
	16 Yaş	10 Yaş	0.596*	0.000
		11 Yaş	0.775*	0.000
		12 Yaş	0.436*	0.017

	17 Yaş	10 Yaş	0.659*	0.000
		11 Yaş	0.838*	0.000
		12 Yaş	0.499*	0.003
	18 Yaş	10 Yaş	0.666*	0.000
		11 Yaş	0.845*	0.000
		12 Yaş	0.506*	0.014
Toplum Etik Algısı	10 Yaş	16 Yaş	-1.447*	0.002
		17 Yaş	-1.353*	0.008
	11 Yaş	13 Yaş	-1.119*	0.043
		15 Yaş	-1.978*	0.000
		16 Yaş	-2.362*	0.000
		17 Yaş	-2.268*	0.000
		18 Yaş	-2.044*	0.000
	12 Yaş	16 Yaş	-1.566*	0.000
		17 Yaş	-1.471*	0.002
	13 Yaş	11 Yaş	1.119*	0.043
		16 Yaş	-1.243*	0.014
		17 Yaş	-1.149*	0.046
	14 Yaş	16 Yaş	-1.314*	0.017
		17 Yaş	-1.219*	0.049
	15 Yaş	11 Yaş	1.978*	0.000
	16 Yaş	10 Yaş	1.447*	0.002
		11 Yaş	2.362*	0.000
		12 Yaş	1.566*	0.000
		13 Yaş	1.243*	0.014
		14 Yaş	1.314*	0.017
	17 Yaş	10 Yaş	1.353*	0.008
		11 Yaş	2.268*	0.000
		12 Yaş	1.471*	0.002
		13 Yaş	1.149*	0.046
		14 Yaş	1.219*	0.049
	18 Yaş	11 Yaş	2.044*	0.000

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Tablo 38 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani tablodaki etik boyutları için ankete katılan öğrencilerin yaş dağılımlarına göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır.

Tablo 39:

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıflarına Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	Sınıf	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	4 Sınıf	320	9.22	1.729	4.808	0.004*	H_1 Kabul
	5 Sınıf	361	8.89	1.693			
	6 Sınıf	309	8.89	1.615			
	7 Sınıf	303	8.89	1.743			
	8 Sınıf	292	8.81	1.627			
	9 Sınıf	369	9.34	1.650			
	10 Sınıf	349	9.28	1.521			
	11 Sınıf	243	9.18	1.629			
	12 Sınıf	168	9.01	1.688			
Sorumluluk Boyutu	4 Sınıf	320	11.99	2.119	8.729	0.000*	H_1 Kabul
	5 Sınıf	361	11.76	2.094			
	6 Sınıf	309	12.07	2.262			
	7 Sınıf	303	12.14	2.008			
	8 Sınıf	292	12.18	2.026			
	9 Sınıf	369	12.70	2.063			
	10 Sınıf	349	12.61	2.005			
	11 Sınıf	243	12.74	2.028			
	12 Sınıf	168	12.39	2.216			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	4 Sınıf	320	4.22	1.126	18.114	0.025*	H_1 Kabul
	5 Sınıf	361	4.14	1.158			
	6 Sınıf	309	4.45	1.134			
	7 Sınıf	303	4.60	1.310			
	8 Sınıf	292	4.64	1.318			
	9 Sınıf	369	4.88	1.352			
	10 Sınıf	349	4.83	1.368			
	11 Sınıf	243	4.99	1.350			
	12 Sınıf	168	4.94	1.339			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	4 Sınıf	320	3.16	0.778	2.70	0.006*	H_1 Kabul
	5 Sınıf	361	3.13	0.690			
	6 Sınıf	309	3.16	0.775			
	7 Sınıf	303	3.23	0.754			
	8 Sınıf	292	3.12	0.740			
	9 Sınıf	369	3.21	0.749			
	10 Sınıf	349	3.27	0.793			
	11 Sınıf	243	3.33	0.738			
	12 Sınıf	168	3.10	0.677			
Toplum Etik Algısı	4 Sınıf	320	28.59	3.712	15.743	0.000*	H_1 Kabul
	5 Sınıf	361	27.92	3.722			
	6 Sınıf	309	28.57	3.890			
	7 Sınıf	303	28.86	3.663			
	8 Sınıf	292	28.76	3.627			
	9 Sınıf	369	30.13	3.696			
	10 Sınıf	349	29.99	3.440			
	11 Sınıf	243	30.23	3.730			
	12 Sınıf	168	29.43	3.956			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre; tüm etik boyutlarda H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan öğrencilerin bu boyutlar ortalama puanları için sınıf değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Tüm bu boyutlar için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 40:

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıflarına Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	Sınıf(I)	Sınıf(J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	8 Sınıf	9 Sınıf	-0.533*	0.032
	9 Sınıf	8 Sınıf	0.533*	0.032
Sorumluluk Boyutu	4 Sınıf	9 Sınıf	-0.709*	0.011
		11 Sınıf	-0.746*	0.024
	5 Sınıf	9 Sınıf	-0.943*	0.000
		10 Sınıf	-0.854*	0.000
		11 Sınıf	-0.980*	0.000
	9 Sınıf	4 Sınıf	0.709*	0.011
		5 Sınıf	0.943*	0.000
	10 Sınıf	5 Sınıf	0.854*	0.000
	11 Sınıf	4 Sınıf	0.746*	0.024
		5 Sınıf	0.980*	0.000
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	4 Sınıf	8 Sınıf	-0.418*	0.036
		9 Sınıf	-0.662*	0.000
		10 Sınıf	-0.609*	0.000
		11 Sınıf	-0.769*	0.000
		12 Sınıf	-0.722*	0.000
	5 Sınıf	7 Sınıf	-0.465*	0.005
		8 Sınıf	-0.498*	0.002
		9 Sınıf	-0.742*	0.000
		10 Sınıf	-0.690*	0.000
		11 Sınıf	-0.849*	0.000
		12 Sınıf	-0.802*	0.000
	6 Sınıf	9 Sınıf	-0.434*	0.012
		11 Sınıf	-0.541*	0.002
		12 Sınıf	-0.494*	0.037
	7 Sınıf	5 Sınıf	0.465*	0.005
	8 Sınıf	4 Sınıf	0.418*	0.036
		5 Sınıf	0.498*	0.002
	9 Sınıf	4 Sınıf	0.662*	0.000
		5 Sınıf	0.742*	0.000
		6 Sınıf	0.434*	0.012
	10 Sınıf	4 Sınıf	0.609*	0.000
		5 Sınıf	0.690*	0.000
	11 Sınıf	4 Sınıf	0.769*	0.000
		5 Sınıf	0.849*	0.000
		6 Sınıf	0.541*	0.002
	12 Sınıf	4 Sınıf	0.722*	0.000
		5 Sınıf	0.802*	0.000
		6 Sınıf	0.494*	0.037

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	5 Sınıf	11 Sınıf	-0.196*	0.038
	8 Sınıf	11 Sınıf	-0.206*	0.050
	11 Sınıf	5 Sınıf	0.196*	0.038
		8 Sınıf	0.206*	0.050
		12 Sınıf	0.234*	0.035
	12 Sınıf	11 Sınıf	-0.234*	0.035
Toplum Etik Algısı	4 Sınıf	9 Sınıf	-1.539*	0.000
		10 Sınıf	-1.401*	0.002
		11 Sınıf	-1.644*	0.001
	5 Sınıf	9 Sınıf	-2.213*	0.000
		10 Sınıf	-2.075*	0.000
		11 Sınıf	-2.318*	0.000
		12 Sınıf	-1.518*	0.014
	6 Sınıf	9 Sınıf	-1.564*	0.000
		10 Sınıf	-1.425*	0.002
		11 Sınıf	-1.668*	0.001
	7 Sınıf	9 Sınıf	-1.269*	0.012
		11 Sınıf	-1.373*	0.018
	8 Sınıf	9 Sınıf	-1.373*	0.004
		10 Sınıf	-1.235*	0.024
		11 Sınıf	-1.478*	0.007
	9 Sınıf	4 Sınıf	1.539*	0.000
		5 Sınıf	2.213*	0.000
		6 Sınıf	1.564*	0.000
		7 Sınıf	1.269*	0.012
		8 Sınıf	1.373*	0.004
	10 Sınıf	4 Sınıf	1.401*	0.002
		5 Sınıf	2.075*	0.000
		6 Sınıf	1.425*	0.002
		8 Sınıf	1.235*	0.024
	11 Sınıf	4 Sınıf	1.644*	0.001
		5 Sınıf	2.318*	0.000
		6 Sınıf	1.668*	0.001
		7 Sınıf	1.373*	0.018
		8 Sınıf	1.478*	0.007
	12 Sınıf	5 Sınıf	1.518*	0.014

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Tablo 40 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani tablodaki etik boyutları için ankete katılan öğrencilerin sınıflarına göre etik boyutları ortalama puanları arasında fark vardır.

Tablo 41:

Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	Eğitim Durumu	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1457	9.05	1.676	1.537	0.215	H_0 Kabul
	Lise mezunu	744	9.03	1.685			
	Üniversite ve üstü mezunu	513	9.18	1.592			
Sorumluluk Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1457	12.25	2.112	2.668	0.070	H_0 Kabul
	Lise mezunu	744	12.19	2.050			
	Üniversite ve üstü mezunu	513	12.46	2.184			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1457	4.61	1.281	0.127	0.881	H_0 Kabul
	Lise mezunu	744	4.58	1.285			
	Üniversite ve üstü mezunu	513	4.62	1.391			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1457	3.27	0.772	19.074	0.000*	H_1 Kabul
	Lise mezunu	744	3.14	0.746			
	Üniversite ve üstü mezunu	513	3.04	0.661			
Toplum Etik Algısı	Ortaokul mezunu ve altı	1457	29.17	3.816	1.521	0.219	H_0 Kabul
	Lise mezunu	744	28.95	3.697			
	Üniversite ve üstü mezunu	513	29.31	3.796			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Yapılan F testi sonucuna göre sadece "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" için H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" bir farklılık göstermektedir. Bu sonuç nedeniyle sadece "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" boyutu için ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 42:

Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	Anne Eğitim Durumu (I)	Anne Eğitim Durumu (J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	Lise mezunu	0.124*	0.001
		Üniversite ve üstü mezunu	0.223*	0.000
	Lise mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	0.124*	0.001
		Üniversite ve üstü mezunu	0.099*	0.040
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	0.223*	0.000
		Lise mezunu	0.099*	0.040

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Tablo 42 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" boyutu için ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında fark vardır.

Tablo 43:

Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Etik Boyutları Arasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Test Sonuçları

Boyut	Eğitim Durumu	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata	F Değeri	Anlamlılık (P)	Karar
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1027	9.03	1.722	3.567	0.028*	H_1 Kabul
	Lise mezunu	813	8.98	1.638			
	Üniversite ve üstü mezunu	874	9.19	1.610			
Sorumluluk Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1027	12.18	2.081	5.040	0.007*	H_1 Kabul
	Lise mezunu	813	12.19	2.059			
	Üniversite ve üstü mezunu	874	12.46	2.181			
Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1027	4.66	1.269	2.553	0.078	H_0 Kabul
	Lise mezunu	813	4.52	1.298			
	Üniversite ve üstü mezunu	874	4.62	1.344			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	1027	3.28	0.813	15.679	0.000*	H_1 Kabul
	Lise mezunu	813	3.18	0.724			
	Üniversite ve üstü mezunu	874	3.09	0.681			
Toplum Etik Algısı	Ortaokul mezunu ve altı	1027	29.15	3.826	3.449	0.032*	H_1 Kabul
	Lise mezunu	813	28.88	3.673			
	Üniversite ve üstü mezunu	874	29.36	3.815			

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Yapılan F testi sonucuna göre "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" dışındaki tüm boyutlar için H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" dışındaki tüm boyutlar için bir farklılık göstermektedir. Bu sonuç nedeniyle sadece "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" dışındaki tüm boyutlar için ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 44:

Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Boyut	Eğitim Durumu (I)	Eğitim Durumu (J)	Ortalama Fark (I-J)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Adalet ve Dürüstlük Boyutu	Lise mezunu	Üniversite ve üstü mezunu	-0.206*	0.028
	Üniversite ve üstü mezunu	Lise mezunu	0.206*	0.028
Sorumluluk Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	Üniversite ve üstü mezunu	-0.281*	0.013
	Lise mezunu	Üniversite ve üstü mezunu	-0.267*	0.029
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	0.281*	0.013
		Lise mezunu	0.267*	0.029
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Ortaokul mezunu ve altı	Lise mezunu	0.100*	0.016
		Üniversite ve üstü mezunu	0.192*	0.000
	Lise mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.100*	0.016
		Üniversite ve üstü mezunu	0.092*	0.022
	Üniversite ve üstü mezunu	Ortaokul mezunu ve altı	-0.192*	0.000
		Lise mezunu	-0.092*	0.022
Toplum Etik Algısı	Lise mezunu	Üniversite ve üstü mezunu	-0.482*	0.024
	Üniversite ve üstü mezunu	Lise mezunu	0.482*	0.024

* Anlamlılık düzeyi (P) < Tablo değeri ($\alpha = 0.05$)

Tablo 44 incelendiğinde "*" ile işaretli hücrelerde (α) = 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Yani "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" dışındaki tüm boyutlar için ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında fark vardır.

C. MEDYA İLE YAPILAN MÜLAKATLARIN DEĞERLENDİRMESİ (MEDYADA ETİK ALGISI)

Medya kuruluşlarında çalışan personel ve yöneticiler ile yapılan anket sonuçları oluşturulan sorular açık uçlu olarak hazırlandığı için her soru için ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme sonuçları aşağıda raporlanmıştır.

1. **Kamu Görevlilerinde etik bilinci ve etik davranışla ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların %90'ı etik bilincin yeterli olmadığını düşünmektedirler. Etik bilincin olduğunu düşünenler ise bu bilincin davranışa yansımadığını ve etiğe karşı duyarlı olunmadığını ifade etmektedirler. Etik bilincin gelişmesi için hukuki düzenlemelere ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

2. **Kamu görevlilerinin görev yaparken dürüst ve tarafsız davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların hepsi kamu görevlilerinin görev yaparken dürüst ve tarafsız davranmaları gerektiğini ancak uygulamada bunun tam olarak görülmediğini ifade etmiştir. Buna neden olarak da çalışanların maaş yetersizliğini ve buna bağlı olarak da kişisel çıkarların ön plana geçtiğini görmektedirler. Çözüm olarak, hukuki düzenlemelerin caydırıcı olması gerektiğini ve personel istihdamında etik bilince sahip personelin tercih edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

3. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun bu konuda bilincinin ve duyarlılığının olmadığını bu nedenle kamu görevlilerine toplumsal baskı kurulamadığı, toplumun denetim görevini yerine getirmediğini belirtmektedirler. Ayrıca toplum bu ilkeyi benimser görünse bile uygulamaya yansıtmamaktadır.

4. **Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamına yakını medyanın kamu görevlilerinde dürüst ve tarafsız davranış bilinci oluşturmadaki rolünü kabul etmekte ancak mevcut durumda çıkar ilişkilerine dayalı haberlerin yapıldığı, yanlı yayıncılık yapıldığı ayrıca ideolojinin de bu konuda etkili olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında etiğe duyarlı bir

hukuki mekanizmanın olması halinde medyaya bu konuda görev düşmeyeceği de belirtilmiştir.

5. **Kamu görevlilerinin görevlerini kamu hizmeti bilinci ile yapmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı kamu görevlilerinin kamu hizmeti bilinci ile görev yapması gerektiğini ancak bu bilincin oluşmadığını belirtmişlerdir. Kamu görevlilerinin öncelikle kendi çıkarlarını düşündüğünü ifade etmişlerdir. Ayrıca kamu görevlilerinin liyakata göre atanmadığını bu nedenle kamu hizmeti bilincinden yoksun olduklarını belirtmişlerdir. Buna çözüm olarak hizmet içi eğitim ve etik eğitimi verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

6. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun bu konuda talep kar olması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca kamu görevlilerinin hizmet bilinci içinde olmamalarından toplumun rahatsızlık duyduğunu ancak etkin bir şekilde hesap soramadığını ifade etmişlerdir. Toplumda katılımın çok yetersiz olduğu vurgulanmakla birlikte 10 yıl öncesine göre durumun daha iyi bir tablo sergilediği de belirtilmiştir.

7. **Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların yaklaşık %25'i medyanın kamu görevlilerinin kamu hizmeti bilinci ile görev yapması konusundaki rolünün yetersiz olduğunu düşünürken, %75'i medyanın bu konuda etkili olduğunu ancak taraflı davrandığını belirtmiştir. Buna çözüm olarak kamu yönetimi mekanizmasının kendi denetim mekanizmasını kurarak medyanın gücünün kırılması gerektiğini vurgulamıştır.

8. **Kamu görevlilerinin görev yaparken şeffaf ve hesap verebilir davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı kamu görevlilerinin şeffaf ve hesap verebilir hizmet sunması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak uygulamada bu ilkenin gereğinin getirilmediği belirtilmiştir. Bu ilkeye dair uygulamaların AB standartlarının çok altında olduğu ve bunun mevzuatla desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

9. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun bu konuda bilinçli olduğunu ancak tepki göstermediğini ortak bir tutum sergileyemediğini belirtmiştir. Ayrıca toplumun medyanın tutumundan etkilendiği de belirtilmiştir. Bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi önerilmiştir.

10. **Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı şeffaflıkta medyanın rolü olduğunu ve etkili olduğunu düşünmektedir. Ancak medyanın bu rolü tarafsız olarak yerine getirmediği, bireysel çıkar ilişkileri ve ideolojinin medyanın objektifliğini zedelediği belirtilmiştir. Ayrıca kamu kurumlarının şeffaf davranmaması nedeniyle medyanın doğru ve güvenilir bilgilere ulaşamadığı bu nedenle eksik bilgilerle haber yaparak toplumu yanlış yönlendirebileceği riski de vurgulanmıştır.

11. **Kamu görevlilerinin görevlerini yaparken görevlerinden menfaat sağlamamaları yükümlülüğü ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı menfaat sağlamama ilkesine olumlu bakmakta, ancak bu konuda uygulamanın tamamen tersi bir seyir izlediği vurgulanmaktadır. Çözüm olarak yaptırım ağırlaştırılması önerilmiştir.

12. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun bu ilkeyi benimsediğini ancak uygulamaya geçirmediğini, katılım bilincinin henüz yerleşmediğini düşünmektedir.

13. **Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı medyanın bu konuda rolünün olduğunu ancak bu rolü taraflı kullandığını belirtmişlerdir.

14. **Kamu görevlilerinin görev yaparken katılımcı davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların %50'si katılımın kamu görevinde gerekli olmadığını, her görevlinin görev tanımındaki görevini yapması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcıların %25'i olması gerektiğini %25'i ise katılımın yetersiz olduğunu belirtmiştir.

15. Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı yetersiz olduğunu ancak eskiye göre durumun daha iyi olduğunu vurgulamıştır.

16. Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılımcıların tamamı medyanın bu konuda taraflı davrandığı ve katılımın çok fazla ilgi görmediğini vurgulamıştır.

17. Kamu görevlilerinin görev yaparken saygılı ve nazik davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Katılanların tamamı ilkenin olması gerektiğini ancak kamu görevlilerinin bu ilkeye göre davranmadığını belirtmiştir.

18. Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı toplumun bu konudan rahatsızlık duyduğunu ancak tepki koyamadığını vurgulamıştır.

19. Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı medyanın bu konuda güçlü olduğunu ancak bu gücünü ya taraflı olarak kullandığını ya da hiç kullanmadığını belirtmişlerdir.

20. Kamu görevlilerinin görev yaparken kamu kaynaklarında tasarruf yapmaları ve kaynakları israf etmemeleri sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Katılanların tamamı ilkenin olması gerektiğini ancak kamu görevlilerinin bu ilkeye göre davranmadığını belirtmiştir.

21. Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı toplumun bu konudan rahatsızlık duyduğunu ancak tepki koyamadığını vurgulamıştır.

22. Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı medyanın bu konuda güçlü olduğunu ancak bu gücünü ya taraflı olarak kullandığını ya da hiç kullanmadığını belirtmişlerdir.

23. Kamu görevlilerinin davranışlarında etik bilinci taşımasında ve toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilincinde sizce medyanın rolü nedir?

Katılanların tamamı medyanın etik bilinç oluşturmada önemli rolünün olduğunu toplumu haberlerle bilinçlendirebileceğini belirtmiş ancak medyanın bu görevi yerine getirmediğini vurgulamıştır.

24. Medya, toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilinci kazandırabilmek için sizce etiğe aykırı davranışlarla ilgili olayları mı yoksa etiğe uygun davranışları mı haber yapmalıdır? Neden?

Katılanların tamamı iki tür haberin de etik bilinç için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Etiğe uygun davranışlarla ilgili haberlerin örnek davranış teşkil edeceği etiğe aykırı davranışlarla ilgili haberlerin engelleyici bir rol üstleneceği vurgulanmıştır. Ancak uygulamada etiğe aykırı davranışların daha çok haber yapıldığı bunun nedeninin de sadece bu tür olayların daha çok haber değeri taşımasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

25. Medyada yer alan programlarla toplum değerlerinin tutarlı olması sizce kamu görevlilerine ilişkin etik bilince ne yönde etkide bulunur? Neden?

Katılanların tamamı toplum değerlerinin medyada yer bulmasının etik bilinci olumlu yönde etkileyeceğini belirtmiştir. Bu sayede toplum ve devlet arasında sağlam köprüler kurulacağı belirtmiştir.

26. Sizce, kamu görevlilerinde yolsuzluk ve etik bilince aykırı davranış ile ilgili Medyanın neler yapması gerekir?

a. Medya yansız ve objektif davranmalı
b. Etiğe uygun davranışlarla ilgili haberler yapılmalı
c. Etiğe aykırı davranışlarla ilgili haber yapılmalı
d. Eleştirel bir bakış açısına sahip olmalı
e. Etik ile ilgili eğitici ve bilgilendirici davranışlar ve programlar olmalı
f. Medya yenilikleri takip etmeli ve öncü olmalı.

D. SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İLE YAPILAN MÜLAKATLARIN DEĞERLENDİRMESİ (SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA ETİK ALGISI)

Sivil toplum kuruluşlarında çalışan personel ve yöneticiler ile yapılan anket sonuçları oluşturulan sorular açık uçlu olarak sorulduğu için her soru için ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme sonuçları aşağıda raporlanmıştır.

1. **Kamu Görevlilerinde etik bilinci ve etik davranışla ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı etik bilincin çok az olduğunu düşünmektedir. Etik bilincin bireyselleşmesi için önce toplumda bu bilincin oluşturulması ve benimsenmesi gerektiğini, bunun daha sonra bireylere ve kamu örgütlerine yansıyacağı dile getirilmiştir. İfade edilen başka bir görüş ise bireysel çıkarların ön plana geçtiği ve kamu görevlilerinin görev derecesinin yükselmesiyle etik bilincin azaldığı şeklindedir.

2. **Kamu görevlilerinin görev yaparken dürüst ve tarafsız davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların hepsi kamu görevlilerinin görev yaparken dürüst ve tarafsız davranmaları gerektiğini ancak uygulamada bunun tam olarak görülmediğini ifade etmiştir. Bunun nedeni olarak da kamu görevlileri arasındaki kayırmacılığın yüksek düzeyde olması ve kamu görevlilerinin kendilerini vatandaşa hizmet eden biri olarak değil de vatandaştan üstün biri olarak görmelerini göstermektedirler.

3. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun bu konudaki tutumu hakkında olumsuz görüşlere bildirmiştir. Olumsuz görüşlerden yaklaşık %30'u toplumun kamu görevlileri üzerinde kayırmacılığa dönük baskı uyguladığını belirtirken %30'luk başka bir kısım toplumun bu konuda bilinçsiz ve duyarsız olduğunu belirtmiş %20'lik kısım toplumun iş yapan kamu görevlilerinin yaptığı ayrımcılığı meşru gördüğünü belirtmiştir. Kalan kısım ise toplumun devlet tarafından bilinçli bir şekilde tepkisizleştirildiğini ve içinde bulunduğu kötü durumu kabullendiğini belirtmiştir.

4. **Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı sivil toplum kuruluşlarının bu konuda etkisiz olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak da yaklaşık % 50 'si sivil toplum örgütlerinin kendilerinin de taraflı davrandığını göstermektedir. Taraflılık konusunda %20'lik bir kısım hizmet için değil siyasi ve ideolojik oluşumlara destek amacıyla kurulduğunu belirtirken %30'luk bir kısmı çeşitli kuruluşlardan fon almak ya da hemşerilik bağlarını güçlendirmek için kurulmakta olduğunu belirtmiştir. %30'luk bir kısmı ise toplumun sivil toplum kuruluşlarına karşı duyarsız olduğunu belirtirken kalan kısım da zıt bir bakış açısıyla sivil toplum örgütlerinin pasif ve kamu örgütleriyle paydaş olmaktan uzak olduğunu dile getirmiştir.

5. **Kamu görevlilerinin görevlerini kamu hizmeti bilinci ile yapmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı kamu görevlilerinin görevlerini kamu hizmeti bilinci ile yapmaları gerektiği ve bu sorumluluğun yerine getirilmediği konusunda hem fikirdir. Bunun nedeni olarak da %20'luk bir kısım liyakat ilkesine göre personel alımı yapılmaması ve adama göre iş yaratılmasını gösterirken %30'luk bir kısım kamu görevlilerinin siyasi baskı altında olduğunu %20'lik bir kısım kamu görevlilerinin ekonomik baskı altında olduğunu belirtmiştir. %30'luk bir kısım ise görev, yetki ve sorumluluk alanlarının belirlenmemesinden dolayı kamu görevlilerinin hizmet bilinci taşıyamadıklarını belirtmiştir.

6. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun bu konuda isteksiz olduğunu ve katılım konusunda yetersiz kaldığını düşünmektedir. İsteksiz olmasının nedenini %30'luk kısım toplumun bilinçli olarak kamu görevlilerinin taraflı davranmasını istemesi olarak görmekte %30'luk kısmı toplumunun bilinçsiz olduğundan ve neyi talep edip neyi etmeyeceğini bilmediğinden söz etmektedir. %30'luk bir kısım ise toplum bu konuda kendini yetersiz kabul ettiği, katılım kanallarının kapalı olduğu, kamu görevlilerinin isteklere karşı duyarsız olduğunu belirterek toplumun adeta öğrenilmiş çaresizlik yaşadığını belirtmişlerdir. Katılanların %10'luk bir kısmı ise toplumun bu konudaki duyarsızlığının sorumlusunun toplum değil sistem olduğunu belirtmiştir.

7. **Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı sivil toplum örgütlerinin bu konuda etkili olabileceği konusunda hem fikirken sivil toplum örgütlerinin sürece müdahale konusunda etkin bir aktör olmadığını belirtmiştir. Bunun nedeni olarak da siyasi, ideolojik ve bireysel kaygıları göstermişlerdir.

8. **Kamu görevlilerinin görev yaparken şeffaf ve hesap verebilir davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı kamu görevlilerinin şeffaf ve hesap verebilir hizmet sunması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak uygulamada bu ilkenin gereğinin yerine getirilmediği belirtilmiştir. Bunun nedenleri Türk devlet geleneği, kamu örgütlerinin yapısından kaynaklanan sorunlar, ülke güvenliği gerekçesiyle sergilenen gizlilik tutumu, kamu görevlilerinin şeffaflık konusunda taraflı davranmaları ve denetleyenlerinden taraflı davranmaları olarak gösterilmektedir.

9. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun bu konuda bilinçli olduğunu ancak tepki göstermediğini ortak bir tutum sergileyemediğini belirtmiştir. Bunun nedenler, kamu örgütlerinin verdiği bilgiler şeffaf değil, toplum bu bilgilere güvenmiyor, toplumun katılımı sağlanacak kadar toplum bilgilendirilmiyor, toplumda yurttaşlık bilinci yok ifadeleri ile belirtilmiştir.

10. **Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı sivil toplum örgütlerinin bu konuda etkili olabileceği konusunda hem fikirken sivil toplum örgütlerinin sürece müdahale konusunda etkin bir aktör olmadığını belirtmiştir. Katılanların bir kısmı tüketici birlikleri ve meslek odaları haricindeki STK kurumlarını şeffaflık ve hesap verebilirlik konularında bilgi donanımlarının eksik olduğunu düşünmekte iken kalan kısmı STK'ların taraflı davrandığını ve tepkisizliğinin bilinçli olduğunu belirtmiştir.

11. Kamu görevlilerinin görevlerini yaparken görevlerinden menfaat sağlamamaları yükümlülüğü ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Katılanların tamamı menfaat sağlamama ilkesine olumlu bakmakta, ancak bu konuda uygulamanın tamamen tersi bir seyir izlediği vurgulanmaktadır. Çözüm olarak hukuki düzenlemelerin artırılması ve bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

12. Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı toplumun bu konuda katılım davranışının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Neden olarak da toplumun kendi bireysel çıkarları doğrultusunda rüşveti meşru görmesini göstermiştir.

13. Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı sivil toplum örgütlerinin bu konudaki rolünü kabul etmekle birlikte etkin olamadıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak bir kısmı STK'ların Türkiye'de etkin bir hukuki bir alt yapıya sahip olmamalarını gösterirken bir kısmı ekonomik nedenlerle STK'ların güçlü olamadıklarını, diğer bir kısmı ise STK'ların siyasi ve ideolojik nedenlerle bu konuda yanlı bir tutum sergilediğini belirtmiştir.

14. Kamu görevlilerinin görev yaparken katılımcı davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Katılanların tamamı kamu görevlilerinin bu ilkeye göre çalışması gerektiğini ancak uygulamada tersi bir durumun söz konusu olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak da kamu görevlilerinin kendilerini vatandaştan üstün görmeleri ve kamu hizmeti sürecine vatandaşı dâhil etmediklerini görmektedir.

15. Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Katılanların tamamı toplumun bu konudaki tutumunun yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak katılım kültürünün eksik olmasını ve bireylerin kendilerini etkin hissedememelerini, bu nedenle müdahale edememelerini göstermişlerdir.

16. **Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı sivil toplum örgütlerinin bu konuda etkili olabileceği konusunda hem fikirken sivil toplum örgütlerinin sürece müdahale konusunda etkin bir aktör olmadığını belirtmiştir.

17. **Kamu görevlilerinin görev yaparken saygılı ve nazik davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı ilkenin olması gerektiğini ancak kamu görevlilerinin bu ilkeye göre davranmadığını belirtmiştir. Bunun nedeni olarak da kamu görevlilerinin iş yükünün fazlalığını ve vatandaşın standartların dışında isteklerde bulunmasını görmektedirler. Bununla birlikte davranış olumsuz olsa da son yirmi yılda durumda iyileşme olduğu belirtilmiştir.

18. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı toplumun tepkisinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Bir kısmı toplumda iletişimin artmasıyla bu konuda toplumun biraz daha bilgili olmaya başladığını belirtirken bir kısmı toplumunda kamu görevlisine karşı nazik davranması gerektiğini ancak böyle olmadığını belirtmiştir.

19. **Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların bir kısmı sivil toplum örgütlerinin bu konuda etkili olabileceği konusunda hem fikirken sivil toplum örgütlerinin sürece müdahale konusunda etkin bir aktör olmadığını belirtmiştir. Bunun yanında sivil toplum örgütlerinin bu konuda müdahil olduğunu düşünen katılımcılar da vardır.

20. **Kamu görevlilerinin görev yaparken kamu kaynaklarında tasarruf yapmaları ve kaynakları israf etmemeleri sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Katılanların tamamı ilkenin olması gerektiğini ancak kamu görevlilerinin bu ilkeye göre davranmadığını belirtmiştir.

21. **Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların bir kısmı toplumun tavrını siyasi partilerin belirlendiğini ve yönlendirdiğini belirtmiştir. Bazı katılımcılar olumsuz uygulamaların farkında

olmasına rağmen sürece müdahale edilemediğini belirtmiş, bazı katılımcılar ise toplumun bu konuda duyarsız olduğunu, hatta kendisinin de israfçı olduğunu belirtmiştir.

22. **Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Katılanların tamamı bu konuda sivil toplum örgütlerinin rolünün güçlü olduğunu ancak bu gücünü ya taraflı olarak kullandığını ya da hiç kullanmadığını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise sivil toplumun etkin olduğu tek konunun tasarruf olduğunu ve ilgili yerlerde olabildiğince dile getirdiğini belirtmiştir.

23. **Kamu görevlilerinin davranışlarında etik bilinci taşımasında ve toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilincinde sizce Sivil toplum örgütlerinin rolü nedir?**

Katılanların %30'u sivil toplumun bu konuda hiçbir rolü olmadığını belirtirken %50'si sivil toplumun bu konudaki rolünün önemli olduğunu ancak bunun uygulamaya yansımadığını belirtmiştir. %20'si ise sivil toplum örgütlerinin kamunun etik bilinci taşımasında etkili olmaya başladığını düşünmektedir.

24. **Sivil toplum örgütleri, toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilinci kazandırabilmek için sizce etiğe aykırı davranışlarla ilgili olayları mı yoksa etiğe uygun davranışları mı ön plana çıkarmalıdır? Neden?**

Katılanların %50'si iki tür davranışında etik bilinç için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Katılanların %30'luk kısmı etiğe uygun davranışların ön plana çıkması gerektiğini vurgularken %20'lik bir kısmı ise etiğe aykırı davranışların ön plana çıkması gerektiğini vurgulamıştır. Etiğe uygun davranışların örnek davranış teşkil edeceği etiğe aykırı davranışlarla ilgili davranışların engelleyici bir rol üstleneceği vurgulanmıştır.

25. **Sizce, kamu görevlilerinde yolsuzluk ve etik bilince aykırı davranış ile ilgili Sivil toplum örgütlerinin neler yapması gerekir?**

a. Sivil toplum örgütleri yansız ve objektif davranmalı
b. Sivil toplum örgütleri şeffaf olmalı,
c. Sivil toplum örgütleri eğitici rol üstlenmeli,
d. Sivil toplum örgütleri kendi içlerinde etik tutarlılığı sağlamalı,

e. Sivil toplum örgütleri eleştirel bir bakış açısına sahip olmalı
f. Sivil toplum örgütleri yenilikleri takip etmeli, AR-GE çalışmalarını yapmalı teknolojiden faydalanmalı ve öncü olmalıdır.

GENEL DEĞERLENDİRME

"Türkiye'de Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi"'nin (TYEC, Çalışma No: 6) "Etik, Kültür ve Toplum" başlıklı alt çalışmasında üç temel amaçtan yola çıkılmıştır.

1. Türkiye'de kamu yönetimi etiğinin toplumsal algısını tespit etmek,
2. Etiğe dayalı bir yönetimin oluşturulması ile ilgili toplumsal engelleri tespit etmek,
3. Kamu kurumlarının, medyanın, eğitim kurumlarının ve sivil toplum kurumlarının etik ile ilgili etik kodların oluşturulmasında mevcut durumdaki rolünü ve iyileştirilecek alanları belirlemek.

Kültürün etik kodlar üzerinde belirleyiciliği, kamu yönetimini ve kamu yönetiminde etik algısını da etkilemektedir. Bu araştırmayla, Türkiye'de halkın kamu yönetimine yüklediği misyon, toplumdaki algı ve kamu görevlilerindeki algı olmak üzere iki boyut üzerinden analiz edilmektedir.

Bu kapsamda öncelikle literatür araştırması yapılmış, konu ile ilgili tartışmalar incelenmiştir. Elde edilen bilgiler değerlendirilerek çalışmanın saha araştırması şekillendirilmiştir. Literatür değerlendirmesinde kamu yönetimini şekillendiren etik ilkelerin aynı zamanda toplum tarafından da benimsenen ilkeler olması gerektiği, ayrıca kamu yönetiminde etik ilkelerin toplumsal değerlerden de bağımsız olmadığı görülmüştür. Literatürde vurgulanan başka bir nokta ise medyanın, sivil toplum örgütlerinin ve eğitimin kamu yönetiminde etik davranışın sağlanmasında rolünün olduğudur. Bu noktalardan hareketle kamu yönetiminde etik ilkelere dair bir çerçeve çizilerek araştırmanın kapsamına alınacak konular belirlenmiş ve bu doğrultuda soru formları oluşturulmuştur. Çalışmada esas alınan kamu yönetiminde etik boyutları Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun 2005 yılında çıkarılan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte yer alan ilkelere göre şekillendirilmiştir.

Araştırma Ankara, İstanbul ve Kars illerindeki öğrenci ve öğrenci velileri üzerinden gerçekleşmiştir. Ayrıca sivil toplum örgütlerinin ve medyanın etik ilkelerle ilgili rolleri araştırmanın başka bir amacıdır. Bu kapsamda sivil toplum örgütlerine ulaşılmaya çalışılmış ve hazırlanan yarı yapılandırılmış anket formundaki açık uçlu sorularla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Aynı yöntemle medya mensupları ile de görüşmeler yapılmıştır. Görüşme için belirlenen sivil toplum örgütü mensuplarının ve medya mensuplarının kendi evrenlerini temsil niteliği taşımasına ve çeşitliliğin sağlanmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmada Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğinde yer alan etik ilkeler, Adalet ve Dürüstlük, Sorumluluk, Demokrasi, Saygınlık ve Güven, Verimlilik ve Etkinlik boyutları şeklinde gruplandırılarak toplum ve öğrenciler tarafından benimsenme düzeyleri ölçülmüştür. Ayrıca benimsenme düzeyleriyle çeşitli demografik veriler arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Bu ilişkiler bağımsız örneklem t testi, Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi ve korelasyon analizleriyle değerlendirilmiştir.

Araştırma dört başlıktan oluşmaktadır.

- Toplumun kamu yönetimi etiği algısı
- Eğitimin kamu yönetimi etiğinin benimsenmesindeki rolü
- Medyanın kamu yönetimi etiğinin benimsenmesindeki rolü
- Sivil toplum örgütlerinin kamu yönetimi etiğinin benimsenmesindeki rolü

Toplumun Kamu Yönetimi Etiği Algısı

Araştırmanın toplumun kamu yönetimi etiği algısı başlığında toplumun kamu yönetimi etik ilkelerini benimseme düzeyi ve bu benimseme düzeyinde etkili olan aktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde elde edilen bulguları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

Araştırmada esas alınan kamu yönetimi etik boyutlarından Sorumluluk Boyutu ve Verimlilik ve Etkinlik Boyutunun etik ilke olarak benimsenme oranı diğer boyutlardan daha yüksektir. Buna karşılık Adalet ve Dürüstlük Boyutu ve Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu kısmen benimsenmiş boyutlardır. Bu sonuç, bize toplumun kamu görevlilerine dair etkinlik ve verimlik beklentilerinin yüksek olduğunu, kamu görevlilerinden sorumlu bir hizmet anlayışı beklediklerini göstermektedir. Ancak adil olma, katılımcılık ve nezaket gibi demokratik değerleri taşımaları konusundaki beklentilerin esnetilebildiği görülmüştür.

Yapılan analizler sonucunda toplumun etik algısının yaşanılan yer, eğitim, yaş gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değiştiği görülmüştür. Yapılan ANOVA Analizi sonucunda elde edilen temel farklılar şu şeklide gerçekleşmiştir.

Toplumun etik algısı yaşanılan yere göre farklılaşmaktadır, buna göre en yüksek benimsenme oranı Ankara'da gerçekleşmiştir. Etik algısının yaşa göre de farklılaştığı görülmektedir. Etik algısının en yüksek olduğu yaş grubu 41 - 50 yaş arası olmuştur. En az benimsenme ise 30 yaş ve altı grupta gerçekleşmiştir. Toplum etik algı düzeyinin farklılaştığı bir diğer değişken ise eğitimdir. Buna göre bu boyutu en fazla benimseyen grup üniversite ve üniversite üstü mezunlarıdır.

Adalet ve dürüstlük boyutu altında aşağıdaki ilkeler ele alınmıştır.

- Dürüstlük ve Tarafsızlık, *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 9)***,**
- Yetkili makamlara bildirim**,** *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 12)***,**
- Çıkar çatışmasından kaçınma, *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 13)***,**
- Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması, ***(****Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 14)***,**

- Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı, *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 15),*
- Eski kamu görevlileriyle ilişkiler, *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 21)*

Toplumda adalet ve dürüstlük boyutunun algısında dürüstlük ve tarafsızlık ilkesi, en yüksek düzeyde benimsenen ilkedir. Diğer ilkelerin benimsenme düzeyleri ise esnetilmiştir. Bu ilkelerin esnetilmesi, toplumun bireysel çıkarları ön plana çıkarma ve bu tür davranışları görmezden gelme riski taşımaktadır.

Toplumda adalet ve dürüstlük boyutunun algısı da çeşitli değişkenlere göre farklılaşmaktadır. Ankete katılanların çalıştığı kurum bu boyutun benimsenme düzeyinde farklılığa neden olmaktadır. Özel sektörde çalışanların bu boyutu benimseme düzeyi artmaktadır. Kamu kurumunda çalışanların bu boyutu benimseme düzeylerinin düşük olması etik ilkeleri de esnetebilecekleri riski taşımaktadır.

Ankete katılanların etik ilkeleri benimseme düzeyleri yaşanılan yere göre de farklılaşmaktadır. Buna göre adalet ve dürüstlük boyutunun en az benimsenme oranı İstanbul' da gerçekleşmiştir.

Ankete katılanların etik ilkeleri benimseme düzeylerinin farklılaştığı bir diğer değişkende yaştır. Buna göre adalet ve dürüstlük boyutunun en az benimsenmesi 30 ve altı yaş grubunda olmuştur.

Adalet ve Dürüstlük Boyutuyla eğitim değişkeni arasında ilişki gözlenmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça bu boyutun benimsenme oranı artmıştır. Benimsenme düzeyi eğitim durumuna göre değişmektedir. Buna göre bu boyutu en fazla benimseyen grup üniversite ve üniversite üstü mezunlarıdır.

Sorumluluk boyutunda aşağıdaki ilkeler ele alınmıştır.

- Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 5)*

Halka hizmet bilinci *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde* 6)**,**

- Hizmet standartlarına uyma *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde* **7**),
- Amaç ve misyona bağlılık *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde* 8),
- Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 18),*
- Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 20)* **,**
- Mal bildiriminde bulunma *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 22)*

Sorumluluk açısından toplumun en fazla benimsediği iki değer, standartlara uyma ve amaç ve misyona bağlılık ilkeleridir. Bu boyutta, amaç ve misyona bağlılık ve halka hizmet bilincinin benimsenmeme oranı yüksektir. Bu durum, vatandaşın aldığı hizmet konusunda yeterince bilgili olmadığının ve bu konuda kendini hak sahibi görmediğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Bu boyutla yer değişkeni arasında ilişki gözlenmiştir. Bu farklılık yapılan ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Buna göre Ankara'da benimsenme düzeyi diğer illere göre daha yüksektir. Ankara'da çalışan memur sayısının fazla olması ve toplumun bu ilde memurlarla daha fazla yüz yüze ilişki kurması bunun nedeni olabilir.

Ankete katılanların yaşları ve etik ilkeyi benimseme düzeyi yaşa göre farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma adalet ve dürüstlük boyutunda olduğu gibi en az düzeyde 30 yaş ve altı tarafından benimsenmiştir. Buna karşılık bu ilkeyi en fazla benimseyenler 41 - 50 yaş arası katılımcılar olmuştur.

Ankete katılanların çalıştığı kurum da bu boyutun benimsenme düzeyinde farklılığa neden olmaktadır. Özel sektörde çalışanların bu boyutu benimseme düzeyi

artmaktadır. Kamu kurumunda çalışanların bu boyutu benimseme düzeylerinin düşük olması etik ilkeleri de esnetebilecekleri riski taşımaktadır.

Sorumluluk boyutuyla eğitim değişkeni arasında ilişki gözlenmiştir. Eğitim arttıkça bu boyutu benimseme düzeyi de artmaktadır. Buna göre bu boyutu en fazla benimseyenler üniversite ve üniversite üstü mezunlarıdır.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutunda, aşağıdaki ilkeler ele alınmıştır.

- Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 19)*
- Saygınlık ve güven *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 10)*
- *Nezaket ve saygı (Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 11)*

Bu boyutta, "bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık", "saygınlık ve güven" ilkelerinin benimsenme düzeylerinin yüksek olduğu ancak "nezaket ve saygı" ilkesinin benimsenme derecesinin düşük olduğu görülmüştür. Toplum, kamu görevlisinin nazik ve saygılı davranmasını beklememekte, bu konudaki olumsuz davranışları hoş görebilmektedir.

Demokrasi, saygınlık ve güven boyutunun benimsenme düzeyleri cinsiyet, yaşanılan yer, eğitim ve yaş faktörlerine göre değişmektedir. Cinsiyet faktörü açsından değerlendirme yapıldığında kadınların bu boyutu benimseme oranın daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaşanılan yere göre bu boyutunun en yüksek benimsenme oranı Ankara'da gerçekleşmiştir.

Bu boyutun benimsenme düzeyi yaşa göre de farklılaşmaktadır. Bu boyutu en fazla benimseyen grup 41 - 50 yaş arası katılımcılardır. Diğer boyutlarda olduğu gibi en az benimsenme 30 yaş ve altı grupta gerçekleşmiştir.

Demokrasi, saygınlık ve güven boyutunun benimsenme düzeyi eğitim durumuna göre de değişmektedir. Eğitim arttıkça bu boyutu benimseme düzeyi artmaktadır. Buna göre bu boyutu en fazla benimseyen grup üniversite ve üniversite üstü mezunlarıdır.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutunda aşağıdaki ilkeler incelenmiştir.

- Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 16)*
- Savurganlıktan kaçınma *(Kamu Görevlileri Etik Davranışı İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği, Madde 17)*

Bu ilkelerin benimsenme düzeylerinin görece diğer ilkelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu boyutla yaşanılan yer değişkeni arasında ilişki gözlenmiştir. Ankara'da benimsenme düzeyi diğer illere göre daha yüksektir. Ankara'da çalışan memur sayısının fazla olması ve toplumun bu ilde memurlarla daha fazla yüz yüze ilişki kurması bunun nedeni olabilir. En düşük benimsenme oranı ise İstanbul'da gerçekleşmiştir.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutunu erkeklerin benimseme oranı kadınlardan daha yüksek çıkmıştır. Ankete katılanların çalıştığı kurum bu boyutun benimsenme düzeyinde farklılığa neden olmaktadır. Özel sektörde çalışanların bu boyutu benimseme düzeyi artmaktadır. Kamu kurumunda çalışanların bu boyutu benimseme düzeylerinin düşük olması etik ilkeleri de esnetebilecekleri riski taşımaktadır.

Bu boyutun benimsenme düzeyi yaşa göre de farklılaşmaktadır. Bu boyutu en fazla benimseyen yaş grubu 41 – 50 yaş arası katılımcılar olmuştur. Diğer boyutlarda olduğu gibi en az benimsenme 30 yaş ve altı grupta gerçekleşmiştir.

Bu boyutla eğitim değişkeni arasında ilişki gözlenmiştir. Eğitim arttıkça bu boyutu benimseme düzeyi artmaktadır. Verimlilik ve etkinlik boyutunun benimsenme düzeyi eğitim durumuna göre değişmektedir. Buna göre bu boyutu en fazla benimseyen grup üniversite ve üniversite üstü mezunlarıdır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, toplumda kamu görevlilerine dair etik ilkelerin somut ve ekonomik olanlarını benimseme düzeyi daha yüksekken soyut ve hizmet anlayışına dair olanlarını benimseme düzeyi daha düşüktür. Toplumun bu konudaki bilgilenme düzeyinin yeterince oluşmadığı görülmüştür.

Etik ilkelerin kazanılmasında birincil rolün aile, okul ve toplum birimleri olduğu belirlenmiştir. Medya, çalışılan kurum ve sivil toplum kuruluşlarının etik ilkelerin kazanılmasında ikincil bir role sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuç, toplumda etik ilkelerin benimsenmesinde birincil grupların daha etkili olduğu, sivil toplum örgütleri ve medyanın hatta çalışılan kurumun bu konuda yetersiz kaldığı anlamına gelmektedir.

Araştırmanın toplumun kamu yönetimi etiği algısı ile ilgili verileri genel olarak değerlendirildiğinde şunları söylemek mümkündür. Araştırmada kamu yönetiminde etik ilkelerin benimsenmesinde ve uygulanmasında etkili olduğu düşünülen kutsal devlet anlayışı, toplumdaki güçlü ile güçsüz arasındaki mesafenin yüksek olması ve geleneksel toplum yapısına dair sorular sorulmuştur. Katılanların büyük bir çoğunluğu sayılan unsurların varlığını kabul etmiş ve bu unsurların kamu yönetiminde kayırmacılığa, ast üst arasındaki mesafenin yüksekliğine ve vatandaşın kamu görevlilerini sorgulayamadığına katıldığını belirtmiştir.

Ankete katılan toplum birimlerinin çalıştıkları kurumlara göre etik boyutları arasında farklılığın olup olmadığına dair yapılan testte tüm etik boyutlar çalışılan kurum değişkenine göre bir farklılık göstermektedir. Bu farklılık tüm etik boyutlarda özel sektörde çalışan kişilerin ortalama etik puan değerleri kamuda çalışan kişilerden yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni kamu kurumlarında çalışanların kamu yönetimi etiği ilkelerini içinde bulundukları duruma göre esnete bilecekleri düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu düşünce evrensel olması gereken etik ilkelerin hiçbir şekilde esnetilmemesi gerektiğini ve aksi halde olumsuz sonuçlarla karşılaşıla bilineceği sonucunu doğurabilecektir.

Ankete katılan toplum birimlerinin ankete katıldıkları yere göre etik boyutları arasında da farklılaşma görülmektedir. Bu farklılaşma sadece Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutunda görülmemektedir. Bu sonuç yaşanılan ve çalışılan bölgenin özelliklerinin etik ilkeleri algılama düzeyini farklılaştırdığı şeklinde de yorumlana bilir. Aynı hizmetlerin sunulmasıyla ilgili olan ve evrensel olması gereken etik ilkelerin yaşanılan yere göre değişmesinin, etik ilkelerin benimsetilmesiyle ilgili olarak yapılacak olan çalışmalarda göz önünde bulundurulması, farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasıyla bu farklılığın ortadan kaldırılmaya çalışılması gerekmektedir.

Ankete katılan toplum birimlerinin yaşına göre etik boyutları benimseme düzeyleri arasında da farklılaşma görülmektedir. "Adalet ve Dürüstlük" boyutu, "Sorumluluk" boyutu, "Verimlilik ve Etkinlik" boyutunda yaş yükseldikçe etik ilkeleri benimse oranı yükselmektedir. Bu farklılaşmanın görülmesini de doğal karşılamak gerekmektedir. Yaş ilerledikçe etik ilkelerin benimse düzeyi de artmaktadır. Çünkü etik, bir birikim sürecidir ve yaşanılan deneyimler de algılamayı etkilemektedir. Bu nedenle farklı yaşların etik ilkelerin farklı boyutlarını algılamaları ve benimseme düzeyleri farklılaşacaktır.

Ankete katılan toplum birimlerinin eğitim düzeyine göre etik boyutları benimseme düzeyleri arasında da farklılaşma görülmektedir. Bu farklılaşmanın görülmesini de normal karşılamak gerekmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça etik ilkelerin benimsenme düzeyleri de artmaktadır. Alınan her eğitim kişilerin bilinç düzeylerini farklılaştıracak ve bazı değerlerin benimsenmesini kolaylaştıracaktır. Bu nedenle kamu yönetimi etik ilkelerin benimsenmesi ve uygulamaya geçirilebilmesi için her eğitim döneminde farklı tekniklerle bu bilgilerin bireylere kazandırılması gerekmektedir.

Toplum araştırmasında etik ilkelerin kazanılmasında eğitimin önemli rolü olduğu düşüncesine çok yüksek bir oranda katılım olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanlar kamuda yolsuzluğun önlenmesi için etik ilkelerin bireylere

kazandırılmasında eğitimin ve okulun çok önemli rolünün olduğunu belirtmektedirler.

Eğitimin Kamu Yönetimi Etiğinin Benimsenmesindeki Rolü

Araştırmanın bu bölümünde eğitimin kamu yönetimi etik ilkelerini benimseme düzeyindeki rolü tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümün örneklemini farklı yaş gruplarından ve farklı okul türlerinde üç farklı ilde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Daha önceki uygulamada olduğu gibi bu bölümde de etik ilkeler aynı şekilde boyutlandırılmış ve öğrencilerinin daha kolay cevap vermesini sağlamak amacıyla sorular senaryolaştırılmıştır.

Öğrencilerin "Temel Etik İlke Boyutları"nı benimseme düzeyleri analiz edildiğinde; "Demokrasi, Saygınlık ve Güven" ilkesinin benimsenme düzeyinin diğer ilkelere göre görece daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum da öğrencilerin demokratik ve katılımcı bir yönetim beklentisi içinde olduklarını göstermektedir. Ancak "Adalet ve Sorumluluk" boyutunun benimsenme düzeyi diğer boyutlara göre daha düşüktür. Bu anlamda eğitim kurumlarından seçilen katılımcılarda henüz bu boyuta ilişkin bilincin gelişmediği gözlenmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin yaşadıkları yer değişkeni ile tüm boyutlar arasındaki ikili ilişki incelendiğinde, Kars'ta etik ilkelerin benimsenme düzeyi diğer illerden daha düşük çıkmıştır. Bunun nedeni Kars'ın kentleşme ve eğitim düzeyinin Ankara ve İstanbul'a göre görece daha düşük olmasıdır.

Etik ilkeleri algılama düzeyinde cinsiyete göre tüm boyutlara farklılaşma gözlenmiştir. Kız öğrencilerin etik ilkelerin çoğunu benimseme düzeyleri daha yüksektir. Fakat "Demokrasi, Saygınlık ve Güven" ile "Verimlilik ve Etkinlik" boyutlarını erkeklerin benimseme düzeyleri kızlara göre daha yüksektir.

Etik ilkelerin benimsenmesi ile yaş arasında da farklılıklar vardır. Ancak bu farklılıklar her boyut ve yaş için değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle bir genellemeye varmak mümkün olmamıştır.

Öğrencilerin sınıfları ile etik ilkeleri benimseme düzeyi arasında ters orantılı ilişki vardır. Beşinci sınıfta ilkeleri benimseme düzeyleri yüksekken sınıf ilerledikçe benimseme düzeyleri düşmektedir. Bunun nedeni eğitim ile ilgili değil öğrencilerin gelişim olarak farklı bir döneme girmeleriyle yaşadıkları psikolojik değişim ve bu dönemde değerlerini sorgulamaya başlamalarıdır.

Ankete katılan öğrenciler "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu"nun ve "Adalet ve Dürüstlük Boyutu"nun benimsenmesinde anne ve babanın eğitim durumuna göre farklı tutumlar sergilemiştir. Bu iki boyutta ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça bu etik ilkelerin benimsenme oranları azalmıştır. Bu durum bu iki boyutun aileden bireye geçmesinde ailenin eğitim düzeyinin önemli olmadığını göstermektedir.

Tüm boyutlarda etik ilkeler arasında orta ve zayıf da olsa pozitif yönlü bir ilişki vardır. Bu açıdan bakıldığında etik ilkelerin kendi içinde tutarlı ve uyumlu bir algılama düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Etik ilkelerin herhangi birinde meydana gelecek olan bir değişim diğer ilkeleri de etkileyecektir.

Ankete katılan öğrencilerin toplam etik algısı da çeşitli değişkenlere göre farklılaşmaktadır. Bunlar yaşanılan yer, eğitim alınan okul türü ve yaştır, diğer değişkenler arasında bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Ankete katılan öğrencilerin toplam etik algısı yaşanılan yere göre analiz edildiğinde bu boyutun en fazla Kars'ta benimsendiği görülmüştür. Toplam Etik Algısının en fazla benimsendiği eğitim birimi ise ilköğretim okullarıdır. Katılımcıların yaş dağılımları ile ilgili farklılaşma da ise en az benimsenmenin 17 yaş grubunda, en fazla benimsendiği 11 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir.

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Öğrencilerin "Adalet ve Dürüstlük Boyutu" ile ilgili ilkeleri benimseme düzeyleri değerlendirildiğinde bu ilkelerden "Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı" ilkesini en yüksek oranda benimsediği buna karşılık en az oranda da "Yetkili Makamlara Bildirim" ilkesini benimsediği görülmüştür. Bu boyutta toplum anketinde

alınan cevaplarla öğrencilerin cevapları arasında farklılaşma görülmektedir. Daha önce ifade edildiği gibi toplum anketinde bu boyutta en çok benimsenen ilke "Dürüstlük ve Tarafsızlık" ilkesiyken, öğrenciler bu ilkenin somut bir göstergesi gibi de algılanabilecek "Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı" ilkesini benimsemişlerdir. Bu farklılaşmanın nedeni yaşanılan deneyimler, alınan eğitim ve yaş olarak değerlendirilebilir. Bu değişkenler algılama düzeyini farklılaştırdığı için toplum ve öğrencilerin ilkeleri benimseme düzeyindeki bu farklılaşma normaldir. Ancak "Adalet ve Dürüstlük" boyutunun altında incelenen etik ilklerin benimsenme düzeyinin çok yüksek olmaması henüz tam anlamıyla sosyalleşmemiş ve aile gibi birincil gruplarla daha fazla vakit geçiren bu yaşamlarının ilerleyen yıllarında bu kişilerin ilkeleri benimseme düzeylerinin daha da düşme riski vardır.

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre Adalet ve Dürüstlük Boyutunun yaşanılan yere, yaşa ve okul türüne göre değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre bu boyutun en fazla benimsendiği il Kars'tır. Adalet ve Dürüstlük Boyutu en fazla ilköğretim okullarında benimsenmiştir. Diğer bir değişken olan yaşa bakıldığında bu boyutun en az benimsendiği grup 16 yaş, en fazla benimsendiği grup ise 14 yaş grubudur.

Sorumluluk Boyutu

Öğrencilerin "Sorumluluk Boyutu" ile ilgili ilkeleri benimseme düzeyleri değerlendirildiğinde bu ilkelerden "Bağlayıcı Açıklamalar ve Gerçek Dışı Beyan" ilkesinin en çok benimsenen ilke olduğu görülmektedir. "Mal Bildiriminde Bulunma" ilkesi ise en az oranda benimsenen ilkedir. Bu boyutta da öğrencilerin ve toplumun verdiği cevaplar arasında farklılık görülmektedir.

Bu boyut açısından eğitimin öğrenciler üzerinde kendini etkin hissetme ve kamu görevlilerinin kamu hizmeti bilinci ile hizmet etme sorumluğunu bir beklenti ve değer olarak içselleştirdikleri görülmektedir.

Sorumluluk boyutunun benimsenme düzeyi yaşanılan yere göre değişmektedir. Buna göre bu boyutun en fazla benimsendiği il Ankara'dır.

Sorumluluk boyutunun benimsenme düzeyi öğrencilerin okuduğu okul türüne göre de değişmektedir. Buna göre bu boyutun en fazla benimsendiği eğitim birimi ilköğretim okullarıdır.

Sorumluluk boyutunun benimsenme düzeyi ve öğrencilerin yaş dağılımına bakıldığında bu boyutun en az benimsendiği grup 16 yaş en fazla benimsendiği grup ise 11 yaş olduğu görülmektedir.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Öğrencilerin "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" ile ilgili benimseme düzeyleri diğer boyutlardan daha yüksektir. Bu boyutta yer alan "Bilgi Verme, Saydamlık ve Katılımcılık", "Saygınlık ve Güven", "Nezaket ve Saygı" ilkelerin benimsenme oranları diğer ilkelere göre daha yüksektir. Bu sonuç öğrencilerin demokrasi, saygınlık ve güven beklentilerinin daha yüksek olduğunu ve katılımcı bir yönetime talip olduklarını göstermektedir.

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutunun benimsenme düzeyi yaşanılan yere göre değişmektedir. Buna göre bu boyutun en fazla benimsendiği il Kars'tır. Okul türüne göre Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutunun benimsenme düzeyi farklılaşmaktadır. Bu boyutun en fazla benimsendiği eğitim birimi ilköğretim okullarıdır. Yaş dağılımına göre farklılaşmada ise bu boyutun en az benimsendiği grup 18 yaş en fazla benimsendiği grup ise 11 yaş çıkmıştır.

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Öğrencilerin "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" ile ilgili olarak "Savurganlıktan Kaçınma" ilkesinin yüksek bir oranda benimsediği görülmektedir. "Kamu Malları ve Kaynaklarının Kullanımı" ise kısmen benimsenmiştir. Bu ilkede öğrenciler bu ilkenin esnetilebileceğini düşünmektedirler. Bu durum kamu mallarının etkin kullanımı fikrinin henüz yerleşmediğini göstermektedir.

Öğrencilerin etik ilkelerin kazanımında nerelerden ve kimlerden etkilendikleri ile ilgili olarak yapılan analizde tüm boyutlarda birinci sırada ailenin geldiği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla okul, yakın çevre ve son olarak da iletişim kanallarının etkili olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre kamu yönetimi etik bilincin oluşturulması için yapılacak olan çalışmalarda ailelerin eğitimine daha fazla önem verilmeli daha sonra öğrencilerin kendileri için rol model benimsedikleri öğretmenlere bu konuyla ilgili bilinç kazandırılmalıdır. Aile ve eğitimle kazandırılacak olan etik bilinç bireylerin girdikleri sosyal ortamlarda pekişecek ve medya aracılığıyla da bireylerin gündeminde olacaktır.

Öğrencilerin Toplum Etik Algısı yaşanılan yere, okul türüne ve yaşa göre değişmektedir. Buna göre bu boyutun en fazla benimsendiği il Kars'tır. Diğer ilkelerde de olduğu gibi bu boyutun en fazla benimsendiği eğitim birimi ilköğretim okullarıdır. Yaş dağılımına göre bu boyutun en az benimsendiği grup 17 yaş en fazla benimsendiği grup ise 11 yaş grubudur.

Etik ilkelerin boyutları arasında ilişkinin varlığına bakılmış ve ilişki varsa hangi düzeyde ve ne yönde olduğu analiz edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre tüm boyutlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler mevcuttur ancak bu ilişkilerin düzeyi farklı gerçekleşmektedir. Adalet ve dürüstlük boyutu ile sorumluluk boyutu, demokrasi saygınlık ve güven boyutu arasında orta düzeyde bir ilişki mevcutken verimlilik ve etkinlik boyutunda bu ilişki daha zayıftır. "Sorumluk Boyutu", "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" ve "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" arasındaki ilişki seviyesi de yine orta düzeyde belirlenmiştir. "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" ile "Verimlilik ve Etkinlik Boyutu" arasındaki ilişki ise diğerlerine göre daha zayıf çıkmıştır. Bu sonuçlara göre ilişki düzeyi yüksek veya orta olan boyutlarda meydana gelecek olan bir düzeltme ve değişme diğer boyuta da yansıyacak ve birbirini tamamlayıcı etki sağlayacaktır.

Medyanın Kamu Yönetimi Etiğinin Benimsenmesindeki Rolü

Araştırmanın medyanın kamu yönetimi etiğini kazandırmadaki rolü ile ilgili olan bu bölümde yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak farklı medya gruplarından seçilen Ankara temsilcileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde öncelikle medyanın kamu görevlilerinin etik davranış ilkeleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Daha sonraki bölümlerde toplumun bu ilkelere bakış açısının medyada nasıl algılandığı ve bu konuda medyanın rolü ve konu ile ilgili önerileri sorulmuştur.

Yapılan görüşmelerden elde edilen ilk bulgu medyanın etik ile ilgili özeleştirisidir. Medya mensupları, medyanın öncelikle kendi içinde etik bir tutarlılık sergilemediğini belirtmiştir. Medya mensuplarınca kamu görevlilerinin etik ilkelerinin olması gerektiği düşünülmekte ancak uygulamada durumun aksi bir görünüm sergilediği vurgulanmaktadır. Bu görünüm kamu yönetimi etik boyutları açısından çeşitlilik göstermektedir. Bazı etik ilkeleri açısından etik ilkeye uymama nedeni olarak ekonomik sorunlar, bazı ilkeler açısından ise toplumun geleneksel yapısının kamu görevlileri üzerinde baskı unsuru (akraba kayırmacılığı gibi) oluşturması gösterilmiştir. Bu konu ile ilgili medya mensuplarının yaptığı tespitlerden bir diğeri de konu ile ilgili hukuki düzenlemelerin ve yaptırımların yetersizliğidir. Medya mensupları öneri olarak sıklıkla yaptırımların ağırlaştırılması gerektiği belirtmektedirler.

Araştırmada, etik ilkelerin kazanılmasında medyanın rolünün eğitimden daha düşük olduğuna dair bir kanaat gözlenmiştir.

Medya mensupları, etik ilkeler karşısında toplumun tutumunu ve duyarlılık düzeyini düşük görmekte ve bu konuda toplumun bilgilendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ancak önceki yıllara oranla günümüzde toplumun duyarlılığının artmaya başladığı dile getirilmektedir.

Medya mensupları, etik ilkeler karşısında medyanın rolüne dair, kendi etik tutarsızlığını sorun olarak belirtip, ilkelerin benimsetilmesinde kendi rolünün düşük olduğunu düşünmektedir.

Medya mensupları, dürüstlük ve tarafsızlık açısından, kamu görevlilerinin yeterince duyarlı olmadığını belirtmiş, neden olarak ekonomik yetersizliği göstermişlerdir. Sorunun caydırıcı hukuki düzenlemeler ve etik bilince sahip personel istihdamıyla çözülmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca medya mensuplarınca toplumun da bu konuda duyarsız olduğu, medyanın da ideolojisine ya da çıkarına göre kamu görevlileri ilgili haberlerde taraflı davrandığı belirtilmektedir.

Medya mensupları, kamu hizmeti bilinci açısından, kamu görevlilerinin yeterince duyarlı olmadığını belirtmiş, kamu görevlilerinin öncelikle kendi çıkarlarını düşündüğünü ifade etmişlerdir. Ayrıca kamu görevlilerinin atama kriterlerinin liyakat ilkesine uymamasını başka bir neden olarak görmektedirler. Buna çözüm olarak hizmet içi eğitim ve etik eğitimi verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Toplumun rahatsızlık duyduğunu ancak etkin bir şekilde hesap soramadığını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, medyanın bu konuda etkili olduğunu ancak taraflı davrandığını belirtmiştir. Buna çözüm olarak kamu yönetimi mekanizmasının kendi denetim mekanizmasını kurarak medyanın tekelci gücünün kırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Araştırma sonucunda öne çıkan başka bir nokta da katılanların önemli bir çoğunluğunun katılımcılığın kamu görevinde gerekli olmadığını ve her görevlinin görev tanımındaki görevini yapmasının gerektiğini vurgulamalarıdır..

Medya mensupları, etik bilincin kazandırılmasıyla ilgili olarak hazırlanacak olan televizyon, radyo vs. programlarında etiğe aykırı olan ve olmayan tüm davranışlarla ilgili haberlere aynı oranda yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca etiğe uygun davranışlarla ilgili haberlerin örnek davranış teşkil edeceği, etiğe aykırı davranışlarla ilgili haberlerin engelleyici bir rol üstleneceği de vurgulanmıştır. Ancak uygulamada etiğe aykırı davranışların daha çok haber yapıldığı dile

getirilmektedir. Bunun nedeni olarak da bu tür olayların daha çok haber değeri taşıması gösterilmektedir.

Ayrıca katılanların tamamı toplum değerlerinin medyada yer bulmasının etik bilinci olumlu yönde etkileyeceğini düşünmekte ve böylelikle de toplum ve devlet arasında sağlam köprülerin kurulacağını belirtmektedir.

Kamu görevlilerine etik bilincin kazandırılması ve yolsuzluğun önlenmesi ile ilgili olarak medya mensupları çeşitli çözüm önerileri sunmuşlardır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Medya yansız ve objektif davranmalı
- Medyada etiğe uygun davranışlarla ilgili haberler yapılmalı
- Medyada etiğe aykırı davranışlarla ilgili haber yapılmalı
- Medya eleştirel bir bakış açısına sahip olmalı
- Medyada etik ile ilgili eğitici ve bilgilendirici davranışların yer aldığı programlar olmalı
- Medya yenilikleri takip etmeli ve öncü olmalı.

Sivil Toplum Örgütlerinin Kamu Yönetimi Etiğinin Benimsenmesindeki Rolü

Kamu yönetimi etiğinde sivil toplum örgütlerinin rolünün belirlenmesi amacıyla eğitim, çevre, kültür vb. faaliyet alanları ile ilgilenen sivil toplum örgütlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Sivil toplum kurumlarının seçilmesinde geneli temsil eden bir sayıya ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırma çerçevesinde yapılan bu görüşmelerde öncelikle sivil toplum örgütlerinin kamu görevlilerinin etik davranış ilkeleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. İzleyen sorularda toplumun bu ilkelere bakış açısının sivil toplum örgütlerinde nasıl algılandığı, bu konuda sivil toplum örgütlerinin rolü ve konu ile ilgili önerileri yer almıştır.

Yapılan görüşmelerde medyanın görüşüne benzer bir şekilde sivil toplum örgütleri de özeleştiri yapmışlardır. Katılımcılar, sivil toplum örgütlerinin öncelikle kendi içinde etik bir tutarlılık sergilemediğini belirtmiştir. Katılımcıların tamamı sivil toplum örgütlerinin kamu yönetimi etiği ile ilgili tutum sergilerken taraflı davrandığını belirtmiştir.

Katılanların tamamı etik bilincin çok az olduğunu düşünmektedir. Etik bilincin bireyselleşmesi için önce toplumda bu bilincin oluşturulması ve benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bilincin daha sonra bireylere ve kamu örgütlerine yansıyacağı dile getirilmiştir. İfade edilen başka bir görüş ise bireysel çıkarların ön plana geçtiği ve kamu görevlilerinin görev derecesinin yükselmesiyle etik bilincin azaldığı şeklindedir.

Sivil toplum kuruluşları mensuplarınca kamu görevlilerinin etik ilkelerinin olması gerektiği düşünülmekte ancak uygulamada durumun aksi bir görünüm sergilediği vurgulanmaktadır. Bu görünüm kamu yönetimi etik boyutları açısından çeşitlilik göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları mensupları da etik ilkelere uyulmamasını ekonomik nedenlere ve toplumsal baskıya (akraba kayırmacılığı vb) dayandırmaktadır

Etik ilkelerle ilgili sivil toplumun medyadan farklılaşan saptamalarından biri toplumun etik ilkelere uyum konusunda baskı unsuru olamamasının nedeni ile ilgilidir. Katılımcıların bir kısmı toplumun duyarsızlaştırıldığını, bir kısmı ise toplumun kendi çıkarları doğrultusunda kasıtlı duyarsız davrandığını belirtmiştir.

Toplumda öncü olması gereken ve toplumun bilinç düzeyini artırmada önemli potansiyeli olan sivil toplum örgütü mensuplarının toplumun duyarsızlığı ile ilgili bakış açısı düşündürücüdür.

Ayrıca sivil toplum örgütlerinin mensuplarına sorulan etik bilincin kazandırılmasında sivil toplumun rolü ile ilgili soruda katılımcıların bir kısmının böyle bir rolü kabul etmemeleri sivil topluma ilişkin bilincin de henüz yerleşmediğini göstermektedir. Bu bilincin yerleşmemesinin bir göstergesi de sivil toplum kuruluşlarının hem kuruluş aşamasında hem de faaliyetlerinde bireysel çıkarı ön plana çıkmalarıdır.

Kamu görevlilerinde yolsuzluk ve etik bilince aykırı davranış ile ilgili sivil toplum örgütlerinin çözüm önerileri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Sivil toplum örgütleri yansız ve objektif davranmalı,
- Sivil toplum örgütleri şeffaf olmalı,
- Sivil toplum örgütleri eğitici rol üstlenmeli,
- Sivil toplum örgütleri kendi içlerinde etik tutarlılığı sağlamalı,
- Sivil toplum örgütleri eleştirel bir bakış açısına sahip olmalı,
- Sivil toplum örgütleri yenilikleri takip etmeli, ar-ge çalışmalarını yapmalı teknolojiden faydalanmalı ve öncü olmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada kamu yönetiminde etik konusu toplumsal yapı ve kültür çerçevesinde incelenmiştir. Etik algısının toplumsal yapıdan bağımsız gelişemeyeceği, kültürün etik ilkelerin benimsenmesinde önemli rolünün olduğu tezinden hareketle bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Her kültürde, devlet ve kamu görevlisi anlayışı farklılık göstermektedir. Özellikle de toplumlarda bireye ve yöneten yönetilen ilişkisine bakış açısı kamu örgütleri ve görevlilerine ilişkin algıyı şekillendirmektedir. Bu etkileşim kamu yönetiminde etik algısına da yansımaktadır.

Bu araştırmada Türk toplum yapısı ve Türk kamu yönetimindeki etik algısı arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Türkiye'deki devlet algısının kamu yönetimine de yansıdığını göstermektedir. Türkiye'deki kültürel anlamda kolektivist toplum yapısı, devleti ve devlet idaresini kutsallaştırmaktadır. Ancak yapılan analizler "Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu" altında değerlendirilen kamu yönetimi etik ilkelerinden bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık, saygınlık ve güven ilkelerinin benimsenme düzeyinin genç katılımcılarda yetişkinlere oranla daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuç yönetim yapısında meydana gelen küresel değişimlerin Türk toplum yapısına da yansıdığını, özellikle gençlerin demokratik ve katılımcı yönetim beklentisi içinde olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra gençlerde "Adalet ve Sorumluluk" boyutunun benimsenme düzeyi diğer boyutlara göre daha düşüktür. Bu sonuç adalet ve sorumluluk boyutunun benimsenmesinin yaşanılan deneyimle ve alınan eğitimle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu anlamda öğrencilerde henüz bu boyuta ilişkin bilincin gelişmediği görülmektedir.

Kolektivist toplum yapısındaki toplumsal uyum ve uzlaşmanın bozulmaması anlayışının yetkili makamlara bildirim ilkesinin benimsenme oranını azalttığı elde edilen diğer bir sonuçtur. Adalet ve dürüstlük boyutu altında incelenen dürüstlük ve tarafsızlık, çıkar çatışmasından kaçınma, görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması, hediye alma ve menfaat sağlama yasağı ile ilgili ilkeler de kısmen benimsenmiştir. Etik ilkeler arasında mihenk taşı olarak da

değerlendirilebilecek bu boyutun kısmen benimsenmesinin sebebi Türk toplumundaki gücün, aile ve yakınını koruma, karizmatik özellik kazanma ve yaptırım uygulayabilmek için gerekli olduğu anlayışıdır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, verimlilik ve etkinlik boyutu altında değerlendirdiğimiz, toplumda "savurganlıktan kaçınma" ilkesinin benimsenme düzeyinin "kamu malları ve kaynaklarının kullanımı" ilkesinin benimsenme düzeyinden kısmen daha yüksek olduğunu göstermektedir. Türk toplumu gibi geleneksel kültürel değerlerini benimseyen bir ülkede kamu mallarının ve kaynaklarının savurganca kullanımı önemli ve üzerinde durulması gereken bir çelişkiyi ortaya koymaktadır.

Sorumluluk açısından toplumun en fazla benimsediği iki ilke "standartlara uyma" ve "amaç ve misyona bağlılık" ilkeleri olmuştur. Bu durum toplumun hizmet standartlarına uymayan ya da bağlayıcı ya da gerçek dışı beyan yapan kamu görevlisini denetleme açısından yüksek düzeyde bir bilince sahip olması şeklinde yorumlanabilir. Ancak hizmet anlayışıyla ilgili olan bu sonuç "görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci", "halka hizmet bilinci" ve "amaç ve misyona bağlılık" ilkelerinin benimsenme düzeyinin düşük olduğu sonuçlarıyla çelişmektedir. Değer ve standartlara uyma ve yöneticilere hesap verme sorumluluğu gibi değerlerin yüksek oranlarda benimsenmesi cezadan kaçınma ve ödül beklentisi içinde olma duygularını destekleyen bulgulardır.

Araştırma sonucunda çeşitli değişkenlerle etik ilkelerin benimsenme düzeyleri arasında da farklılaşma belirlenmiştir. Bu değişkenler sırasıyla eğitim, çalışılan kurum, yaşanılan yer, yaş ve cinsiyettir. Yani etik ilkelerin benimsenmesinde etkili olan en önemli faktör eğitimdir. Alınan eğitimin düzeyi etik ilkelerinin benimsenme düzeyine yansımaktadır. Yaşanılan yerin ve çalışılan kurumun da etik ilkeleri benimseme düzeyini etkilediği görülmektedir. Burada toplumsal kültür ve örgütsel kültür etkili olmakta ve bu sonuç çalışmanın tezini desteklemektedir. Etik ilkelerin benimsenmesinde yaş faktörünün etkisi de

araştırmada iki şekilde görülmüştür. Toplumda etik ilkelerin benimsenme düzeyi yaşla doğru orantılıyken öğrencilerde ergenlik dönemine kadar (11 yaş) etik ilkelerin benimsenme düzeyi daha yüksek, ergenlik döneminde (12-18 yaş) daha düşük çıkmıştır. Burada ergenlik psikolojisinin etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada ele alınan bir diğer konu da kamu yönetiminde etik ilkelerin topluma benimsetilmesinde medya ve sivil toplum kuruluşlarının rolüdür. Bu kapsamda medya ve sivil toplum kuruluşlarının mensuplarıyla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Medya mensupları ve sivil toplum kuruluşu üye veya temsilcileri öncelikle kendi durumlarını eleştirmiş, etik bilincin bu birimlerde de tam olarak yerleşmediğini ifade etmişlerdir. Bu eleştiri en çok adalet ve dürüstlük boyutunda yapılmıştır. Yapılan faaliyetlerde taraflı davranıldığı ve bireysel çıkarların ön plana çıktığı belirtilmiştir. Benzer şekilde kamu görevlilerinin de tarafsız ve dürüst davranmadıkları belirtilmiştir. Bu durumun ortadan kaldırılması için caydırıcı hukuki düzenlemelerin yapılması gerektiği dile getirilmiştir.

Etik ilkelerin benimsetilmesiyle ilgili olarak yapılan bir başka öneri ise etik ilkelere uygun olan ve uygun olmayan davranışların yazılı ve görsel medyada aynı oranda yer bulması, sadece haber değeri olan davranışlardan daha çok bu bilincin kazanılması için rol model olacak kişilerin etik davranışlarına da yer verilmesidir. Toplumun tüm kurumlarında şeffaf bir yönetimle etik dışı davranışların azaltılabileceği de dile getirilmiştir.

Bunlara ek olarak hem medya mensupları hem de sivil toplum kuruluşu temsilcileri etik ilkelerin benimsetilmesinde kendilerinin ikincil bir rol üstlendiğini düşünmektedir. Bu düşünce günümüz toplum yapısını şekillendirme gücüne sahip olan bu birimlerin bu sorumluluğu almak istememelerinden kaynaklanmaktadır. Oysa teknolojik gelişmelerle birlikte medya iletişim araçları hayatımızın her anında yer almakta ve özellikle gençlerin ve çocukların toplumsal açıdan gelişimlerini şekillendirmektedir. Bu nedenle etik bilincin kazandırılmasına yönelik yazılı ve görsel basında sürekli ve düzenli olarak yapılacak olan programların etkili olacağı kanaatindeyiz.

Katılımcı ve demokratik bir toplum yapısının oluşturulmasında sivil toplum kuruluşlarının rolü yadsınamaz. Sivil toplumun bu konudaki rolü ise toplumsal denetiminle etik dışı davranışları engellemektir. Ailede ve eğitimle alınan temel etik değerler toplumsallaşma sürecinde bu araçların kullanılmasıyla pekiştirilecektir.

Alınmaya çalışılan hukuki ve kurumsal düzenlemelere rağmen bazı kamu görevlilerinin etik dışı tutum ve davranışlarını sürdürdükleri görülmektedir. Türkiye'de devletin özellikle mahalli idarelerin "pay dağıtan" olmaktan çıkarılmalı bu sayede siyaset kurumunda siyasal rant kollama engellenmelidir. Bu çerçevede siyasetin bürokrasiye müdahale etmesini engelleyen ve ağır yaptırım içeren hukuki düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca toplumun kamu görevlilerine akraba ve hemşeri bağlarından kaynaklı yaptığı baskıların engellenmesi için nepotizme (akraba kayırmacılığına) karşı yasal önlemler alınmalıdır. Bunun yanında kamu personel istihdamı ve ücret politikası, kamu görevlilerini bu tür tutum ve davranışa girmelerini gerekli kılmayacak bir yapıya kavuşturulmalıdır; kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmaları işler hale getirilmeli ve kamu personelinin hizmet içi eğitim faaliyetleri vasıtasıyla etik davranışlar konusundaki duyarlılıklarının canlı tutulması sağlanmalıdır.

Bu idari ve hukuki düzenlemelerle birlikte kamu yönetiminde etik ilkelerinin benimsenmesi için öncelikle toplumun etik bilincinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Etik algısı toplumsal kültürden bağımsız gelişmemektedir, bu nedenle de kamu yönetiminde etik ilkeler kültürel değerler olarak benimsetilmelidir. Toplumdaki her birey, özellikle de siyasetçiler, kamu yöneticileri ve bütün kamu görevlileri kamusal işlem ve faaliyetleri gerçekleştirirken, hangi amaçla görev yaptığının bilincinde olmalıdır. Kamu adına işlem ve eylemde bulunan herkesin, bir karar alırken, bir inisiyatif kullanırken veya herhangi bir kamusal faaliyeti icra ederken, kamu yararının gerçekleştirilmesini mi hedeflediğini, yoksa kendisine bir çıkar sağlamak, daha üst bir makam elde etmek, kendi çıkar gruplarını veya kurumunu korumak-kollamak gibi birtakım saptırılmış amaçlarla mı hareket ettiğini sorgulaması gerekir. Kamu yönetiminde yolsuzluk ve yozlaşmanın önüne geçebilmek için, adalet, eşitlik şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine dayalı bir

kültürel altyapının kamuda kurumsallaştırılması gerekir. Ülkemizde politika oluşturanlar ve uygulayıcıları mevcut durumdan şikâyet etme yerine, önce kendi sahip oldukları etik değerlerden başlayarak, kendi sorumluluk alanlarında kamu yararını her türlü beklenti ve çıkarın üstünde tutma bilincini yerleştirme çabası içinde olmalıdır. Bu bilincin yerleşmesinde sivil toplum kuruluşları ve medyanın da gücü kullanılmalıdır. Bu bilincin çocukluk yaşlarından itibaren kazandırılacağı inkâr edilemez bir gerçektir. Bu nedenle eğitim kurumlarında ilk okuldan itibaren hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve vatandaşlık gibi derslerde kamu yönetimi etik ilkelerinin neler olduğu, bireylere nasıl bir sorumluluk yüklediği hem teorik olarak hem de uygulamalı olarak anlatılmalıdır. Teorik olarak anlatılacak olan kamu yönetiminde etik ilkeler çocukların karşılaştıkları ilk kamu görevlileri olan öğretmenlerinin davranışlarıyla örneklendirilmeli ve öğrencilerin benimsemesi için diğer toplumsal birimlerce de desteklenmelidir. Kamu yararı bilincinin yerleşmeye başlaması ile sorunların çözümü sürecinin ilk adımı atılmış olacaktır. Yasal çerçeve de bu sayede daha anlamlı ve etkili bir hale gelebilecektir.

Önerileri şu şekilde detaylandırabiliriz.

1. Etik ilkelere aykırı davranışların ortadan kaldırılabilmesi için devletin kurumsal yapısının yeniden düzenlenmesi gerekir. Bu düzenlemeler günün ihtiyaç ve koşullarına göre ve yeni yönetim yaklaşımları da dikkate alınarak yapılmalıdır.
Kurumsal düzenleme için;

- Kamu hizmeti ve kamu yararı kavramı yeniden tanımlanmalıdır.
- Devlet, işveren konumundan çıkarılmalıdır.
- Hesap verebilirlik ve şeffaflığı sağlayacak mekanizmalar etkinleştirilerek kamu kurumlarının hükümran konumundan çıkarılması gerekmektedir.
- Hizmet süreçleri yeniden tanımlanarak kamu görevlilerinin kendini vatandaştan üstün görmesine engel olunmalıdır.

2. Bu çalışmada toplumun etik ilkeleri benimseme düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Toplum bu benimseme düzeyi ile kamu görevlileri üzerinde baskı unsuru oluşturacak nitelikte değildir. Toplumsal baskıdan yoksun kamu örgütleri yozlaşmaya ve verimsizliğe mahkûmdur.

- Kamu yönetiminde etiğe aykırı davranışın nedenlerinden biri yapılan düzenlemelerin tavandan tabana olmasıdır. Bu nedenle hem uygulayıcılar hem de vatandaş değişen süreç hakkında yeterince bilgi sahibi olamamakta ve bu tür düzenlemeler açısından etik davranış sergileyemeyebilmektedir. Bu sorunun çözümü için karar alıcılar uygulayıcılardan başlayarak vatandaşa kadar katılım zinciri oluşturmalıdır.
- Alınan kararlar ve yapılan düzenlemelerin nasıl uygulanacağına dair hem vatandaşa hem de uygulayıcılara eğitim programları düzenlemelidir.
- Vatandaşın kamu görevlilerinin davranışında denetim mekanizması olabilmesi için öncelikle devlet ve kamu görevlileri ulaşılabilir kılınmalıdır.

Bunun için,

DMK'da denetim kısmında etik ilkelerle ilgili maddeler eklenmeli ve etik ilkelere aykırı davranışlarda bulunan kamu görevlisine verilecek cezai yaptırımlar artırılmalı,

Memurun vatandaşa dönük olumsuz tutumunu değiştirebilmek için etkin bir halkla ilişkiler eğitimi verilmeli

Etik eğitiminde yolsuzluk indeksinde yolsuzluk puanı düşük ülkelerden uygulama örnekleri anlatılmalı

Kurumların internet sitelerindeki başvuru linkleri aktif hale getirilmeli ve bunlar yayınlanmalıdır.

Bu konu ile ilgili etik kurul ve kamu kurumlarında ihbar hatları da konulabilir.

3. Bu çalışmada toplumun etik ilkeleri benimseme düzeyinin düşük olmasının diğer bir nedeni de kamu kurumlarına güvensizliktir.

Toplumun kamu kurumlarına güvenini artırmak için şunlar yapılabilir:

- Etik ile ilgili iyi uygulamalar medyadan ve kurumların internet sitelerinden faydalanarak kamuoyuna duyurulmalı
- Kötü uygulamaların hukuki takibi yapılarak sonuçları medyadan ve kurumların internet sitelerinden faydalanarak kamuoyuna duyurulmalı

4. Bu çalışmada toplum ve öğrenci araştırmaları, eğitim açısından farklı sonuçlar sergilemiştir. Toplum araştırmasında eğitim düzeyi artarken etik ilkeleri benimseme düzeyi de artmış ancak öğrenci araştırmasında tam tersi bir durum ortaya çıkmıştır.

Bu veriden mevcut eğitim sisteminin etik ilkelerin oluşmasında ve benimsenmesinde yeterli olmadığı sonucu olmadığı çıkarılabilir. Bu çerçevede Türkiye'deki pozitivist olmayan ve ezberci olmayan, bilgilendirmeye ağırlık veren eğitim politikalarının desteklenmesi gerekmektedir.

- Etik bilincin kazandırılmasında anne baba eğitimi verilerek okul ve aile arasında istikrar sağlanmalı
- Etik ilkeler Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Vatandaşlık Bilgisi derslerinin müfredatına yansıtılmalı
- Konular, sadece teorik olarak anlatılmamalıdır. Öğrencinin etik ilkelerin uygulamasını kavrayabilmesi için derslerde örnek olaylar anlatılmalı
- Kamu kurumlarındaki görevliler derslere davet edilerek öğrencilerin kurumların görev alanları ve sorumlulukları ile ilgili bilgi edinmesi sağlanmalı
- Bu eğitimlerin etkinliğini artırmak için etik ilkleri benimseme düzeyi düşük iller, yaş gruplarına ayrıca önem verilmelidir.
- Yine bu eğitimlerin etkinliğini artırmak için periyodik olarak ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır.

5. Bu çalışmada medya ve sivil toplum örgütlerinin toplumun etik değerleri benimsemesine katkısı araştırılmıştır. Ancak böyle bir katkı bir yana bizzat kendilerinin etiğe aykırı davranışlara neden oldukları bu örgütlerin mensuplarınca belirtilmiştir.

Medyanın ve Sivil Toplum Örgütlerinin etik bilince katkı sağlayabilmesi için

- Hazırlanacak yasal düzenlemelerde etik ilkelere de yer verilmelidir.
- Medyada tekelleşmeyi önleyici ve rekabeti artırıcı yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.
- Dernekler ve vakıflar yasasında sivil toplumun etkinliğini artıracak ve sivil toplumu baskı unsuru haline getirebilecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Ayrıca medya ve sivil toplum örgütleri ve siyasi partilerin ilişkilerinde menfaat sağlama ve siyasi rant kollama ile ilgili ağır yaptırımlar konulmalıdır.

- Bunların Medya ve Sivil Toplum örgütlerinin etik bilincin kazandırılmasındaki rolünü artırmak için Kamu Görevlileri Etik Kurulu ayrıca bu örgütlerin mensuplarını bilgilendirici faaliyetler düzenlemelidir.

KAYNAKÇA

AFACAN, H. Hakan, (2001), *Toplumbilimi*, Konya.

AKTAN, Coşkun Can, (1993), "Politikada Rant Kollama", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 26, Sayı:4, ss. 119 – 127

BAYAR, Yavuz, (1979), "Türk Kamu Yönetiminde Rüşvet", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 3, ss. 35 – 48.

BERKMAN, Ümit. (1983), *.Az Gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet*, TODAİE Yayını, No: III, Ankara.

ÇEÇEN, Anıl, (1985-1986), *Kültürel Haklar*, İnsan Hakları Yıllığı, Cilt: 7 - 8, TODAİE Yayını, Ankara.

ÇULPAN, Refik, (1980), "Bürokratik Sistemin Yozlaşması", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 34, ss. 30 – 44.

DAVID, M. ve ROSENTHAL, P. Yudin, (1997), *Felsefe Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar, İstanbul.

EL-ATTAS, S. Hüseyin, (1998), *Toplumların Çöküşünde Rüşvet*, Pınar Yayınları, İstanbul.

ERGUN, Turgay, (2004), *Kamu Yönetimi Kuram / Siyaset / Uygulama*, TODAİE Yayınları, No: 322, Ankara.

ERYILMAZ, Bilal, (1993), "Kamu Bürokrasisinin Denetlenmesinde Yeni Gelişmeler", *AID*, Cilt: 26, Sayı: 4, ss. 83. Ankara.

HOFSTEDE, G., (1991), *Cultures and Organizations*, McGraw-Hill Book, England.

İNAYET Aydın, (1998), *Yönetsel, Mesleki ve Örgütsel Etik*, Pegema Yayıncılık İstanbul.

KARASU, Koray (2001), *Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi: 11, Ankara.

KESİM, Erdoğan, (2005), "Bir Etik Davranış İlkesi Olarak Hesap Verebilirlik (Hesap Verme Sorumluluğu)", *Siyasette ve Yönetimde ETİK Sempozyumu*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, İİBF.

KILAVUZ, Raci, (2003), *Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma*, Seçkin Kitabevi, Ankara.

KILLIOĞLU, İsmail, (1998), *Ahlak – Hukuk ilişkisi*.

MUMCU, Ahmet, (1969), *Osmanlı Devletinde Rüşvet*, A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara.

NOHUTÇU, Ahmet, (2003), "Tekno-Ekonomik Paradigma Dönüşümünden Yeni Demokratik Yönetim Mekanizmalarına: Bilgi ve iletişim Teknolojilerinin Devlet ve Kamu Yönetimine Etkileri", *II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, İzmit, ss. 2 - 10.

NOHUTÇU, Ahmet, (2004), "*Etik ve Kamu Yönetimi*", Çağdaş Kamu Yönetimi II, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

ÖZTÜRK, Namık, Kemal, (1999), "Kamu ve Özel Yönetim Etiği: Benzerlikler ve Farklılıklar", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 30, Sayı: 2.

ÖZTÜRK, Namık, Kemal, (2000), "Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve Kamu Hizmetlerinde Kalite: Etkisel Bir Bakış", *Türk İdare Dergisi*, Yıl. 72, Sayı: 426.

ŞAYLAN, Gencay, (1995), "Değişim ve Yolsuzluk", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 28, Sayı:3, ss. 3 – 25.

TUTUM, Cahit, (1976), "Yönetimin Siyasallaşması ve Partizanlık", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 4, ss. 18.

EK 1: Toplum Anket Formu

Sayın İlgili,

Size dağıtılan bu anket; genel olarak kamu görevlilerinin iş yaşamında ve özel yaşamlarında çeşitli davranışlarını belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. Her cümleyi okuyunuz ve cümlede yazan davranışa **şimdiye kadar tanıdığınız kamu görevlilerinin ne kadarının sahip olduğunu** ilgili seçenek için ayrılmış olan bölüme [**X**] işareti koyarak işaretleyiniz. Bu çalışmada toplu bir değerlendirme yapılacağından dolayı lütfen anketin hiçbir bölümüne kendi adınızı veya çalıştığınız kurumun adını yazmayınız. Bir araştırma projesi olarak sadece bilimsel amaçlarla yürütülen bu çalışmada vereceğiniz içten ve samimi cevaplar çalışmanın niteliğini arttıracaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Kemal GÖRMEZ

Cinsiyetiniz nedir? ◯ Erkek ◯ Kadın

Yaşınız? ……..

Eğitim Durumunuz Nedir? ◯ Okuryazar değil ◯ Okuryazar ◯ İlkokul

◯ Ortaokul ◯ Lise ◯ Üniversite ve Üstü

Çalıştığınız Kurum Türü ◯ Kamu ◯ Özel

Aşağıda farklı sanal durumlar için senaryolar geliştirilmiştir.
Bu senaryoları okuduktan sonra size göre en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Bir kamu kurumunda çalışan memur, kalabalık bir saatte işlem yaparken dilini anlamadığı bir vatandaşı sıranın sonuna alarak işlemi yaparsa ne düşünürsünüz?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış
b. Sadece hizmetin sunumu için gerekli bir davranışsa yapabilir
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum

Bir kamu kurumunda çalışan memur, mesai arkadaşının ek gelir kazanabilmek için mesai saatlerinde farklı bir iş yaptığını öğrenmiştir. Durumu yetkili makamlara bildirme konusunda kararsız kalmıştır. Siz olsanız ne yapardınız?

a. Durumu yetkili makamlara bildirirdim
b. Yetkili makamlara bildirmez, arkadaşımı uyarırdım
c. Arkadaşımı hiçbir şekilde şikâyet etmem

X Şubesi Müdürü, personel alımında sınav yapmak için görevlidir. Sınava halasının oğlu da başvurmuştur. Bu durumda ne yapmalıdır?

a. Durumu yetkili makamlara bildirip görevden çekilmelidir.
b. Sınavda ayrım yapmazsa görevden çekilmesine gerek yok.
c. Hiçbir şekilde görevden çekilmesine gerek yok.

Komiser X, kaybolan ablasını bulmak için ablasının arkadaşlarının telefonlarını dinlemeye almıştır. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış
b. Telefon dinlemek, yetkisi dâhilindeyse yapabilir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum

X kurumu, ihale şartlarını taşıyan ve kurumun müdürünün oğluna burs veren Y şirketine ihale vermiştir. Sizce?

a. İhale eşit şartlara göre yapılmamıştır.
b. Y şirketi, ihale şartlarını taşıyorsa yapabilir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum.

Bay Y, X kurumundan emekli olduktan hemen sonra şirket kurarak eski kurumuyla çalışmaya ve ihale almaya başlamıştır. Sizce?

a. İhale eşit şartlara göre yapılmamıştır.
b. Bay Y'nin şirketi ihale şartlarını taşıyorsa, yapabilir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum

X kurumu Genel Müdürü, kurumun verdiği hizmetin vatandaşların beklentileri ve günün şartlarına uygun şekilde planlanarak sunulması için talimat vermiştir. Genel Müdür hakkında hizmeti belirlenen standartlara uygun sunmadığı için soruşturma açılarak görevden alınmıştır. Sizce?

a. Kesinlikle doğru bir davranış değildir. Genel müdür görevden alınmamalıdır.
b. Hizmetin planlanmasında ve sunumunda ilgilerin görüşleri alınmalı ancak son kararı ilgili bakanlık vermelidir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, hizmetin planlanmasında ve sunumunda değişiklik yapılmamalıdır.

X kurumundaki memur, mesai saatinin bitmesine 15 dakika kala gelen vatandaşın talebini işlemin yarım saat süreceği ve öğle saatine girileceği gerekçesi ile öğleden sonraya ertelemiştir. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, işi bitirip öğle tatiline girmeliydi
b. Öğle tatili memurun hakkıdır, isterse yapar istemezse yapmaz.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum

X kurumundaki memur vatandaşın başvuru talebini, getirdiği belgelerin belirlenen standartlara uymaması gerekçesi ile kabul etmemiştir. Başka bir şey bildirmemiştir. Sizce?

a. Memurun davranışı, talebin standartlara uygun olmaması nedeniyle doğrudur, ancak vatandaşa gerekli bilgiyi vermeliydi.
b. Memur, kurallara uygun davranmıştır.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum.

X okulundaki öğretmen, ekonomik durumu iyi olmadığı için dönemin ortasında okuldan ayrılarak özel bir kolejde öğretmen olacağını söyledi. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, öğretmen dönem ortasında dersi bırakmamalı.
b. Öğretmen dönem bitene kadar hem kolejde hem de okulda ders vermelidir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, öğretmen ekonomik durumunu iyileştirmek için başka bir okula gidebilir.

Elektrik dağıtımı ile uğraşan X kurumunun dağıtımdan sorumlu Genel Müdür Yardımcısı, kurumunun dağıttığı elektriğin fiyatını düşüreceklerini beyan etmiştir? Ancak resmi açıdan henüz böyle bir karar alınmamıştır. Bu durumda sizce?

a. Genel müdür yardımcısı, böyle bir beyan vermemeliydi, yetkisini aştı.
b. Genel müdür yardımcısı, halkın yararına olacak konular hakkında beyan verebilir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum. Beyan verebilir.

X hastanesinin başhekiminden önceki yöneticiler hastanenin ihalelerinde usulsüzlük olduğunu iddia ederek başhekimin bağlı olduğu kurum tarafından denetlenmesini istemiştir. Başhekim ise, söz konusu iddianın iftira olduğunu ve hizmeti aksatacağını belirterek denetimi reddetmektedir. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, denetimi kabul etmelidir.
b. Eski yöneticiler kıskançlık ve iftira gibi sebeplerle böyle bir iddiada bulunmuş olabilir, eğer başka kişilerden buna benzer şikayet yoksa denetim yapılmamalıdır.
c. Her şikayette yapılacak denetim hizmeti aksatır, denetim yapılmamalıdır.

Bir kamu kurumunun müdürünün yolsuzluk soruşturmasında evinde yapılan aramada büyük bir miktar nakit para bulunmuştur. Bu para, müdürün mal beyanında bulunmamaktadır. Sizce?

a. Kamu kurumunda çalıştığı için kesinlikle bildirmesi gerekirdi.
b. Birikimin kaynağını kanıtlayabiliyorsa sonradan da bildirebilir.
c. Bence yanlış bir davranış değildir. Müdürün şahsi birikimidir, kimseyi ilgilendirmez.

X belediyesi beldesindeki su sıkıntısını gidermek üzere başka bir yerden su getirmeye karar vermiştir. Kamuoyunda getirilecek suyun kalitesi ile ilgili farklı görüşler vardır. Belediye halkı bilgilendirmeden şehir şebeke suyuna bu suyu getirip karıştırmıştır. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gerekirdi. İlgili kesimlerin görüşünü almalı ve halka bilgi verdikten sonra işlem yapmalıydı.
b. Belediye suyu getirme konusunda haklıdır ancak vatandaşa bilgi verme konusunda eksik davranmıştır.
c. Önemli olan su sıkıntısının giderilmesidir. Belediyenin yaptığı doğrudur.

Televizyonda canlı yayınlanan bir meclis oturumunda farklı partilerin milletvekilleri kürsüde konuşan milletvekiline karşı sözlü ve fiziki saldırıda bulunmuştur. Sizce?

a. Kesinlikle yapılmaması gereken bir davranış.
b. Milletvekili halkın temsilcisidir, istediğini konuşabilir ancak fiziki saldırıda bulunmamalıdır.
c. Bana göre bu davranış yanlış değildir.

Bir kamu bankasının müdürü bankanın kalabalık olduğu bir saatte, yanlış işlem yapan ve işlemleri kesintiye uğratan gişedeki memurunu sert bir şekilde uyarmıştır. Bu durumda?

a. Kesinlikle yapılmaması gereken bir davranış.
b. Hakaret etmemişse sert bir şekilde uyarabilir.
c. Bana göre bu davranış yanlış değildir. Müdür, personelini hatası için uyarabilir.

Bir kamu kurumu genel müdürü, kar yağdığı için makam şoförüne makam aracı ile çocuklarını okula bırakmasını söylemiştir. Sizce?

a. Koşullar ne olursa olsun kesinlikle yapılmaması gereken bir davranıştır.
b. Hava koşulları önemli bir durumdur. Böyle durumlarda istisna olarak yapılabilir.
c. Genel Müdür, makam aracı ve şoförünü istediği şekilde kullanabilir.

X kurumu Genel Müdürü, personelin erken işe gelmesi için yaşadıkları bölgede her semte servis koymuştur. Bazı semtlerden gelen servisler az personel olması sebebiyle tamamen dolmamaktadır. Sizce?

a. Servislerin tamamen dolması için belli güzergâhtaki semt servisleri birleştirilmelidir.
b. Servis konmaması gerekir.
c. Servisler dolmasa bile her semte servis konmalıdır.

Aşağıdaki davranış şekillerinin benimsenmesinde toplum birimlerinden hangisi veya hangilerinin etkili olduğunu önem sırasına göre işaretleyiniz.

Aşağıdaki davranış şekillerini değerlendirirken belirtilen özelliğin "gerçekten önemsiz" olduğunu düşünüyorsanız, 1 değerini veriniz Eğer belirtilen özelliğin "gerçekten çok önemli" olduğunu düşünüyorsanız, 7 değerini veriniz. Ara değerleri işaretlerken hangi fikre yakınlık hissediyorsanız o yöne yakın rakamlar seçiniz. Aşağıda yer alan her Toplum Birimi için yukarıda tanımlanan değerlendirme ölçeği çerçevesinde (1 ile 7 arasında) bir değer veriniz.

Davranış Şekli	**Toplum Birimi**					
	Aile	**Okul**	**Toplum**	**Medya**	**Çalışılan Kurum**	**Vakıf, Dernek vb.**
	1…7	1…7	1…7	1…7	1…7	1…7
Kamu görevlileri, insanlar arasında ayrım yapmamalı ve eşit davranmalıdır.						
Kamu görevlileri, her durumda dürüst davranmalıdır.						
Kamu görevlileri, üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir.						
Kamu görevlileri sorumlulukları ve yükümlülükleri ile ilgili hesap verebilir ve denetime her zaman açık ve hazır olmalıdır.						
Kamu görevlileri, sürdürdükleri hizmetten doğrudan ya da dolaylı menfaat sağlamamalıdır.						
Kamu görevlileri, hizmet verirken ilgililerin katılımını sağlamalıdır.						
Kamu görevlileri, hizmet sunumunda meslektaşları ve vatandaşa karşı saygılı ve nazik davranmalıdır.						
Kamu görevlileri kamu kaynaklarını israf etmemelidir.						

Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı ilgili kutuya X işareti koyarak belirtiniz.

TOPLUM	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Bütünüyle Katılıyorum
Toplumdaki devlet anlayışı ve ataerkil aile yapısı, vatandaşın devleti sorgulanmaz ve kutsal görmesine neden olmaktadır.					
Toplumdaki kutsal devlet anlayışı, kamu görevlilerinin kendilerini vatandaştan üstün algılamalarına, devlet kurumlarını gereğinden fazla benimsemelerine neden olmaktadır.					
Toplumumuzda kendisinden büyüklere saygı ve koşulsuz itaat anlayışının var olması kamu personelinin de üstlerini sorgulamasını ve kararlara katılımlarını olumsuz etkiler.					
Toplumun geleneksel yapısı ve akraba ilişkilerinin güçlü olması, kamu görevlilerinin yakınlarına ayrıcalık sağlamalarına neden olmaktadır.					

EĞİTİM	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Bütünüyle Katılıyorum
Bana göre, etik davranışların kazanılmasında eğitimin önemli rolü vardır					
İlk ve orta öğretim programları; öğrencilerin, var olan etik değerlerini ortaya çıkarılmasını sağlar.					
Etik değerlerin kazanılması sadece okullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Vatandaşlık dersleri ile sınırlı değildir.					
Etik eğitimi, öğrencilerde etik bilincin oluşmasına katkıda bulunur.					
Etik eğitiminin başarısı, öğrenci davranışlarında yol açtığı değişimle ölçülür.					
Aile, toplum veya eğitim programları ile kazandırılmaya çalışılan etik değerler, öğrencilere yasaklama ve cezalandırma veya korkutma yöntemleri ile kazandırılmamalıdır.					
Öğretmenin davranışları öğrencilere etik davranışları kazandırılmasında söylediklerinden daha etkilidir.					
Aile, okul ve toplumun aynı fikirde olmaları, etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar.					
Etik değerleri kazandırmada ders dışı etkinliklerin de önemli bir yeri vardır.					
Etik bilince sahip öğrenciler, davranışlarını toplumsal baskıdan kaçındığı için değil benimsedikleri ilkelere uygun olduğu için gerçekleştirir.					

MEDYA	**Hiç Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kısmen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Bütünüyle Katılıyorum**
Bana göre, etik davranışların kazanılmasında medyanın rolü vardır.					
Medya, yayınlanan program ve haberler ile bireylerin etik değerlerini etkiler.					
Medya, etiğe *aykırı* davranışları (yolsuzluk, rüşvet, vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar.					
Medya, etiğe *uygun* davranışları (dürüstlük, demokrasi, adalet vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar.					
Medyatik kişilerin davranışları, topluma etik davranışların kazandırılmasında etkilidir.					
Medyada yer alan programlarla toplum değerlerinin tutarlı olması etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar.					
Medyanın, etik bilincinin oluşturulmasına katkısı davranışlarda yol açtığı değişimle ölçülür.					

EK 2: Öğrenci (Eğitim) Anket Formu

Sevgili Öğrenciler,
Size dağıtılan bu anket genel olarak öğretmenlerinizin sınıf içinde ya da sınıf dışında çeşitli davranışlarını belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. Her cümleyi okuyunuz ve cümlede yazan davranışa **şimdiye kadar tanıdığınız öğretmenlerinizin ne kadarının sahip olduğunu** ilgili seçenek için ayrılmış olan bölüme [X] işareti koyarak işaretleyiniz. Bu çalışmada toplu bir değerlendirme yapılacağından dolayı lütfen anketin hiçbir bölümüne kendi adınızı, öğretmenlerinizin adını ve okulunuzun adını yazmayınız.
Bir araştırma projesi olarak sadece bilimsel amaçlarla yürütülen bu çalışmada vereceğiniz içten ve samimi cevaplar çalışmanın niteliğini arttıracaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Kemal GÖRMEZ

Cinsiyetiniz nedir? ◯ Erkek ◯ Kız

Yaşınız? …… **Sınıfınız?** ……

Annenizin Eğitim Durumu Nedir? ◯ Okuryazar değil ◯ Okuryazar ◯ İlkokul ◯ Ortaokul ◯ Lise ◯ Üniversite ve Üstü

Babanızın Eğitim Durumu Nedir? ◯ Okuryazar değil ◯ Okuryazar ◯ İlkokul ◯ Ortaokul ◯ Lise ◯ Üniversite ve Üstü

Aşağıda farklı sanal durumlar için senaryolar geliştirilmiştir.
Bu senaryoları okuduktan sonra size göre en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Sınıfta öğretmen, öğrencilerin yerlerini düzenlemektedir. Ön sıralara notları iyi olan çalışkan öğrencileri oturtmuştur. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış
b. Öğretmen, sadece notlara göre değil başka özelliklere göre de davranmalı, sık sık öğrencilerin yeri değiştirmeli
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum

Arkadaşınızın sınavda kopya çektiğini gördünüz. Bu durumda ne yapardınız?

a. Durumu öğretmene söylerim
b. Öğretmene söylemez, arkadaşımı uyarırım
c. Arkadaşımı hiçbir şekilde şikâyet etmem

Okul müdürünün çocuğu ile aynı okuldasınız. Müdürünüzün çocuğu hırsızlık yaparken yakalandı ve disiplin kuruluna verildi. Müdürünüz de bu kurulun başındadır. Bu yüzden kendi çocuğu ile ilgili karar vermek zorundadır. Bu durumda müdürünüzün ne yapmasını beklerdiniz?

a. Müdürümüz, disiplin kurulundan çıkmalı başka öğretmenler karar vermeli, çünkü kendi çocuğu olduğu için tarafsız davranamayabilir.
b. Müdürümüz, tarafsız karar verebilirse disiplin kurulundan çıkmasına gerek yok.
c. Müdür, kendi oğlu bile olsa tarafsız davranır, disiplin kurulundan çıkmasına gerek yok.

Sınıfınızda öğretmenler günü için öğretmeninize hediye almaya karar verdiniz. Öğretmeninize neye ihtiyacı olduğunu sordunuz. Öğretmeniniz, televizyona ihtiyacı olduğunu söyledi. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, öğretmenlerin hediye istemesi doğru değil
b. Öğretmen maddi değeri olan hediye istememeli ancak maddi değeri olmayan bir hediye isteyebilir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, hediye öğretmenlerin hakkıdır.

Müdürünüz, okulunuzun servis anlaşmasını yapmak için firmadan kendisinin ve okuldaki diğer öğretmenlerin çocuklarının ücretsiz (bedava) taşınmasını şart koşmuştur. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, müdür kendisinin ve diğer öğretmenlerin çocukları için ayrıcalık istememelidir.
b. Müdür ve öğretmenler çocukları için ayrı bir indirim isteyebilir ancak ücretsiz (bedava) taşıma olmamalıdır.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, müdürün ve öğretmenlerin çocukları böyle bir hakka sahip olabilir.

Okulunuzda bir proje yapılması planlanmıştır. Bu projeye öğretmenleriniz sadece çalışkan öğrencileri (notları çok iyi olan ve zayıf dersi olmayan) dâhil etmek istemektedir. Bu durumda sizce?

a. Kesinlikle doğru bir davranış değildir. Öğretmenler çalışkan öğrenicileri değil proje için yetenekli öğrencileri seçmelidir.
b. Bu tür projelerde projeye katılmak isteyen bütün öğrenciler öğretmenlerin seçimi olmaksızın projeye katılabilmelidir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, öğretmenler istediği öğrenciyi seçebilir.

Öğretmen, okuldaki bilgisayar laboratuarında ders dışı zamanlarda özel çalışma yapılmasına izin vermemektedir. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, her öğrenci istediği zamanda ve istediği şekilde laboratuardan faydalanabilmelidir.
b. Karışıklık olmaması için laboratuar belli zamanlarda kullanılmalı
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum

Öğretmen, ders kitabındaki konuları kitaptaki sıraya uygun olmayacak şekilde karışık olarak işlemektedir. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, öğretmen ders programına uygun anlatmalı
b. Bizim derse hazırlıklı gelebilmemiz için önceden bilgi verirse kitaptaki gibi anlatmayabilir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, öğretmen istediği gibi anlatabilir.

Öğretmeniniz ekonomik durumu iyi olmadığı için (maaşı yetmediği için) dönemin ortasında okulunuzdan ayrılarak özel bir kolejde öğretmen olacağını söyledi. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, öğretmen dönem ortasında bizi bırakmamalı.
b. Öğretmenimiz dönem bitene kadar hem kolejde hem de bize ders vermelidir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, öğretmen ekonomik durumunu iyileştirmek için başka bir okula gidebilir.

Müdürünüz size, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan bir açıklama yapılmadan sınıf geçme sisteminin değiştiğini, sizinde bu kurallara göre sınıfınızı geçeceğinizi söyledi. Gerçekte, henüz Milli Eğitim Bakanlığı böyle bir karar almamıştır. Bu durumda sizce?

a. Müdür, böyle bir açıklama yapmamalıydı. Müdürün böyle bir açıklama yapma hakkı yoktur.
b. Açıklama öğrencinin ihtiyacına uygun ve yararına ise yapabilir.
c. Bu davranışın yanlış olduğunu düşünmüyorum, açıklama yapabilir.

Öğretmeniniz, bir şikâyet sebebiyle Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gönderilecek müfettiş tarafından denetlenecektir. Müdürünüz ise bu denetime izin vermemiştir. Sizce?

a. Kesinlikle yapmaması gereken bir davranış, denetimi kabul etmelidir.
b. Şikayet edenler kıskançlık ve iftira gibi sebeplerle böyle bir iddiada bulunmuş olabilir, eğer fazla sayıda şikayet yoksa denetim yapılmamalıdır.
c. Her şikayette yapılacak denetim eğitimi aksatır, denetim yapılmamalıdır.

Müdürünüzün, eski bir arabası vardı, birden çok pahalı bir araba aldı. Müdür okulda kimseye (diğer öğretmenler veya yetkililer) bu arabanın nasıl alındığı ile ilgili bilgi vermedi. Sizce?

a. Müdür, bu arabayı nasıl aldığını açıklamalıdır.
b. Arabayı nasıl aldığını açıklamak zorunda değildir ancak dedikodu yapılmaması için bununla ilgili bilgi verse daha iyi olurdu.
c. Bence yanlış bir davranış değildir. Müdürün arabası kimseyi ilgilendirmez.

Okulunuzun bahçesinde bir inşaat başlamıştır. Öğretmenlerinizin ya da sizin bu konuda bir fikriniz yok. İnşaat bitince gördünüz ki burası okulun yeni spor salonuymuş. Sizce?

a. Müdür, inşaat başlamadan önce bilgi verip bizim ve öğretmenlerimizin fikrini sormalıydı.
b. Müdür, inşaat başladıktan sonra bize ve öğretmenlerimize bilgi vermeliydi.
c. Bence yanlış bir davranış değildir. Müdür bilgi vermeden böyle bir şey yapabilir.

Öğretmenleriniz bahçede birbiri ile küfürlü konuşup kavga ettiler. Sizce?

a. Kesinlikle yapılmaması gereken bir davranış, öğretmenler bize örnek olmalıdır.
b. Öğretmen, kavga edebilir ancak öğrencinin önünde yapmamalıdır.
c. Bana göre bu davranış yanlış değildir.

Müdür, kavga eden iki öğrenciyi, velilerini ve öğretmenlerini çağırmıştır. Sonra kavganın kötü bir şey olduğunu söyleyip iki öğrenciyi azarlayarak bir daha yapmamalarını söylemiştir. Bu durumda?

a. Kesinlikle yapılmaması gereken bir davranış, herkes birbirine karşı saygılı davranmalıdır.
b. Müdür, öğrencilere bağırabilir ancak velilerin ve öğretmenlerin yanında bağırmamalıdır.
c. Bana göre bu davranış yanlış değildir.

Müdürünüz, okulunuza yeni tayin oldu. Kalacak yeri olmadığı için okulunuzdaki boş odalardan birinde kalmaktadır. Sizce?

a. Kesinlikle yapılmaması gereken bir davranıştır.
b. Kalacak yer bulana kadar okulda kalabilir.
c. Müdür, okulu ve okuldaki her şeyi istediği şekilde kullanabilir.

Öğrenciler, tuvaletlerdeki muslukları ve sınıftaki elektrikleri gereksiz yere açık unutmaktadır. Okuldaki görevliler buna hiçbir şey yapmamaktadır. Sizce?

a. Kesinlikle yapılmaması gereken bir davranıştır. Öğrenciler bu konuda uyarılmalı ve görevliler kontrol etmelidir.
b. Görevliler her zaman musluk ve elektrikleri kontrol etmelidir ve açık unutulanları kapatmalıdır.
c. Bana göre bu davranış yanlış değildir.

Aşağıda verilen kuralları öğrendiğiniz yerin önündeki kutuya X işareti koyun. (Birden fazla işaret koyabilirsiniz.)

Davranış Şekli	Toplum Birimi			
	Ailemden	Okuldan (öğretmenlerim ve arkadaşlarım)	Televizyon, internetten ve Gazete vb.	Çevremden (akrabalarım ve komşularım)
İnsanlar arasında ayrım yapılmaması gerektiğini ve herkese eşit davranmak gerektiğini öğrendim.				
İnsanları kandırmamak gerektiğini (her zaman dürüst davranmak gerektiğini) öğrendim.				
İnsanların üzerine düşen işleri en iyi şekilde yerine getirmesi gerektiğini öğrendim.				
Yaptığım işlerin sonuçlarına göre, iyi olduğunda ödül, kötü olduğunda ceza göreceğimi öğrendim.				
Benimle ilgili kararlarda benim görüşümün de önemli olduğunu öğrendim.				
İnsanlarla konuşurken saygılı ve nazik davranmam gerektiğini öğrendim.				
Sahip olduğumuz şeyleri düzgün kullanmayı ve israf etmemeyi (boşa harcamamayı) öğrendim.				

EK 3: Sivil Toplum Kuruluşları Anket Formu

Görüşme Yapılan Kişinin **Görüşme Tarihi:** ……/……/2009
Adı Soyadı:……
Görevi:……...
Cinsiyeti:……
Yaşı:……...
Eğitim Düzeyi:……..

Soru	Cevap
Kamu görevlilerinde etik bilinci ve etik davranışla ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken dürüst ve tarafsız davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görevlerini kamu hizmeti bilinci ile yapmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken şeffaf ve hesap verebilir davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görevlerini yaparken görevlerinden menfaat sağlamamaları yükümlülüğü ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	

Kamu görevlilerinin görev yaparken katılımcı davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken saygılı ve nazik davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken kamu kaynaklarında tasarruf yapmaları ve kaynakları israf etmemeleri sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sivil toplum örgütlerinin bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin davranışlarında etik bilinci taşımasında ve toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilincinde sizce Sivil toplum örgütlerinin rolü nedir?	
Sivil toplum örgütleri, toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilinci kazandırabilmek için sizce etiğe aykırı davranışlarla ilgili olayları mı yoksa etiğe uygun davranışları mı ön plana çıkarmalıdır?	
Neden?	
Sizce, kamu görevlilerinde yolsuzluk ve etik bilince aykırı davranış ile ilgili Sivil toplum örgütlerinin neler yapması gerekir?	

EK 4: Medya Anket Formu

Görüşme Yapılan Kişinin **Görüşme Tarihi:** ……/……/2009
Adı Soyadı:……
Görevi:……...
Cinsiyeti:……
Yaşı:……...
Eğitim Düzeyi:……..

Soru	Cevap
Kamu görevlilerinde etik bilinci ve etik davranışla ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken dürüst ve tarafsız davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görevlerini kamu hizmeti bilinci ile yapmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken şeffaf ve hesap verebilir davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görevlerini yaparken görevlerinden menfaat sağlamamaları yükümlülüğü ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken katılımcı davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	

Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken saygılı ve nazik davranmaları sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin görev yaparken kamu kaynaklarında tasarruf yapmaları ve kaynakları israf etmemeleri sorumluluğu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
Toplumun bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Medyanın bu konudaki kamu görevlilerine karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Kamu görevlilerinin davranışlarında etik bilinci taşımasında ve toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilincinde sizce medyanın rolü nedir?	
Medya, toplumda kamu görevlilerine ilişkin etik bilinci kazandırabilmek için sizce etiğe aykırı davranışlarla ilgili olayları mı yoksa etiğe uygun davranışları mı haber yapmalıdır?	
Neden?	
Medyada yer alan programlarla toplum değerlerinin tutarlı olması sizce kamu görevlilerine ilişkin etik bilince ne yönde etkide bulunur?	
Neden?	
Sizce, kamu görevlilerinde yolsuzluk ve etik bilince aykırı davranış ile ilgili Medyanın neler yapması gerekir?	

EK 5: Toplum Araştırmasının Alan Demografik Değişkenleri Ve Likert İle Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizleri Tabloları

Yer Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 1:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	95	416	20	**531**
		Yüzdesi	6.1	26.8	1.3	**34.2**
	Ankara	Sıklık	141	469	11	**621**
		Yüzdesi	9.1	30.2	0.7	**40.0**
	Kars	Sıklık	89	297	14	**400**
		Yüzdesi	5.7	19.1	0.9	**25.8**
	Toplam	**Sıklık**	**325**	**1182**	**45**	**1552**
		Yüzdesi	**20.9**	**76.2**	**2.9**	**100.0**

χ^2 = 8.766 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.067

Sorumluluk Boyutu

Tablo 2:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	242	287	2	**531**
		Yüzdesi	15.6	18.5	0.1	**34.2**
	Ankara	Sıklık	341	279	1	**621**
		Yüzdesi	22	18	01	**40.0**
	Kars	Sıklık	205	195	0	**400**
		Yüzdesi	13.2	12.6	0.0	**25.8**
	Toplam	**Sıklık**	**788**	**761**	**3**	**1552**
		Yüzdesi	**50.8**	**49**	**0.2**	**100.0**

χ^2 = 11.535 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.021

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 3:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	230	288	13	**531**
		Yüzdesi	14.8	18.6	0.8	**34.2**
	Ankara	Sıklık	369	239	13	**621**
		Yüzdesi	23.8	15.4	0.8	**40.0**
	Kars	Sıklık	199	197	4	**400**
		Yüzdesi	12.8	12.7	0.3	**25.8**
	Toplam	**Sıklık**	**798**	**724**	**30**	**1552**
		Yüzdesi	**51.4**	**46.6**	**1.9**	**100.0**

χ^2 = 33.350 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Toplum Etik Algısı

Tablo 4:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	157	344	30	**531**
		Yüzdesi	10.1	22.2	1.9	**34.2**
	Ankara	Sıklık	249	346	26	**621**
		Yüzdesi	16	22.3	1.7	**40.0**
	Kars	Sıklık	148	237	15	**400**
		Yüzdesi	9.5	15.3	1	**25.8**
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**

χ^2 = 15.249 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.004

Cinsiyet Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Tablo 5:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Cinsiyet Değişkeni ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Cinsiyet	Erkek	Sıklık	335	484	22	**841**
		Yüzdesi	21.6	31.2	1.4	**54.2**
	Kadın	Sıklık	333	362	16	**711**
		Yüzdesi	21.5	23.3	1	**45.8**
	Toplam	**Sıklık**	**668**	**846**	**38**	**1552**
		Yüzdesi	**43**	**54.5**	**2.4**	**100.0**

χ^2 = 7.712 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.021

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 6:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Cinsiyet Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Cinsiyet	Erkek	Sıklık	464	363	14	**841**
		Yüzdesi	29.9	23.4	0.9	**54.2**
	Kadın	Sıklık	334	361	16	**711**
		Yüzdesi	21.5	23.3	1	**45.8**
	Toplam	**Sıklık**	**798**	**724**	**30**	**1552**
		Yüzdesi	**51.4**	**46.6**	**1.9**	**100**

χ^2 = 10.501 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.005

Yaş Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Sorumluluk Boyutu

Tablo 7:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Yaş Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Yaş	30 Yaş ve altı	Sıklık	27	46	1	**74**
		Yüzdesi	1.7	3	0.1	**4.8**
	31 – 40 Yaş arası	Sıklık	344	353	0	**697**
		Yüzdesi	22.2	22.7	0.0	**44.9**
	41 – 50 Yaş arası	Sıklık	369	315	2	**686**
		Yüzdesi	23.8	20.3	0.1	**44.2**
	51 Yaş ve üstü	Sıklık	48	47	0	**95**
		Yüzdesi	3.1	3	0.0	**6.1**
	Toplam	**Sıklık**	**788**	**761**	**3**	**1552**
		Yüzdesi	**50.8**	**49**	**0.2**	**100.0**

χ^2 = 15.822 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.015

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 8:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Yaş Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Yaş	30 Yaş ve altı	Sıklık	24	47	3	**74**
		Yüzdesi	1.5	3	0.2	**4.8**
	31 – 40 Yaş arası	Sıklık	357	327	13	**697**
		Yüzdesi	23	21.1	0.8	**44.9**
	41 – 50 Yaş arası	Sıklık	374	299	13	**686**
		Yüzdesi	24.1	19.3	0.8	**44.2**
	51 Yaş ve üstü	Sıklık	43	51	1	**95**
		Yüzdesi	2.8	3.3	0.1	**6.1**
	Toplam	**Sıklık**	**798**	**724**	**30**	**1552**
		Yüzdesi	**51.4**	**46.6**	**1.9**	**100**

χ^2 = 16.211 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.013

Toplum Etik Algısı

Tablo 9:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Yaş Değişkeni ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Yaş	30 Yaş ve altı	Sıklık	12	52	10	**74**
		Yüzdesi	0.8	3.4	0.6	**4.8**
	31 – 40 Yaş arası	Sıklık	237	432	28	**697**
		Yüzdesi	15.3	27.8	1.8	**44.9**
	41 – 50 Yaş arası	Sıklık	273	387	26	**686**
		Yüzdesi	17.6	24.9	1.7	**44.2**
	51 Yaş ve üstü	Sıklık	32	56	7	**95**
		Yüzdesi	2.1	3.6	0.5	**6.1**
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**

χ^2 = 30.946 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Eğitim Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 10:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Eğitim Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Eğitim	Ortaokul mezunu	Sıklık	73	467	23	**563**
		Yüzdesi	4.7	30.1	1.5	**36.3**
	Lise mezunu	Sıklık	109	403	14	**526**
		Yüzdesi	7	26	0.9	**33.9**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	143	312	8	**463**
		Yüzdesi	9.2	20.1	0.5	**29.8**
	Toplam	**Sıklık**	**325**	**1182**	**45**	**1552**
		Yüzdesi	**20.9**	**76.2**	**2.9**	**100.0**

χ^2 = 52.101 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Sorumluluk Boyutu

Tablo 11:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Eğitim Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Eğitim	Ortaokul mezunu	Sıklık	240	322	1	**563**
		Yüzdesi	15.5	20.7	0.1	**36.3**
	Lise mezunu	Sıklık	264	261	1	**526**
		Yüzdesi	17	16.8	0.1	**33.9**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	284	178	1	**463**
		Yüzdesi	18.3	11.5	0.1	**29.8**
	Toplam	**Sıklık**	**788**	**761**	**3**	**1552**
		Yüzdesi	**50.8**	**49**	**0.2**	**100.0**

χ^2 = 35.860 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Tablo 12:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Eğitim Değişkeni ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Eğitim	Ortaokul mezunu	Sıklık	209	333	21	**563**
		Yüzdesi	13.5	21.5	1.4	**36.3**
	Lise mezunu	Sıklık	218	301	7	**526**
		Yüzdesi	14	19.4	0.5	**33.9**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	241	212	10	**463**
		Yüzdesi	15.5	13.7	0.6	**29.8**
	Toplam	**Sıklık**	**668**	**846**	**38**	**1552**
		Yüzdesi	**43**	**54.5**	**2.4**	**100.0**

χ^2 = 29.638 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 13:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Eğitim Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Eğitim	Ortaokul mezunu	Sıklık	212	332	19	**563**
		Yüzdesi	13.7	21.4	1.2	**36.3**
	Lise mezunu	Sıklık	270	249	7	**526**
		Yüzdesi	17.4	16	0.5	**33.9**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	316	143	4	**463**
		Yüzdesi	20.4	9.2	0.3	**29.8**
	Toplam	**Sıklık**	**798**	**724**	**30**	**1552**
		Yüzdesi	**51.4**	**46.6**	**1.9**	**100.0**

χ^2 = 99.069 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Toplum Etik Algısı

Tablo 14:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Eğitim Değişkeni ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Eğitim	Ortaokul mezunu	Sıklık	123	402	38	**563**
		Yüzdesi	7.9	25.9	2.4	**36.3**
	Lise mezunu	Sıklık	190	314	22	**526**
		Yüzdesi	12.2	20.2	1.4	**33.9**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	241	211	11	**463**
		Yüzdesi	15.5	13.6	0.7	**29.8**
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100**

χ^2 = 104.247 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Çalışılan Kurum Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 15:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Çalışılan Kurum Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Çalışılan Kurum	Kamu	Sıklık	136	419	12	**567**
		Yüzdesi	8.8	27	0.8	**36.5**
	Özel	Sıklık	189	763	33	**985**
		Yüzdesi	12.2	49.2	2.1	**63.5**
	Toplam	**Sıklık**	**325**	**1182**	**45**	**1552**
		Yüzdesi	**20.9**	**76.2**	**2.9**	**100.0**

χ^2 = 6.446 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.040

Sorumluluk Boyutu

Tablo 16:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Çalışılan Kurum Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Çalışılan Kurum	Kamu	Sıklık	310	256	1	**567**
		Yüzdesi	20	16.5	0.1	**36.5**
	Özel	Sıklık	478	505	2	**985**
		Yüzdesi	30.8	32.5	0.1	**63.5**
	Toplam	**Sıklık**	**788**	**761**	**3**	**1552**
		Yüzdesi	**50.8**	**49**	**0.2**	**100**

χ^2 = 5.438 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.066

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 17:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Çalışılan Kurum Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Çalışılan Kurum	Kamu	Sıklık	342	218	7	**567**
		Yüzdesi	22	14	0.5	**36.5**
	Özel	Sıklık	456	506	23	**985**
		Yüzdesi	29.4	32.6	1.5	**63.5**
	Toplam	**Sıklık**	**798**	**724**	**30**	**1552**
		Yüzdesi	**51.4**	**46.6**	**1.9**	**100.0**

χ^2 = 28.899 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Toplum Etik Algısı

Tablo 18:

Ankete Katılan Toplum Biriminin Çalışılan Kurum Değişkeni ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**	
Çalışılan Kurum	Kamu	Sıklık	236	310	21	**567**
		Yüzdesi	15.2	20	1.4	**36.5**
	Özel	Sıklık	318	617	50	**985**
		Yüzdesi	20.5	39.8	3.2	**63.5**
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**

χ^2 = 14.096 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.001

Tablo 19:

Etik Boyutları ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**	χ^2	**P Değeri**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**			
Adalet ve Dürüstlük	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	274	51	0	325	496.769	0.000
		Yüzdesi	17.7	3.3	0.0	20.9		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	280	845	57	1182		
		Yüzdesi	18	54.4	3.7	76.2		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	0	31	14	45		
		Yüzdesi	0.0	2	0.9	2.9		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Sorumluluk Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	489	299	0	788	569.658	0.000
		Yüzdesi	31.5	19.3	0.0	50.8		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	65	628	68	761		
		Yüzdesi	4.2	40.5	4.4	49		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	0	0	3	3		
		Yüzdesi	0.0	0.0	0.2	0.2		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Demokrasi, Saygınlık ve Güvenlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	384	281	3	668	353.708	0.000
		Yüzdesi	24.7	18.1	0.2	43		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	170	623	53	846		
		Yüzdesi	11	40.1	3.4	54.5		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	0	23	15	38		
		Yüzdesi	0.0	1.5	1	2.4		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	412	381	5	798	282.879	0.000
		Yüzdesi	26.5	24.5	0.3	51.4		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	142	528	54	724		
		Yüzdesi	9.1	34	3.5	46.6		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	0	18	12	30		
		Yüzdesi	0.0	1.2	0.8	1.9		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		

Toplumun Devlet Anlayışının Etik Algısına Etkisi

Tablo 20:

Toplumun Devlet Anlayışı ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**	χ^2	**P değeri**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**			
Toplumdaki devlet anlayışı ve ataerkil aile yapısı, vatandaşın devleti sorgulanmaz ve kutsal görmesine neden olmaktadır	Katılmıyorum	Sıklık	172	365	35	**572**	15.280	0.000
		Yüzdesi	11.1	23.5	2.3	**36.9**		
	Katılıyorum	Sıklık	382	562	36	**980**		
		Yüzdesi	24.6	36.2	2.3	**63.1**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Toplumun geleneksel yapısı ve akraba ilişkilerinin güçlü olması, kamu görevlilerinin yakınlarına ayrıcalık sağlamalarına neden olmaktadır	Katılmıyorum	Sıklık	105	214	22	**341**	6.980	0.030
		Yüzdesi	6.8	13.8	1.4	**22.0**		
	Katılıyorum	Sıklık	449	713	49	**1211**		
		Yüzdesi	28.9	45.9	3.2	**78.0**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		

Tablo 21:

Eğitim Boyutları ile Toplumun Devlet Anlayışı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**	χ^2	**P değeri**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**			
Bana göre, etik davranışların kazanılmasında eğitimin önemli rolü vardır	Katılmıyorum	Sıklık	25	84	18	**127**	38.741	0.000
		Yüzdesi	1.6	5.4	1.2	**8.2**		
	Katılıyorum	Sıklık	529	843	53	**1425**		
		Yüzdesi	34.1	54.3	3.4	**91.8**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
İlk ve orta öğretim programları; öğrencilerin, var olan etik değerlerini ortaya çıkarılmasını sağlar.	Katılmıyorum	Sıklık	53	105	20	**178**	21.494	0.000
		Yüzdesi	3.4	6.8	1.3	**11.5**		
	Katılıyorum	Sıklık	501	822	51	**1374**		
		Yüzdesi	32.3	53	3.3	**88.5**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Etik değerlerin kazanılması sadece okullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Vatandaşlık dersleri ile sınırlı değildir.	Katılmıyorum	Sıklık	27	89	13	**129**	19.927	0.000
		Yüzdesi	1.7	5.7	0.8	**8.3**		
	Katılıyorum	Sıklık	527	838	58	**1423**		
		Yüzdesi	34	54	3.7	**91.7**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Etik eğitimi, öğrencilerde etik bilincin oluşmasına katkıda bulunur.	Katılmıyorum	Sıklık	36	85	16	**137**	20.446	0.000
		Yüzdesi	2.3	5.5	1	**8.8**		
	Katılıyorum	Sıklık	518	842	55	**1415**		
		Yüzdesi	33.4	54.3	3.5	**91.2**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Etik eğitiminin başarısı, öğrenci davranışlarında yol açtığı değişimle ölçülür.	Katılmıyorum	Sıklık	43	117	10	**170**	9.144	0.010
		Yüzdesi	2.8	7.5	0.6	**11**		
	Katılıyorum	Sıklık	511	810	61	**1382**		
		Yüzdesi	32.9	52.2	3.9	**89**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Aile, toplum veya eğitim programları ile kazandırılmaya çalışılan etik değerler, öğrencilere yasaklama ve cezalandırma veya korkutma yöntemleri ile kazandırılmamalıdır.	Katılmıyorum	Sıklık	36	132	20	**188**	37.536	0.000
		Yüzdesi	2.3	8.5	1.3	**12.1**		
	Katılıyorum	Sıklık	518	795	51	**1364**		
		Yüzdesi	33.4	51.2	3.3	**87.9**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		

			Toplum Etik Algısı			Toplam	χ^2	P değeri
			Etik ilke benimsenmiş	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Etik ilke benimsenmemiş			
Öğretmenin davranışları öğrencilere etik davranışları kazandırılmasında söylediklerinden daha etkilidir.	Katılmıyorum	Sıklık	26	69	13	**108**	18.858	0.000
		Yüzdesi	1.7	4.4	0.8	**7**		
	Katılıyorum	Sıklık	528	858	58	**1444**		
		Yüzdesi	34	55.3	3.7	**93**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Aile, okul ve toplumun aynı fikirde olmaları, etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar.	Katılmıyorum	Sıklık	32	92	15	**139**	20.834	0.000
		Yüzdesi	2.1	5.9	1	**9**		
	Katılıyorum	Sıklık	522	835	56	**1413**		
		Yüzdesi	33.6	53.8	3.6	**91**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Etik değerleri kazandırmada ders dışı etkinliklerin de önemli bir yeri vardır.	Katılmıyorum	Sıklık	11	71	11	**93**	31.737	0.000
		Yüzdesi	0.7	4.6	0.7	**6**		
	Katılıyorum	Sıklık	543	856	60	**1459**		
		Yüzdesi	35	55.2	3.9	**94**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Etik bilince sahip öğrenciler, davranışlarını toplumsal baskıdan kaçındığı için değil benimsedikleri ilkelere uygun olduğu için gerçekleştirir.	Katılmıyorum	Sıklık	26	91	9	**126**	14.274	0.001
		Yüzdesi	1.7	5.9	0.6	**8.1**		
	Katılıyorum	Sıklık	528	836	62	**1426**		
		Yüzdesi	34	53.9	4	**91.9**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		

Tablo 22:
Medya Boyutları ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			**Toplam**	χ^2	**P değeri**
			Etik ilke benimsenmiş	**Etik ilke kısmen benimsenmiş**	**Etik ilke benimsenmemiş**			
Medya, yayınlanan program ve haberler ile bireylerin etik değerlerini etkiler.	Katılmıyorum	Sıklık	44	122	19	**185**	24.602	0.000
		Yüzdesi	2.8	7.9	1.2	**11.9**		
	Katılıyorum	Sıklık	510	805	52	**1367**		
		Yüzdesi	32.9	51.9	3.4	**88.1**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Medya, etiğe aykırı davranışları (yolsuzluk, rüşvet, vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar.	Katılmıyorum	Sıklık	100	232	19	**19**	10.374	0.006
		Yüzdesi	6.4	14.9	1.2	**22.6**		
	Katılıyorum	Sıklık	454	695	52	**1201**		
		Yüzdesi	29.3	44.8	3.4	**77.4**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Medya, etiğe uygun davranışları (dürüstlük, demokrasi, adalet vb.) haber yaparak etik bilincin oluşmasını sağlar.	Katılmıyorum	Sıklık	40	88	15	**143**	14.764	0.001
		Yüzdesi	2.6	5.7	1	**9.2**		
	Katılıyorum	Sıklık	514	839	56	**1409**		
		Yüzdesi	33.1	54.1	3.6	**90.8**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Medyada yer alan programlarla toplum değerlerinin tutarlı olması etik değerlerin kalıcı olmasını sağlar.	Katılmıyorum	Sıklık	61	137	22	**220**	21.330	0.000
		Yüzdesi	3.9	8.8	1.4	**14.2**		
	Katılıyorum	Sıklık	493	790	49	**1332**		
		Yüzdesi	31.8	50.9	3.2	**85.8**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		
Medyanın, etik bilincinin oluşturulmasına katkısı davranışlarda yol açtığı değişimle ölçülür.	Katılmıyorum	Sıklık	64	130	18	**212**	10.420	0.005
		Yüzdesi	4.1	8.4	1.2	**13.7**		
	Katılıyorum	Sıklık	490	797	53	**1340**		
		Yüzdesi	31.6	51.4	3.4	**86.3**		
	Toplam	**Sıklık**	**554**	**927**	**71**	**1552**		
		Yüzdesi	**35.7**	**59.7**	**4.6**	**100.0**		

EK 6: Öğrenciler İçin Demografik Değişkenler ve Likert ile Ölçeklendirilmiş Ölçek Değişkenler Arasındaki Ki-Kare (χ^2) İlişki Analizi Tabloları

Yer Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 23:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	203	919	36	**1158**
		Yüzdesi	7.5	33.9	1.3	**42.7**
	Ankara	Sıklık	191	946	19	**1156**
		Yüzdesi	7.0	34.9	0.7	**42.6**
	Kars	Sıklık	91	300	9	**400**
		Yüzdesi	3.4	11.1	0.3	**14.7**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 = 13.652 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.008

Sorumluluk Boyutu

Tablo 24:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	218	929	11	**1158**
		Yüzdesi	8.0	34.2	0.4	**42.7**
	Ankara	Sıklık	231	913	12	**1156**
		Yüzdesi	8.5	33.6	0.4	**42.6**
	Kars	Sıklık	104	291	5	**400**
		Yüzdesi	3.8	10.7	0.2	**14.7**
	Toplam	**Sıklık**	**553**	**2133**	**28**	**2714**
		Yüzdesi	**20.4**	**78.6**	**1.0**	**100.0**

χ^2 = 10.075 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.039

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 25:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	183	970	5	**1158**
		Yüzdesi	6.7	35.7	0.2	**42.7**
	Ankara	Sıklık	136	1010	10	**1156**
		Yüzdesi	5.0	37.2	0.4	**42.6**
	Kars	Sıklık	69	329	2	**400**
		Yüzdesi	2.5	12.1	0.1	**14.7**
	Toplam	**Sıklık**	**388**	**2309**	**17**	**2714**
		Yüzdesi	**14.3**	**85.1**	**0.6**	**100.0**

χ^2 = 12.64 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.013

Toplam Etik Algısı

Tablo 26:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Toplam Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplam Etik Algısı			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Anketin Yapıldığı Yer	İstanbul	Sıklık	115	1042	1	**1158**
		Yüzdesi	4.2	38.4	0.0	**42.7**
	Ankara	Sıklık	113	1040	3	**1156**
		Yüzdesi	4.2	38.3	0.1	**42.6**
	Kars	Sıklık	61	338	1	**400**
		Yüzdesi	2.2	12.5	0.0	**14.7**
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**

$\chi^2 = 11.54$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.021

Okul Türü Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 27:

Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı Okul Türü Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Anketin Yapıldığı Okul Türü	İlköğretim okulu	Sıklık	325	1227	33	**1585**
		Yüzdesi	12.0	45.2	1.2	**58.4**
	Ortaöğretim (Genel)	Sıklık	106	629	23	**758**
		Yüzdesi	3.9	23.2	0.8	**27.9**
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	Sıklık	54	309	8	**371**
		Yüzdesi	2.0	11.4	0.3	**13.7**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 = 19.548 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.001

Sorumluluk Boyutu

Tablo 58:

Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı Okul Türü Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Anketin Yapıldığı Okul Türü	İlköğretim okulu	Sıklık	393	1178	14	**1585**
		Yüzdesi	14.5	43.4	0.5	**58.4**
	Ortaöğretim (Genel)	Sıklık	99	649	10	**758**
		Yüzdesi	3.6	23.9	0.4	**27.9**
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	Sıklık	61	306	4	**371**
		Yüzdesi	2.2	11.3	0.1	**13.7**
	Toplam	**Sıklık**	**553**	**2133**	**28**	**2714**
		Yüzdesi	**20.4**	**78.6**	**1.0**	**100.0**

χ^2 = 48.024 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu

Tablo 28:

Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı Okul Türü Değişkeni ile Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Demokrasi Saygınlık ve Güven Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Anketin Yapıldığı Okul Türü	İlköğretim okulu	Sıklık	897	669	19	**1585**
		Yüzdesi	33.1	24.6	0.7	**58.4**
	Ortaöğretim (Genel)	Sıklık	305	428	25	**758**
		Yüzdesi	11.2	15.8	0.9	**27.9**
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	Sıklık	152	210	9	**371**
		Yüzdesi	5.6	7.7	0.3	**13.7**
	Toplam	**Sıklık**	**1354**	**1307**	**53**	**2714**
		Yüzdesi	**49.9**	**48.2**	**2.0**	**100.0**

χ^2 = 74.419 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 29:

Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı Okul Türü Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Anketin Yapıldığı Okul Türü	İlköğretim okulu	Sıklık	253	1325	7	**1585**
		Yüzdesi	9.3	48.8	0.3	**58.4**
	Ortaöğretim (Genel)	Sıklık	97	655	6	**758**
		Yüzdesi	3.6	24.1	0.2	**27.9**
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	Sıklık	38	329	4	**371**
		Yüzdesi	1.4	12.1	0.1%	**13.7**
	Toplam	**Sıklık**	**388**	**2309**	**17**	**2714**
		Yüzdesi	**14.3**	**85.1**	**0.6**	**100.0**

χ^2 = 12.069 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.017

Toplam Etik Algısı

Tablo 30:

Ankete Katılan Öğrencilerin Anketin Yapıldığı Okul Türü Değişkeni ile Toplam Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplam Etik Algısı			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Anketin Yapıldığı Okul Türü	İlköğretim okulu	Sıklık	216	1367	2	**1585**
		Yüzdesi	8.0	50.4	0.1	**58.4**
	Ortaöğretim (Genel)	Sıklık	41	715	2	**758**
		Yüzdesi	1.5	26.3	0.1	**27.9**
	Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik)	Sıklık	32	338	1	**371**
		Yüzdesi	1.2	12.5	0.0	**13.7**
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**

χ^2 = 38.813 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.017

Cinsiyet Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 31:

Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Cinsiyet	Erkek	Sıklık	235	1007	42	**1284**
		Yüzdesi	8.7	37.1	1.5	**47.3**
	Kız	Sıklık	250	1158	22	**1430**
		Yüzdesi	9.2	42.7	0.8	**52.7**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 = 9.419 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.009

Sorumluluk Boyutu

Tablo 32:

Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Cinsiyet	Erkek	Sıklık	286	981	17	**1284**
		Yüzdesi	10.5	36.1	0.6	**47.3**
	Kız	Sıklık	267	1152	11	**1430**
		Yüzdesi	9.8	42.4	0.4	**52.7**
	Toplam	**Sıklık**	**553**	**2133**	**28**	**2714**
		Yüzdesi	**20.4**	**78.6**	**1.0**	**100.0**

χ^2 = 7.816 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.020

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Tablo 33:

Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkeni ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Cinsiyet	Erkek	Sıklık	599	657	28	**1284**
		Yüzdesi	22.1	24.2	1.0	**47.3**
	Kız	Sıklık	755	650	25	**1430**
		Yüzdesi	27.8	23.9	0.9	**52.7**
	Toplam	**Sıklık**	**1354**	**1307**	**53**	**2714**
		Yüzdesi	**49.9**	**48.2**	**2.0**	**100.0**

χ^2 = 10.357 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.006

Yaş Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 34:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Yaş	10 Yaş	Sıklık	50	256	9	**315**
		Yüzdesi	1.8	9.4	0.3	**11.6**
	11 Yaş	Sıklık	80	262	9	**351**
		Yüzdesi	2.9	9.7	0.3	**12.9**
	12 Yaş	Sıklık	61	235	4	**300**
		Yüzdesi	2.2	8.7	0.1	**11.1**
	13 Yaş	Sıklık	74	268	7	**349**
		Yüzdesi	2.7	9.9	0.3	**12.9**
	14 Yaş	Sıklık	56	209	3	**268**
		Yüzdesi	2.1	7.7	0.1	**9.9**
	15 Yaş	Sıklık	38	240	3	**281**
		Yüzdesi	1.4	8.8	0.1	**10.4**
	16 Yaş	Sıklık	43	285	8	**336**
		Yüzdesi	1.6	10.5	0.3	**12.4**
	17 Yaş	Sıklık	49	249	13	**311**
		Yüzdesi	1.8	9.2	0.5	**11.5**
	18 Yaş	Sıklık	34	161	8	**203**
		Yüzdesi	1.3	5.9	0.3	**7.5**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 = 34.953 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.004

Sorumluluk Boyutu

Tablo 35:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Yaş	10 Yaş	Sıklık	72	241	2	**315**
		Yüzdesi	2.7	8.9	0.1	**11.6**
	11 Yaş	Sıklık	108	239	4	**351**
		Yüzdesi	4.0	8.8	0.1	**12.9**
	12 Yaş	Sıklık	78	217	5	**300**
		Yüzdesi	2.9	8.0	0.2	**11.1**
	13 Yaş	Sıklık	83	263	3	**349**
		Yüzdesi	3.1	9.7	0.1	**12.9**
	14 Yaş	Sıklık	47	221	0	**268**
		Yüzdesi	1.7	8.1	0.0	**9.9**
	15 Yaş	Sıklık	46	231	4	**281**
		Yüzdesi	1.7	8.5	0.1	**10.4**
	16 Yaş	Sıklık	44	287	5	**336**
		Yüzdesi	1.6	10.6	0.2	**12.4**
	17 Yaş	Sıklık	44	264	3	**311**
		Yüzdesi	1.6	9.7	0.1	**11.5**
	18 Yaş	Sıklık	31	170	2	**203**
		Yüzdesi	1.1	6.3	0.1	**7.5**
	Toplam	**Sıklık**	**553**	**2133**	**28**	**2714**
		Yüzdesi	**20.4**	**78.6**	**1.0**	**100.0**

χ^2 = 64.688 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Tablo 36:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Değişkeni ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Yaş	10 Yaş	Sıklık	189	123	3	**315**
		Yüzdesi	7.0	4.5	0.1	**11.6**
	11 Yaş	Sıklık	236	113	2	**351**
		Yüzdesi	8.7	4.2	0.1	**12.9**
	12 Yaş	Sıklık	155	144	1	**300**
		Yüzdesi	5.7	5.3	0.0	**11.1**
	13 Yaş	Sıklık	178	163	8	**349**
		Yüzdesi	6.6	6.0	0.3	**12.9**
	14 Yaş	Sıklık	129	134	5	**268**
		Yüzdesi	4.8	4.9	0.2	**9.9**
	15 Yaş	Sıklık	122	155	4	**281**
		Yüzdesi	4.5	5.7	0.1	**10.4**
	16 Yaş	Sıklık	140	182	14	**336**
		Yüzdesi	5.2	6.7	0.5	**12.4**
	17 Yaş	Sıklık	126	174	11	**311**
		Yüzdesi	4.6	6.4	0.4	**11.5**
	18 Yaş	Sıklık	79	119	5	**203**
		Yüzdesi	2.9	4.4	0.2	**7.5**
	Toplam	**Sıklık**	**1354**	**1307**	**53**	**2714**
		Yüzdesi	**49.9**	**48.2**	**2.0**	**100.0**

χ^2 = 106.023 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 37:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Yaş	10 Yaş	Sıklık	59	255	1	**315**
		Yüzdesi	2.2	9.4	0.0	**11.6**
	11 Yaş	Sıklık	49	302	0	**351**
		Yüzdesi	1.8	11.1	0.0	**12.9**
	12 Yaş	Sıklık	55	242	3	**300**
		Yüzdesi	2.0	8.9	0.1	**11.1**
	13 Yaş	Sıklık	45	302	2	**349**
		Yüzdesi	1.7	11.1	0.1	**12.9**
	14 Yaş	Sıklık	50	217	1	**268**
		Yüzdesi	1.8	8.0	0.0	**9.9**
	15 Yaş	Sıklık	30	249	2	**281**
		Yüzdesi	1.1	9.2	0.1	**10.4**
	16 Yaş	Sıklık	44	289	3	**336**
		Yüzdesi	1.6	10.6	0.1	**12.4**
	17 Yaş	Sıklık	33	275	3	**311**
		Yüzdesi	1.2	10.1	0.1	**11.5**
	18 Yaş	Sıklık	23	178	2	**203**
		Yüzdesi	0.8	6.6	0.1	**7.5**
	Toplam	**Sıklık**	**388**	**2309**	**17**	**2714**
		Yüzdesi	**14.3**	**85.1**	**0.6**	**100.0**

χ^2 = 26.970 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.042

Toplam Etik Algısı

Tablo 38:

Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Değişkeni ile Toplam Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplam Etik Algısı			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Yaş	10 Yaş	Sıklık	38	277	0	**315**
		Yüzdesi	1.4	10.2	0.0	**11.6**
	11 Yaş	Sıklık	66	285	0	**351**
		Yüzdesi	2.4	10.5	0.0	**12.9**
	12 Yaş	Sıklık	39	260	1	**300**
		Yüzdesi	1.4	9.6	0.0	**11.1**
	13 Yaş	Sıklık	42	306	1	**349**
		Yüzdesi	1.5	11.3	0.0	**12.9**
	14 Yaş	Sıklık	29	239	0	**268**
		Yüzdesi	1.1	8.8	0.0	**9.9**
	15 Yaş	Sıklık	19	261	1	**281**
		Yüzdesi	0.7	9.6	0.0	**10.4**
	16 Yaş	Sıklık	18	317	1	**336**
		Yüzdesi	0.7	11.7	0.0	**12.4**
	17 Yaş	Sıklık	20	291	0	**311**
		Yüzdesi	0.7	10.7	0.0	**11.5**
	18 Yaş	Sıklık	18	184	1	**203**
		Yüzdesi	0.7	6.8	0.0	**7.5**
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**

χ^2 =52.937 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Sınıf Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 39:

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Sınıf	4 Sınıf	Sıklık	52	257	11	**320**
		Yüzdesi	1.9	9.5	0.4	**11.8**
	5 Sınıf	Sıklık	78	274	9	**361**
		Yüzdesi	2.9	10.1	0.3	**13.3**
	6 Sınıf	Sıklık	67	239	3	**309**
		Yüzdesi	2.5	8.8	0.1	**11.4**
	7 Sınıf	Sıklık	65	232	6	**303**
		Yüzdesi	2.4	8.5	0.2	**11.2**
	8 Sınıf	Sıklık	63	225	4	**292**
		Yüzdesi	2.3	8.3	0.1	**10.8**
	9 Sınıf	Sıklık	49	312	8	**369**
		Yüzdesi	1.8	11.5	0.3	**13.6**
	10 Sınıf	Sıklık	41	298	10	**349**
		Yüzdesi	1.5	11.0	0.4	**12.9**
	11 Sınıf	Sıklık	36	198	9	**243**
		Yüzdesi	1.3	7.3	0.3	**9.0**
	12 Sınıf	Sıklık	34	130	4	**168**
		Yüzdesi	1.3	4.8	0.1	**6.2**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 =35.743 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.003

Sorumluluk Boyutu

Tablo 40:

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Değişkeni ile Sorumluluk Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Sorumluluk Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Sınıf	4 Sınıf	Sıklık	80	238	2	**320**
		Yüzdesi	2.9	8.8	0.1	**11.8**
	5 Sınıf	Sıklık	105	252	4	**361**
		Yüzdesi	3.9	9.3	0.1	**13.3**
	6 Sınıf	Sıklık	81	223	5	**309**
		Yüzdesi	3.0	8.2	0.2	**11.4**
	7 Sınıf	Sıklık	69	232	2	**303**
		Yüzdesi	2.5	8.5	0.1	**11.2**
	8 Sınıf	Sıklık	58	233	1	**292**
		Yüzdesi	2.1	8.6	0.0	**10.8**
	9 Sınıf	Sıklık	54	309	6	**369**
		Yüzdesi	2.0	11.4	0.2	**13.6**
	10 Sınıf	Sıklık	48	298	3	**349**
		Yüzdesi	1.8	11.0	0.1	**12.9**
	11 Sınıf	Sıklık	29	211	3	**243**
		Yüzdesi	1.1	7.8	0.1	**9.0**
	12 Sınıf	Sıklık	29	137	2	**168**
		Yüzdesi	1.1	5.0	0.1	**6.2**
	Toplam	**Sıklık**	**553**	**2133**	**28**	**2714**
		Yüzdesi	**20.4**	**78.6**	**1.0**	**100.0**

χ^2 =62.138 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu

Tablo 41:

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Değişken ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Demokrasi, Saygınlık ve Güven Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Sınıf	4 Sınıf	Sıklık	201	116	3	**320**
		Yüzdesi	7.4	4.3	0.1	**11.8**
	5 Sınıf	Sıklık	231	128	2	**361**
		Yüzdesi	8.5	4.7	0.1	**13.3**
	6 Sınıf	Sıklık	160	147	2	**309**
		Yüzdesi	5.9	5.4	0.1	**11.4**
	7 Sınıf	Sıklık	157	142	4	**303**
		Yüzdesi	5.8	5.2	0.1	**11.2**
	8 Sınıf	Sıklık	148	136	8	**292**
		Yüzdesi	5.5	5.0	0.3	**10.8**
	9 Sınıf	Sıklık	147	215	7	**369**
		Yüzdesi	5.4	7.9	0.3	**13.6**
	10 Sınıf	Sıklık	156	179	14	**349**
		Yüzdesi	5.7	6.6	0.5	**12.9**
	11 Sınıf	Sıklık	92	141	10	**243**
		Yüzdesi	3.4	5.2	0.4	**9.0**
	12 Sınıf	Sıklık	62	103	3	**168**
		Yüzdesi	2.3	3.8	0.1	**6.2**
	Toplam	**Sıklık**	**1354**	**1307**	**53**	**2714**
		Yüzdesi	**49.9**	**48.2**	**2.0**	**100.0**

χ^2 =111.916 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Toplam Etik Algısı

Tablo 42:

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Değişkeni ile Toplam Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplam Etik Algısı			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Sınıf	4 Sınıf	Sıklık	42	278	0	**320**
		Yüzdesi	1.5	10.2	0.0	**11.8**
	5 Sınıf	Sıklık	63	298	0	**361**
		Yüzdesi	2.3	11.0	0.0	**13.3**
	6 Sınıf	Sıklık	43	265	1	**309**
		Yüzdesi	1.6	9.8	0.0	**11.4**
	7 Sınıf	Sıklık	36	266	1	**303**
		Yüzdesi	1.3	9.8	0.0	**11.2**
	8 Sınıf	Sıklık	32	260	0	**292**
		Yüzdesi	1.2	9.6	0.0	**10.8**
	9 Sınıf	Sıklık	22	346	1	**369**
		Yüzdesi	0.8	12.7	0.0	**13.6**
	10 Sınıf	Sıklık	20	328	1	**349**
		Yüzdesi	0.7	12.1	0.0	**12.9**
	11 Sınıf	Sıklık	15	227	1	**243**
		Yüzdesi	0.6	8.4	0.0	**9.0**
	12 Sınıf	Sıklık	16	152	0	**168**
		Yüzdesi	0.6	5.6	0.0	**6.2**
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**

χ^2 =49.943 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumu Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 43:

Ankete Katılan Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumu Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Annenizin Eğitim Durumu	Ortaokul mezunu	Sıklık	284	1142	31	**1457**
		Yüzdesi	10.5	42.1	1.1	**53.7**
	Lise mezunu	Sıklık	131	592	21	**744**
		Yüzdesi	4.8	21.8	0.8	**27.4**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	70	431	12	**513**
		Yüzdesi	2.6	15.9	0.4	**18.9**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 =9.823 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.044

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 44:

Ankete Katılan Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumu Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			**Toplam**
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Annenizin Eğitim Durumu	Ortaokul mezunu	Sıklık	284	1142	31	**1457**
		Yüzdesi	10.5	42.1	1.1	**53.7**
	Lise mezunu	Sıklık	131	592	21	**744**
		Yüzdesi	4.8	21.8	0.8	**27.4**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	70	431	12	**513**
		Yüzdesi	2.6	15.9	0.4	**18.9**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 =9.561 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.049

Öğrencilerin Babasının Eğitim Durumu Değişkeni ile Etik İlke Boyutları Algısı Arasındaki İlişki

Adalet ve Dürüstlük Boyutu

Tablo 45:

Ankete Katılan Öğrencilerin Babasının Eğitim Durumu Değişkeni ile Adalet ve Dürüstlük Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*	
Babasının Eğitim Durumu	Ortaokul mezunu	Sıklık	205	796	26	**1027**
		Yüzdesi	7.6	29.3	1.0	**37.8**
	Lise mezunu	Sıklık	156	643	14	**813**
		Yüzdesi	5.7	23.7	0.5	**30.0**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	124	726	24	**874**
		Yüzdesi	4.6	26.8	0.9	**32.2**
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**

χ^2 =13.916 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.008

Verimlilik ve Etkinlik Boyutu

Tablo 46:

Ankete Katılan Öğrencilerin Babasının Eğitim Durumu Değişkeni ile Verimlilik ve Etkinlik Boyutu Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Boyutu			Toplam
			Etik ilke benimsenmiş	***Etik ilke kısmen benimsenmiş***	***Etik ilke benimsenmemiş***	
Babasının Eğitim Durumu	Ortaokul mezunu	Sıklık	140	875	12	**1027**
		Yüzdesi	5.2	32.2	0.4	**37.8**
	Lise mezunu	Sıklık	111	700	2	**813**
		Yüzdesi	4.1	25.8	0.1	**30.0**
	Üniversite ve üstü mezunu	Sıklık	137	734	3	**874**
		Yüzdesi	5.0	27.0	0.1	**32.2**
	Toplam	**Sıklık**	**388**	**2309**	**17**	**2714**
		Yüzdesi	**14.3**	**85.1**	**0.6**	**100.0**

χ^2 =9.754 ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.045

Toplam Etik Algısı ve Etik Boyutlar Arasındaki İlişkiler

Tablo 47:

Etik Boyutları ile Toplum Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Toplum Etik Algısı			Toplam	χ^2	P - Değeri
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*			
Adalet ve Dürüstlük	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	168	317	0	**485**	489.493	0.000
		Yüzdesi	6.2	11.7	0.0	**17.9**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	121	2043	1	**2165**		
		Yüzdesi	4.5	75.3	0.0	**79.8**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	0	60	4	**64**		
		Yüzdesi	0.0	2.2	0.1	**2.4**		
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**		
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**		
Sorumluluk Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	232	321	0	**553**	885.458	0.000
		Yüzdesi	8.5	11.8	0.0	**20.4**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	57	2074	2	**2133**		
		Yüzdesi	2.1	76.4	0.1	**78.6**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	0	25	3	**28**		
		Yüzdesi	0.0	0.9	0.1	**1.0**		
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**		
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**		
Demokrasi, Saygınlık ve Güvenlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	258	1096	0	**1354**	451.384	0.000
		Yüzdesi	9.5	40.4	0.0	**49.9**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	31	1276	0	**1307**		
		Yüzdesi	1.1	47.0	0.0	**48.2**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	0	48	5	**53**		
		Yüzdesi	0.0	1.8	0.2	**2.0**		
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**		
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**		
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	111	277	0	**388**	278.244	0.000
		Yüzdesi	4.1	10.2	0.0	**14.3**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	177	2129	3	**2309**		
		Yüzdesi	6.5	78.4	0.1	**85.1**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	1	14	2	**17**		
		Yüzdesi	0.0	0.5	0.1	**0.6**		
	Toplam	**Sıklık**	**289**	**2420**	**5**	**2714**		
		Yüzdesi	**10.6**	**89.2**	**0.2**	**100.0**		

Tablo 48:

Etik Boyutları ile Adalet ve Dürüstlük Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Adalet ve Dürüstlük Etik Algısı			Toplam	χ^2	P - Değeri
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*			
Sorumluluk Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	144	405	4	**553**	65.650	0.000
		Yüzdesi	5.3	14.9	0.1	**20.4**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	338	1740	55	**2133**		
		Yüzdesi	12.5	64.1	2.0	**78.6**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	3	20	5	**28**		
		Yüzdesi	0.1	0.7	0.2	**1.0**		
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**		
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**		
Demokrasi, Saygınlık ve Güvenlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	282	1049	23	**1354**	36.571	0.000
		Yüzdesi	10.4	38.7	0.8	**49.9**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	196	1076	35	**1307**		
		Yüzdesi	7.2	39.6	1.3	**48.2**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	7	40	6	**53**		
		Yüzdesi	0.3	1.5	0.2	**2.0**		
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**		
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**		
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	94	290	4	**388**	37.231	0.000
		Yüzdesi	3.5	10.7	0.1	**14.3**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	385	1867	57	**2309**		
		Yüzdesi	14.2	68.8	2.1	**85.1**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	6	8	3	**17**		
		Yüzdesi	0.2	0.3	0.1	**0.6**		
	Toplam	**Sıklık**	**485**	**2165**	**64**	**2714**		
		Yüzdesi	**17.9**	**79.8**	**2.4**	**100.0**		

Tablo 49:

Etik Boyutları ile Verimlilik ve Etkinlik Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Verimlilik ve Etkinlik Etik Algısı			Toplam	χ^2	P - Değeri
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*			
Demokrasi, Saygınlık ve Güvenlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	353	997	4	**1354**	115.904	0.000
		Yüzdesi	13.0	36.7	0.1	**49.9**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	196	1093	18	**1307**		
		Yüzdesi	7.2	40.3	0.7	**48.2**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	4	43	6	**53**		
		Yüzdesi	0.1	1.6	0.2	**2.0**		
	Toplam	**Sıklık**	**553**	**2133**	**28**	**2714**		
		Yüzdesi	**20.4**	**78.6**	**1.0**	**100.0**		
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	125	261	2	**388**	40.171	0.000
		Yüzdesi	4.6	9.6	0.1	**14.3**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	424	1859	26	**2309**		
		Yüzdesi	15.6	68.5	1.0	**85.1**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	4	13	0	**17**		
		Yüzdesi	0.1	0.5	0.0	**0.6**		
	Toplam	**Sıklık**	**553**	**2133**	**28**	**2714**		
		Yüzdesi	**20.4**	**78.6**	**1.0**	**100.0**		

Tablo 50:

Etik Boyutları ile Demokrasi, Saygınlık ve Güven Etik Algısı Arasındaki İkili İlişki Tablosu ve Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

			Demokrasi, Saygınlık ve Güven Etik Algısı			Toplam	χ^2	P - Değeri
			Etik ilke benimsenmiş	*Etik ilke kısmen benimsenmiş*	*Etik ilke benimsenmemiş*			
Verimlilik ve Etkinlik Boyutu	Etik ilke benimsenmiş	Sıklık	235	150	3	**388**	40.171	0.000
		Yüzdesi	8.7	5.5	0.1	**14.3**		
	Etik ilke kısmen benimsenmiş	Sıklık	1115	1147	47	**2309**		
		Yüzdesi	41.1	42.3	1.7	**85.1**		
	Etik ilke benimsenmemiş	Sıklık	4	10	3	**17**		
		Yüzdesi	0.1	0.4	0.1	**0.6**		
	Toplam	**Sıklık**	**1354**	**1307**	**53**	**2714**		
		Yüzdesi	**49.9**	**48.2**	**2.0**	**100.0**		